

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΡΗΤΗΣ
ΣΧΟΛΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ

Οι Ανελεύθερες ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΕΣ της Ευρώπης: το παράδειγμα της Ουγγαρίας και της Πολωνίας

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ: ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΚΕΣΣΟΠΟΥΛΟΣ

ΕΒΙΤΑ – ΑΜΑΛΙΑ ΚΟΝΤΟΥ (Α.Μ. 3631)

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Ο σκοπός της πτυχιακής εργασίας είναι να εξετάσει τις Ανελεύθερες Δημοκρατίες εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Γι'αυτό τον λόγο, επιλέχθηκαν η Ουγγαρία και η Πολωνία ως βασικά παραδείγματα ανελευθερίας. Η εν λόγω μελέτη εστιάζει στους τομείς της Δικαστικής Εξουσίας, στο καθεστώς των Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης καθώς και στα Ατομικά Δικαιώματα με έμφαση στις περιπτώσεις των αμβλώσεων των Γυναικών και της προσπάθειας δημιουργίας οικογένειας από τα LGBT άτομα.

ABSTRACT

The purpose of this thesis is to examine the Liberal Democracies within the European Union. For this reason, Hungary and Poland have been chosen as key examples of illiberalism. This study focuses on the areas of Judicial Power, the Media Regime as well as Civil Rights with a focus on the cases of Women's Abortion and LGBT people trying to start a family.

Πίνακας περιεχομένων

Περίληψη.....	1
Εισαγωγή.....	5
Κεφάλαιο ΠΡΩΤΟ Δικαστική Αρχή	
1. ΔΙΚΑΣΤΙΚΗ «ΑΝΕΞΑΡΤΗΣΙΑ» ΣΤΗΝ ΟΥΓΓΑΡΙΑ.....	9
Α. Εισαγωγή στο θέμα	9
Β. Ο «Θεμελιώδη Νόμος»	10
Γ. «Εθνικό Συμβούλιο Δικαιοσύνης» (National Council of Justice).....	12
Δ. Συνταγματικό Δικαστήριο.....	12
Ε. Δίδυμοι Νόμοι (The Twin Laws)	17
ΣΤ. Εθνικό Γραφείο Δικαιοσύνης (NJO) & Εθνικό Δικαστικό Συμβούλιο (NJC)	21
Ζ. Συνταγματική Κρίση 2018-2019.....	23
Η. Bill T/9790.....	24
2. ΔΙΚΑΣΤΙΚΗ «ΑΝΕΞΑΡΤΗΣΙΑ» ΣΤΗΝ ΠΟΛΩΝΙΑ.....	25
Α. Εισαγωγή στο θέμα.....	25
Β. Μεταρρύθμιση Μεταρρύθμισης της Δικαιοσύνης.....	25
Γ. «Περιοριστική Νομοθεσία»	27
Δ. Οι 3 Νόμοι του 2017.....	28
Ε. Ο Νόμος Της 12ης Ιουνίου 2017.....	29
ΣΤ. Ανώτατο Δικαστήριο και Εθνικό Δικαστικό Συμβούλιο (KRS) ...	30
Ζ. Αμφιλεγόμενος Νόμος (Muzzle Law).....	32

Η. Πειθαρχικό Συμβούλιο Όργανο.....	34
Θ. Πρόστιμο της Ε.Ε. για το Πειθαρχικό Όργανο.....	37

Κεφάλαιο ΔΕΥΤΕΡΟ Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης

1. ΤΑ ΜΜΕ ΣΤΗΝ ΟΥΓΓΑΡΙΑ.....	40
Α. Σύντομη εισαγωγή στο θέμα.....	40
Β. Οι 3 περίοδοι των ΜΜΕ μετά την πτώση του κουμμουνισμού.....	41
Γ. Εκλογή Όρμπαν 2010 και το «Μοντέλο Όρμπαν».....	42
Δ. Νέο Σύνταγμα.....	43
Ε. Εθνική Αρχή Μέσων Ενημέρωσης και Επικοινωνίας.....	44
ΣΤ. Ίδρυμα Δημοκρατικής Υπηρεσίας.....	46
2. ΤΑ ΜΜΕ ΣΤΗΝ ΠΟΛΩΝΙΑ.....	47
Α. Μικρός και Μεγάλος Νόμος για τα ΜΜΕ.....	48
Β. Εθνικό Συμβούλιο Ραδιοτηλεόρασης.....	49
Γ. Σύσταση Εθνικού Συμβουλίου ΜΜΕ.....	49
Δ. Ένωση Πολωνών και Ένωση Δημοκρατών Μαύρη και Λευκή Διαμαρτυρία.....	50
Ε. Το Διαδίκτυο.....	51
ΣΤ. Φόρος Διαφήμισης.....	51

Κεφάλαιο ΤΡΙΤΟ Προσβολή Ατομικών Δικαιωμάτων:

Αμβλώσεις και Ομοφοβία

Ι. Αμβλώσεις και Ομοφοβία στην Ουγγαρία.....	54
--	----

1. Αμβλώσεις.....	54
Α. Εκστρατεία 2011 για αμβλώσεις.....	54
Β. Νομοθεσίες Κυβέρνησης για την απαγόρευση.....	55
2. Ομοφοβία (LGBT).....	55
Α. «Νόμος για την προστασία των παιδιών» και απάντηση Ε.Ε.....	55
Β. Υιοθεσία από LGBT άτομα.....	56
Γ. Απαγόρευση Προβολής Διαφημίσεων Με Ομοφυλοφιλικό Περιεχόμενο.....	57
I. Αμβλώσεις και Ομοφοβία στην Πολωνία.....	57
1. Αμβλώσεις.....	57
Α. Ο ρόλος της Καθολικής Εκκλησίας και η Εκστρατεία «Κατά Των Φύλων»	57
Β. Το κίνημα «Black Protect»	58
Γ. Ο «Οικογενειακός Σχεδιασμός»	59
Δ. Η Απόφαση του Συνταγματικού Δικαστηρίου.....	60
Ε. Πολωνές στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων...60	
2.Ομοφοβία (LGBT)	61
Α. «Πορείες Ισότητας».....	61
Β. «Stop LGBT»	62
Γ. Γάμος LGBT και Υιοθεσία.....	62
Δ. Το «Σχέδιο 10 Σημείων» και η “Οικογενειακή Χάρτα».....	63
Ε. Εκστρατεία “Infrangment Now”	63
Συμπέρασμα.....	65
Βιβλιογραφία.....	67

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ως ανελεύθερη δημοκρατία ορίζεται «ένα καθεστώς που συνδυάζει κάποιες δημοκρατικές διαδικασίες, π.χ. καθολικές εκλογές, πολυκομματισμός, ενώ ταυτόχρονα αγνοεί Συνταγματικά θεμελιωμένους κανόνες και παύει να προστατεύει τα ατομικά δικαιώματα όλων των πολιτών. Συνήθως μια ανελεύθερη δημοκρατία βασίζεται σε 3 πυλώνες: στον «λαϊκισμό», στον «αντιπλουραλισμό» (*antigender*) και στον «ιδεολογικό μονισμό». Όπως εξηγούν οι συγγραφείς Weronika Grzebalska και Andrea Peto.¹

Ονομάζονται ανελεύθερα καθεστώτα διότι «το νέο αυτό σύστημα οφείλεται στην αποτυχία της παγκοσμιοποίησης και του νεοφιλελευθερισμού. Η αποτυχία τους αυτή, δημιούργησε κράτη αδύναμα για τους ισχυρούς και ισχυρά για τους αδύναμους». Αυτά τα νέα καθεστώτα **modus operandi** συχνά παραλληλίζονται ως «πολύπορος» (*polyvore*). Πολύπορος είναι ένας «παρασιτικός μύκητας», του οποίου η τροφή είναι τα σάπια δέντρα, βοηθώντας στην αποσύνθεσή τους. Με όμοιο, λοιπόν, τρόπο και οι κυβερνήσεις της Ουγγαρίας και της Πολωνίας «τρέφονται με ζωτικούς πόρους των φιλελεύθερων προκατόχων τους και δημιουργούν μια εξαρτημένη κρατική δομή». Τα καθεστώτα αυτά, εκμεταλλεύτηκαν μια αδύναμη στιγμή της χώρας που γέννησε αισθήματα φόβου και θλίψης στους πολίτες, όπως η οικονομική κρίση, τα μεταναστευτικά κύματα, η ευρύτερη ανασφάλεια.²

Η εργασία εστιάζει σε δύο χώρες, την Ουγγαρία και την Πολωνία, οι οποίες αποτελούν παράδειγμα ανελεύθερων καθεστώτων εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Είναι δύο χώρες με παρόμοιο ιστορικό παρελθόν και κοινωνικό- πολιτικά πρότυπα, καθώς και οι δύο αυτές χώρες βρισκόνταν υπό κομμουνιστικής επιρροής από την πρώην ΕΣΣΔ για αρκετές δεκαετίες. Συν τοις άλλοις, η μεγαλύτερη διεύρυνση της Ε.Ε. ή η πέμπτη κατά σειρά διεύρυνση, έλαβε χώρα την 1η Μαΐου 2004, όταν προσχώρησαν τα δέκα νέα κράτη μέλη, που αποτελούσαν ταυτόχρονα χώρες του πρώην ανατολικού μπλοκ, μεταξύ των οποίων ήταν και η Ουγγαρία και η Πολωνία. Όπως παραθέτει ο Bugarič:

¹ Weronika Grzebalska and Andrea Peto, «The gendered modus operandi of the illiberal transformation in Hungary and Poland», *Women's Studies International Forum*, published 2018, pages 164-172

² Peto A, Grzebalska W. How Hungary and Poland Have Silenced Women and Stifled Human Rights. *The Conversation* [Internet]. 2016 [cited 2018 December 10]

«Κύριο πρόβλημα της μετακομμουνιστικής φιλελεύθερης δημοκρατίας είναι ότι ποτέ δεν ήταν μια πραγματική φιλελεύθερη δημοκρατία. Οι φιλελεύθεροι θεσμοί της ήταν πάντα συγχωνευμένοι με ανελεύθερες αφηγήσεις, όπως ο εθνικός εθνικισμός και ο κοινωνικός συντηρητισμός οι δημοκρατικοί θεσμοί λειτουργούν στη σκιά των άτυπων δικτύων (informal network), υπονομεύοντας το επίσημο δίκαιο και τους θεσμούς»».³

Το ανελεύθερο κράτος δεν αρνείται βασικές και θεμελιώδεις αρχές του φιλελευθερισμού, όπως η ελευθερία κτλ, αλλά δεν αποτελούν αυτές οι αρχές τα κεντρικά στοιχεία της κρατικής βασικής Ουγγρικής οργάνωσης. Η κρατική οργάνωση είναι κατά βάση εθνική. Όπως τα τελευταία 20 χρόνια, η λογική οργάνωσης του κράτους βασίζεται στα εθνικά συμφέροντα⁴

Ειδικότερα, η επιτυχία που σημειώνουν τόσο η Ουγγαρία όσο και η Πολωνία στην διολίσθηση προς τον ανελεύθερο δρόμο αφορά εξολοκλήρου τα δύο ισχυρά κυβερνώντα κόμματα. Το Fidesz και το PiS παρουσιάζουν ορισμένα κοινά χαρακτηριστικά. Αρχικά διατηρούν την εξουσία τους από το 2004 έως και σήμερα, έτος βαρύνουσας σημασίας καθώς εντάχθηκαν στην Ε.Ε.. Επίσης, είναι δεξιά λαϊκίστικά και εθνικό-συντηρητικά πολιτικά κόμματα. Από το 2004 και ύστερα, που κατακτούν την εξουσία στις χώρες τους, δημιουργούν κυβερνήσεις κοινοβουλευτικής πλειοψηφίας. Άρα, παρατηρούμε δύο ισχυρά κυβερνώντα κόμματα απέναντι σε μια κατακερματισμένη και ασυνεχή αντιπολίτευση, τα οποία δύνανται να ψηφίζουν υπέρ όλων εκείνων των Νομοσχεδίων που καταθέτουν στην Βουλή. Μια εκ των λίγων διαφοροποιήσεων των δύο κομμάτων, αφορά στους αρχηγούς τους. Ο Πρόεδρος του Fidesz, Orbán, διατηρεί την εξουσία του από το 2010, που κέρδισε τις πρώτες του εκλογές μετά την ένταξη στην Ε.Ε., έως και σήμερα. Ο Orbán είναι ο κύριος πολιτικός παράγοντας. Είναι τόσο ο Πρωθυπουργός όσο και ο Πρόεδρος του κόμματος και Ηγέτης του Fidesz. Αντιθέτως, στο PiS υπάρχει εναλλαγή τριών διαφορετικών Προέδρων από το 2005 που εκλέχθηκε για πρώτη φορά. Πιο συγκεκριμένα, στην πρώτη εκλογική νίκη του PiS το αξίωμα του Προέδρου κερδίζει Kaczynski μέχρι το 2010, στις επόμενες εκλογικές αναμετρήσεις ως Πρόεδρος αναδεικνύεται ο Tusk και

³ Bojan Bugarič, «Central Europe's descent into autocracy: A constitutional analysis of authoritarian populism», published in 2019, Oxford University Press and New York University School of Law, page 609

⁴ Paul Stubbs and Noemi Lendvai-Bainton, «Authoritarian Neoliberalism, Radical Conservatism and Social Policy within the European Union: Croatia, Hungary and Poland», Development and changes, published on the Institute of Social Studies, the Hague, page 541

στις τελευταίες εκλογές του 2015 Πρόεδρος της Δημοκρατίας της Πολωνίας είναι ο Duda, μέχρι και σήμερα 2022.

Τόσο στην **Πολωνία** όσο και στην **Ουγγαρία** οι ηγέτες των κυβερνώντων κομμάτων, ο Kaczyński και ο Orbán αντίστοιχα, κατάφεραν να καταστρέψουν πολύ γρήγορα τους «ακρογωνιαίους λίθους της δημοκρατίας», δηλαδή τα πολιτικά δικαιώματα και τις ελευθερίες, να αλλοιώσουν τους εκλογικούς νόμους υπέρ τους, να περιορίσουν την ελευθερία του Τύπου και να μειώσουν όσο περισσότερο γίνεται την ανεξαρτησία της Δικαστικής Αρχής και του Νομοθετικού Σώματος. Μέσω ποικίλων θεσμοθετήσεων και μεταρρυθμίσεων, που προάγουν την «μειωμένη δημοκρατία» και τον «ανταγωνιστικό αυταρχισμό», ενός «ημι- εξουσιαστικού καθεστώτος». Αυτές οι χώρες θεωρούν ότι ο φιλελευθερισμός, που κυριαρχεί στους κόλπους της Ευρώπης, είναι ένα «αντεθνικό μέσο που υποτάσσει» τα εθνικά συμφέροντα στον βωμό του ξένου κεφαλαίου και των ξένων συμφερόντων.

Και οι δύο χώρες και οι δύο ηγέτες, Όρμπαν και Kaczyński, αυτό-προβάλλονται ως οι μοναδικοί που «αντιπροσωπεύουν τον λαό», όπως ο Jan Werner Muller είχε χαρακτηρίσει ως «ηθικοποιημένος αντι-πλουραλισμός», και παράλληλα δεν υπάρχουν αντίπαλες ιδεολογίες, κόμματα και ηγέτες, αλλά «προδότες» που θέλουν να προωθήσουν τα συμφέροντα των ελίτ και όχι των πολιτών.

Η παρούσα εργασία αναλύει το ζήτημα των ανελεύθερων δημοκρατιών εντός της Ευρωπαϊκής ένωση μέσα από τρεις (3) θεματικές ενότητες.

Η πρώτη θεματική ενότητα, αφορά τη Δικαστική Εξουσία και καταγράφεται ο τρόπος με τον οποίο τα δύο κυβερνώντα κόμματα κατάφεραν να ψηφίσουν νόμους οι οποίοι αφενός μειώνουν τις εξουσίες και τις αρμοδιότητες των δικαστηρίων αλλά και των δικαστών και αφετέρου ενδυναμώνουν περαιτέρω τις εξουσίες των κυβερνώντων κομμάτων. Ένα κοινό των δύο κυβερνήσεων στην προσπάθειά τους να περιορίσουν την ανεξαρτησία της δικαστικής Αρχής αφορούσε στη δημιουργία ενός νέου Συντάγματος, αλλαγές που θεσπίστηκαν για το Συνταγματικό Δικαστήριο και για το Ανώτατο Δικαστήριο κυρίως. Κομβικής σημασίας αποτελεί ο διορισμός φιλοκυβερνητικών δικαστών σε θέσεις αυξημένων αρμοδιοτήτων. Τέλος, η «παράνομη» μείωση του ορίου συνταξιοδότησης των δικαστών με την ταυτόχρονη ψήφιση διαφορετικού ορίου συνταξιοδότησης για τους άνδρες και για τις γυναίκες δικαστές.

Η δεύτερη ενότητα ασχολείται με το καθεστώς των ΜΜΕ. Εξετάζεται ο τρόπος με τον οποίο τα δύο κυβερνώντα κόμματα κατάφεραν είτε σε κάποιες περιπτώσεις, να σιωπάσουν τα μέσα ενημέρωσης και τους δημοσιογράφους, προκειμένου να μην δημοσιευθεί κάποιο πολιτικό σκάνδαλο που αφορά την κυβέρνηση ή να μην υπάρξει κριτική προς την Κυβέρνηση, είτε σε κάποιες άλλες περιπτώσεις, να επαινείται η Κυβερνητική πολιτική. Και στις δύο περιπτώσεις, επιτυγχάνεται υψηλός βαθμός ελέγχου στις πληροφορίες. Και οι δύο κυβερνήσεις κατάφεραν να διορίσουν φιλικά της κάθε κυβέρνησης άτομα ή και να απολύσουν φιλικά της αντιπολίτευσής τους, άτομα. Από την έναρξη της πρωθυπουργίας του, ο Orban προέβη σε αναγκαστικό κλείσιμο ή εξαγορά των μέσων ενημέρωσης και φρόντισε ώστε τα ανεξάρτητα μέσα ενημέρωσης να (εξ)αγοραστούν από φιλικούς προς την Κυβέρνησή του, ολιγάρχες. Επίσης, απέκλεισε τους ανεξάρτητους δημοσιογράφους καθιστώντας αδύνατη την πρόσβασή τους στις πληροφορίες.

Θα πρέπει να επισημανθεί ότι, για τη διερεύνηση του τρόπου λειτουργίας των ΜΜΕ, οι βιβλιογραφικές αναφορές καθώς και η αρθρογραφία (στην αγγλική) γλώσσα είναι περιορισμένη. Υποθέτουμε πως αυτό συμβαίνει είτε λόγω ενός ιδιόμορφου καθεστώτος λογοκρισίας είτε λόγω των γλωσσικών περιορισμών της γράφουσας ως προς την αναζήτηση ουγγρικών και πολωνικών πηγών.

Η τρίτη ενότητα αφορά στην καταπάτηση των ατομικών ελευθεριών, η οποία αναδεικνύεται μέσα από τις περιπτώσεις των αμβλώσεων και των διαδικασιών γάμου και υιοθεσίας των ομόφυλων ζευγαριών. Πιο συγκεκριμένα, οι γυναίκες έρχονται αντιμέτωπες με μη ελαστικούς νόμους όταν πρόκειται για ζητήματα αμβλώσεων ενώ παραβιάζονται με συστηματικό τρόπο τα δικαιώματα των γυναικών στην υγεία και στην ιδιωτική ζωή. Ειδικότερα, στην Πολωνία του 2021 ψηφίστηκε νόμος για την «πλήρη απαγόρευση των αμβλώσεων» ακόμα και αν πρόκειται για μη βιώσιμη εγκυμοσύνη. Οι γυναίκες δεν χαίρουν δικαιωμάτων ούτε για προγεννητικό έλεγχο ούτε για νόμιμη άμβλωση ακόμα και αν θέσει σε κίνδυνο τη ζωή της ίδιας της γυναίκας. Η ζωή του αγέννητου εμβρύου είναι σημαντικότερη από τη ζωή της μητέρας του και μάλιστα οι γιατροί θα επιλέξουν να σώσουν τη ζωή του εμβρύου ακόμα και αν είναι «μη βιώσιμο έμβρυο», κάτι που από πολλούς έχει χαρακτηριστεί ως «ανήθικο».

Κεφάλαιο 1

Δικαστική Αρχή

Αφορμή για την άνοδο των λαϊκιστών αποτέλεσε η παγκόσμια οικονομική κρίση (2008), φέρνοντας νέες οικονομικές και πολιτικές ιδεολογίες. Οι «νεοφιλελεύθερες οικονομικές πολιτικές» έδωσαν τη θέση τους στον «οικονομικό προστατευτισμό» και στις «πολιτικές κοινωνικής πρόνοιας». Αυταρχικές και ανελεύθερες πολιτικές διακυβέρνησης αντικατέστησαν τον «πολιτικό φιλελευθερισμό».⁵

I. Δικαστική «Ανεξαρτησία» στην Ουγγαρία

A. Εισαγωγή στο θέμα

Οι επιπτώσεις της παγκόσμιας οικονομικής κρίσης στην Ουγγαρία (2007-2010) και η ένταξή της στο Πρόγραμμα Ραγδαίας Λιτότητας του ΔΝΤ το 2008, συντέλεσαν στην ήττα των σοσιαλιστών και στην παράλληλη νίκη, της πλειοψηφίας των εδρών του Κοινοβουλίου (68%), από το συνασπισμό Fidesz- Χριστιανοδημοκράτες.⁶

Ο Orban επιθυμούσε την ίδρυση ενός ανελεύθερου κράτους. Έπειτα από την εκλογική του νίκη το 2010, στόχευσε στον διαχωρισμό της χώρα από τον «δυτικό φιλελευθερισμό». Μετατρέποντας τη χώρα σε «ημιαυταρχικό καθεστώς», υπονόμευσε συστηματικά τις μειονότητες, περιόρισε τον πλουραλισμό και την ελευθερία του Τύπου, έθεσε υπό τον έλεγχο της κυβέρνησής του το Κοινοβούλιο, χειραγώγησε την «ανεξάρτητη» δικαστική αρχή και περιόρισε την δημόσια διοίκηση. Εν ολίγοις, περιόρισε κάθε «θεσμικό όργανο», του οποίου η λειτουργία διασφαλίζει την ύπαρξη του κράτους δικαίου. Τα οκτώ χρόνια κυβέρνησης το Fidesz κατάφερε την μετάβαση από τον σοσιαλισμό στη δημοκρατία και από τη δημοκρατία σε ένα «ημι-εξουσιαστικό καθεστώς». Οι αλλαγές στο Σύνταγμα εκχώρησαν μεγαλύτερες εξουσίες στην

⁵ Kovács, Kriszta; Scheppele, Kim Lane «The fragility of an independent judiciary: Lessons from Hungary and Poland—and the European Union», *Communist and Post-Communist Studies*, ISSN 1873-6920, Elsevier, Amsterdam, Vol. 51, Iss. 3, published in 2018, Provided in Cooperation with the WZB Berlin Social Science Center, pages 601-602

⁶ Jacques Rupnik, «Orbán And The European Right», Editions Esprit, 2020/4 April, pages 33 - 37

κυβέρνηση και στον ίδιο τον Πρωθυπουργό, εξαλείφοντας κάθε έλεγχο και κάθε ισορροπία μεταξύ των αρχών (checks and balances)⁷

Κατέχοντας τα 2/3 του Κοινοβουλίου, από το 2010 και έπειτα, «ο συνταγματισμός της χώρας» εξελίσσεται και τροποποιείται, βάσει της πολιτικής ατζέντας της Κυβέρνησης, μόνο από την κυβερνητική πλειοψηφία (ανελεύθερος συνταγματισμός).⁸

Το 2010-2011 ξεκίνησε ο Orbán να «επιτίθεται» στην ελευθερία του Τύπου και στην αρχή διάκρισης των εξουσιών.⁹

Από το 2011 συνταγματικές και νομοθετικές αλλαγές, αύξησαν την επιρροή και τον έλεγχο της κυβέρνησης στο δικαστικό σώμα και «υπονόμευσαν την ασφάλεια της θητείας των δικαστών».¹⁰

B. Ο «Θεμελιώδης Νόμος»

Το 2011 έπειτα από 12 φορές τροποποίησης του Συντάγματος, ο κυβερνητικός συνασπισμός Fidesz- Χριστιανοδημοκράτες αποφάσισε την υιοθέτηση ενός Νέου Συντάγματος, του «**Θεμελιώδη Νόμου**».¹¹

Ο νέος Θεμελιώδης Νόμος εγκρίθηκε από το Κοινοβούλιο τον Απρίλιο 2011, καταργώντας το- πρώην- Ουγγρικό Σύνταγμα που ίσχυε από το 1949, που είχε ως πρότυπο το Σοβιετικό Σύνταγμα, συνεπώς με τον Θεμελιώδη Νόμο η χώρα περιήλθε σε μια καινούργια, ιστορικά, εποχή, αφήνοντας πίσω της την Σοβιετική εποχή. Το νέο Σύνταγμα είναι ταυτισμένο με τις αξίες της Ε.Ε., εδραιώνει τα θεμελιώδη δικαιώματα όπως περιγράφονται στον Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ε.Ε. ενώ δεν λησμονεί να τονίσει ότι «κοινές αξίες της Ουγγρικής κοινωνίας είναι η οικογένεια, η

⁷ Kovács, Kriszta; Scheppele, Kim Lane «The fragility of an independent judiciary: Lessons from Hungary and Poland—and the European Union», *Communist and Post-Communist Studies*, ISSN 1873-6920, Elsevier, Amsterdam, Vol. 51, Iss. 3, published in 2018, Provided in Cooperation with the WZB Berlin Social Science Center, pages 601-602

⁸ Fruzsina Gardos-Orosz, «Two Influential Concepts: Socialist Legality and Constitutional Identity and Their Impact on the Independence of the Judiciary», *Center for Social Sciences, ELTE Law School, Budapest, Hungary*, 29 September 2021, page 1336

⁹ Jacques Rupnik, «ORBÁN AND THE EUROPEAN RIGHT», *Editions Esprit*, 2020/4 April, pages 33 - 37

¹⁰ «Hungary: Ongoing degradation of the rule of law, attacks on the independence of the judiciary and human rights protection»

¹¹ «The Fundamental Law», Website of the Hungarian Government

τάξη, το σπίτι, η εργασία και η υγεία». Αρχική προτεραιότητα του νέου Συντάγματος είναι «η οικονομική και πνευματική ανανέωση» της Ουγγαρίας μέσα από τον καλύτερο έλεγχο του εθνικού χρέους.¹²

Ο «Θεμελιώδης Νόμος», που ψηφίστηκε μόνο από τον κυβερνητικό συνασπισμό, αντί στον πρόλογό του να αναφέρει την κατοχύρωση των θεμελιωδών αρχών (λόγου χάρη της ελευθερίας, της ισότητας, της δημοκρατίας) και αξιών, αντιθέτως βασίστηκε σε μια βαθιά «εθνικιστική- ιστορική και θρησκευτική» αφήγηση. Σκοπός του είναι να εδραιωθεί η δύναμη της κοινοβουλευτικής πλειοψηφίας, που διαθέτει η Κυβέρνηση, αποδυναμώνοντας την κοινοβουλευτική μειοψηφία, χωρίς να της αφήνει περιθώρια δράσης και αντίδρασης. Όπως χαρακτηριστικά αναγράφεται στον «Θεμελιώδη Νόμο»: «η κοινοβουλευτική πλειοψηφία των 2/3^{ων} είναι το ανώτατο και συνταγματικά απεριόριστο όργανο κρατικής εξουσίας, διότι μπορεί να τροποποιήσει το Σύνταγμα κατά βούληση». Τα κύρια όργανα που μπορούσαν να ελέγξουν την Κυβέρνηση ήταν το Συνταγματικό Δικαστήριο και το Δικαστικό Σώμα.¹³

Συνεπώς, το Σύνταγμα της Ουγγαρίας είναι ο Θεμελιώδης Νόμος. Ορίζει ότι η πλειοψηφία της Εθνοσυνέλευσης (2/3^α) εκλέγουν τους Πρόεδρο της Δημοκρατίας, Πρόεδρο του Ανώτατου Δικαστηρίου, Πρόεδρο του Εθνικού Γραφείου Δικαιοσύνης, Γενικό Εισαγγελέα, τα μέλη και τον Πρόεδρο του Συνταγματικού Δικαστηρίου, Πρόεδρο του Συμβουλίου Μέσων Ενημέρωσης.¹⁴

Το νέο Σύνταγμα παρέχει εγγυήσεις για «ανεξάρτητη και χωρίς παρεμβολές» λειτουργία της δικαστικής αρχής και καθιστά πιο εύκολη την αναθεώρηση στη συνταγματικότητα των νόμων (προκαταρκτικό έλεγχο νόμων).¹⁵

¹² «The Fundamental Law», Website of the Hungarian Government

¹³ Kovács, Kriszta; Scheppele, Kim Lane «The fragility of an independent judiciary: Lessons from Hungary and Poland—and the European Union», Communist and Post-Communist Studies, ISSN 1873-6920, Elsevier, Amsterdam, Vol. 51, Iss. 3, published in 2018, Provided in Cooperation with the WZB Berlin Social Science Center, page 6-7

¹⁴ Viktor Zoltán Kazai, «An Introduction to Hungarian Law Research», Published at Hauser Global Law School Program, May/June 2022

¹⁵ «The Fundamental Law», Website of the Hungarian Government

Το νέο Σύνταγμα τέθηκε σε ισχύ τον Ιανουάριο 2012 και έχει τροποποιηθεί πολλές φορές.¹⁶

Γ. «Εθνικό Συμβούλιο Δικαιοσύνης» (National Council of Justice)

Το 2012 ανατέθηκε η αρμοδιότητα διοικήσεως των δικαστηρίων στο αυτοδιοικητικό όργανο, «Εθνικό Συμβούλιο Δικαιοσύνης» (National Council of Justice).

Η κυβέρνηση συνασπισμού κατάφερε εντός δύο ετών (2010-2012) να αλλάξει «ολόκληρο το δικαστικό σύστημα». Σημαντικής σημασίας ήταν η **αλλαγή της διαδικασίας επιλογής των δικαστών** και της απομάκρυνσής τους. Ο διορισμός των δικαστών έπαυσε να εφαρμόζεται από τον Πρόεδρο του Εθνικού Γραφείου της Δικαιοσύνης (NJO). Πιο συγκεκριμένα ο Πρόεδρος του Εθνικού Γραφείου της Δικαιοσύνης συνεργαζόταν με τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας, αφού του έστελνε τις προτάσεις του για τον διορισμό ή την ανάκληση κάποιου δικαστή, και ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας αποφάσιζε.

Η αρμοδιότητα αυτού του Συμβουλίου ήταν η παροχή συμβουλών προς τον Πρόεδρο του Εθνικού Γραφείου της Δικαιοσύνης (NJO), όμως η συγκατάθεσή τους στις αποφάσεις του Προέδρου, δεν κρινόταν απαραίτητη.¹⁷

Δ. Συνταγματικό Δικαστήριο

Έργο του Ανώτατου Διοικητικού Δικαστηρίου είναι αφενός η επανεξέταση και ο έλεγχος για την εφαρμογή των νόμων από τα διοικητικά δικαστήρια και αφετέρου να εκδίδει «ομοιογενείς» αποφάσεις, οι οποίες θα είναι «δεσμευτικές» για τα Διοικητικά Δικαστήρια.¹⁸

Από το 2011 έλαβαν χώρα μια σειρά συνταγματικών τροποποιήσεων και τακτικών δικαστικών μεταρρυθμίσεων.

¹⁶ «Wrong Direction on Rights: Assessing the Impact of Hungary's New Constitution and Laws», May 16, 2013

¹⁷ Fruzsina Gardos-Orosz, «Two Influential Concepts: Socialist Legality and Constitutional Identity and Their Impact on the Independence of the Judiciary», Center for Social Sciences, ELTE Law School, Budapest, Hungary, 29 September 2021, page 1337

¹⁸ Kovács, Kriszta; Scheppele, Kim Lane «The fragility of an independent judiciary: Lessons from Hungary and Poland—and the European Union», Communist and Post-Communist Studies, ISSN 1873-6920, Elsevier, Amsterdam, Vol. 51, Iss. 3, pp. 189-200, published in 2018, Provided in Cooperation with the WZB Berlin Social Science Center, page 15

Οι δικαστές που στελεχώνουν το Συνταγματικό Δικαστήριο προτείνονται και εκλέγονται από την κοινοβουλευτική πλειοψηφία¹⁹. Οι δικαστές, επίσης, απαγορεύεται δια νόμου να συμμετέχουν σε πολιτικές δραστηριότητες ή και να είναι μέλη πολιτικών κομμάτων²⁰

Η τροποποίηση των «**Οργανικών Νόμων**» του 2011, η τέταρτη (4^η) κατά σειρά τροποποίηση, μείωσε το όριο συνταξιοδότησης για δικαστές, εισαγγελείς και συμβολαιογράφους (από τα 70 στα 62 έτη), εκχώρησε περισσότερες εξουσίες στο Εθνικό Γραφείο Δικαιοσύνης, που αποφασίζει για τον διορισμό δικαστών και για την μεταφορά υποθέσεων μεταξύ των δικαστηρίων.²¹

Με την **Πράξη LXI** 2011, αυξήθηκε ο αριθμός των δικαστών του Συνταγματικού Δικαστηρίου από 11, σε 15, προκειμένου να επιλέγονται περισσότεροι δικαστές από την κυβέρνηση). Η επίσημη αιτιολόγηση της Κυβέρνησης, ήταν ότι επειδή ο φόρτος εργασίας του Δικαστηρίου αυξήθηκε, έπρεπε να ψηφιστεί η εν λόγω Πράξη.²²

Βαθύτερος, όμως, στόχος της κυβέρνησης ήταν η «ρήξη με το παρελθόν», γι' αυτό τον λόγο προέβη σε απολύσεις δικαστών, οι οποίοι ήταν «κοινωνικοποιημένοι» επί σοσιαλιστικής περιόδου μέχρι το 1989. Η κυβέρνηση έθεσε νομοσχέδιο στο Κοινοβούλιο για την άμεση και «αναγκαστική απόλυση των δικαστών στα 65 έτη» από τα 70 που ίσχυε για περισσότερο από έναν αιώνα.²³

Αξίζει να σημειωθεί ότι, η **Πράξη LXI**, ανάγκασε 300 δικαστές σε «πρόωρη» συνταξιοδότηση και σε αφαίρεση του δικαιώματός τους να απευθύνουν τα παράπονά τους στο Συνταγματικό Δικαστήριο.²⁴

¹⁹ Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, «Έκθεση για κράτος δικαίου», Βρυξέλλες 2020

²⁰ Analysis by The Hungarian Helsinki Committee, «Proposed New Law Threatens Judicial Independence In Hungary – Again» 1 December 2019, page 3

²¹ David Parra Gómez, «Crisis of the Rule of Law in Europe: The Cases of Hungary, Poland and Spain», Published at Athens Journal of Law 2021, page 3

²² Kovács, Kriszta; Scheppele, Kim Lane «The fragility of an independent judiciary: Lessons from Hungary and Poland—and the European Union», Communist and Post-Communist Studies, ISSN 1873-6920, Elsevier, Amsterdam, Vol. 51, Iss. 3, pp. 189-200, published in 2018, Provided in Cooperation with the WZB Berlin Social Science Center, page 10-12

²³ Fruzsina Gardos-Orosz, «Two Influential Concepts: Socialist Legality and Constitutional Identity and Their Impact on the Independence of the Judiciary», Center for Social Sciences, ELTE Law School, Budapest, Hungary, 29 September 2021, page 1338

²⁴ «Wrong Direction on Rights: Assessing the Impact of Hungary's New Constitution and Laws», May 16, 2013

Ο νόμος **LXI** για την μείωση της ηλικίας συνταξιοδότησης των δικαστών, ήρθε σε πλήρη αντίθεση με την «αρχή του δικαστικού αμετακίνητου» και με την **Απόφαση 33/2012**²⁵, το **Συνταγματικό Δικαστήριο** της χώρας, έκρινε ως αντισυνταγματικό τον νόμο για την «πρώρη και άμεση» συνταξιοδότηση των δικαστών, στις 16 Ιουλίου 2012. Παρόλα αυτά η απόφαση του Συνταγματικού Δικαστηρίου δεν επανάφερε τους απολυμένους, στα 65 έτη, δικαστές. Ως αντισυνταγματικό έκρινε, επίσης, το Άρθρο 230 του Νόμου CLXII περί «νομικού καθεστώτος και αμοιβής των δικαστών»²⁶. Συνεπώς, το Συνταγματικό Δικαστήριο «δεν τερμάτισε τη διαμάχη».²⁷

Μέχρι και το 2013 το Συνταγματικό Δικαστήριο είχε σταματήσει να αποτελεί «όργανο ελέγχου των ενεργειών της κυβέρνησης».²⁸

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή αντέδρασε στην μαζική απόλυση των δικαστών. Εντός της Ε.Ε. δεν υπήρχε κάποια διάταξη, είτε στις Συνθήκες της είτε στο Ευρωπαϊκό Δίκαιο, που να ήταν «νομικά επιβεβλημένη» και να όριζε την ανεξαρτησία της Δικαστικής Αρχής. Υπήρχε μόνο ως προϋπόθεση. Συνεπώς, η Επιτροπή και η ίδια η Ευρωπαϊκή Ένωση, μη μπορώντας με νομικά επιχειρήματα, να κατηγορήσουν την Ουγγαρία για την έλλειψη ανεξαρτησίας των δικαστηρίων της, κατήγγειλαν την κυβέρνηση Fidesz για **παραβίαση της «απαγόρευσης των διακρίσεων λόγω ηλικίας»**. Με αυτή την κατηγορία στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο, η Επιτροπή κατάφερε την επιβολή προστίμου στην ουγγρική κυβέρνηση. Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο δικαίωσε την Επιτροπή, εκδίδοντας απόφαση, ορμώμενοι από τις πρόωρες δικαστικές συνταξιοδοτήσεις, για τον αποκλεισμό της χώρας από τις νομοθεσίες της Ε.Ε., οι οποίες αφορούν τις διακρίσεις «λόγω ηλικίας» (Νοέμβριος 2012, **Case C-286/12**

²⁵ Kovács Kriszta Scheppele, Kim Lane «The fragility of an independent judiciary: Lessons from Hungary and Poland—and the European Union», *Communist and Post-Communist Studies*, ISSN 1873-6920, Elsevier, Amsterdam, Vol. 51, Iss. 3, published in 2018, Provided in Cooperation with the WZB Berlin Social Science Center, page 11,15

²⁶ Fruzsina Gardos-Orosz, «Two Influential Concepts: Socialist Legality and Constitutional Identity and Their Impact on the Independence of the Judiciary», *Center for Social Sciences, ELTE Law School, Budapest, Hungary*, 29 September 2021

²⁷ David Parra Gómez, «Crisis of the Rule of Law in Europe: The Cases of Hungary, Poland and Spain», *Published at Athens Journal of Law* 2021, pages 1-19

²⁸ Kovács Kriszta Scheppele, Kim Lane «The fragility of an independent judiciary: Lessons from Hungary and Poland—and the European Union», *Communist and Post-Communist Studies*, ISSN 1873-6920, Elsevier, Amsterdam, Vol. 51, Iss. 3, published in 2018, Provided in Cooperation with the WZB Berlin Social Science Center, page 13

Commission Vs Hungary), απαιτώντας από την ουγγρική κυβέρνηση να αποζημιώσει τα «θύματα πρόωρης συνταξιοδότησης».²⁹

Τόσο η Ευρωπαϊκή Επιτροπή όσο και το Δικαστήριο της Ε.Ε. (ΔΕΕ) κατήγγειλαν ξανά το 2016 την Ουγγαρία, για παράβαση της **Οδηγίας 2000/78** της ΕΚ περί «ίσης μεταχείρισης στην απασχόληση και στην εργασία».³⁰

Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο ανησυχεί ιδιαίτερω για τον τρόπο λειτουργίας του Συνταγματικού Συστήματος και για τον εκλογικό σύστημα, τη διαφθορά, την δικαστική ανεξαρτησία, τα δικαιώματα των δικαστών, την ελευθερία της έκφρασης-θρησκείας-συνεταιρίζεσθαι. Γι' αυτόν τον λόγο, τον Ιούλιο 2018 καταγγέλθηκε ξανά η Ουγγρική Κυβέρνηση από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο για την «αυταρχική ολίστηση» με την παράλληλη «ύπαρξη σαφούς κινδύνου παραβίασης των αξιών, στις οποίες βασίζεται η Ένωση» βάσει του Άρθρου 7 της ΣΕΕ.³¹

Τον Νοέμβριο 2019, ο Υπουργός Δικαιοσύνης του Fidesz, κατέθεσε στη Βουλή το **Νομοσχέδιο T/8016**, που ορίζει ότι οι «πολιτικά ευαίσθητες υποθέσεις θα αποφασίζονται» όχι από τα Τακτικά Δικαστήρια, αλλά από το Συνταγματικό Δικαστήριο, και μάλιστα, οι αποφάσεις του θα είναι «ευνοϊκές προς την εκτελεστική εξουσία». Το Νομοσχέδιο δεν συμπεριλαμβάνει «διαρθρωτικά μέτρα για τις ελλείψεις που δημιούργησαν την Συνταγματική Κρίση» μεταξύ του Προέδρου του Εθνικού Δικαστικού Γραφείου (NJO) και του Εθνικού Δικαστικού Συμβούλιου (NJC).

Παραδείγματος χάριν, όπως αναφέρει η έκθεση της Επιτροπής του Ελσίνκι (HHC), στο Νομοσχέδιο θα μπορούσαν να υπάρχουν μέτρα που να εξασφαλίζουν ότι ο Πρόεδρος του Εθνικού Δικαστικού Συμβούλιου (NJC), θα «εκτελεί τα καθήκοντά του όπως ορίζει ο Θεμελιώδης Νόμος, να εποπτεύει τις αρμοδιότητες του Προέδρου του Εθνικού Δικαστικού Γραφείου (NJO)» αλλά και θα ενισχύει τη θέση του. Ακόμη, θα μπορούσε η Κυβέρνηση να λάβει μέτρα για τις φορές που ο Πρόεδρος του Εθνικού Δικαστικού Γραφείου (NJO) δεν έλαβε υπόψιν του, επανειλημμένως, τις ψήφους

²⁹ Kovács, Kriszta; Scheppele, Kim Lane «The fragility of an independent judiciary: Lessons from Hungary and Poland—and the European Union», *Communist and Post-Communist Studies*, ISSN 1873-6920, Elsevier, Amsterdam, Vol. 51, Iss. 3, published in 2018, Provided in Cooperation with the WZB Berlin Social Science Center, page 15

³⁰ David Parra Gómez, «Crisis of the Rule of Law in Europe: The Cases of Hungary, Poland and Spain», Published at *Athens Journal of Law* 2021, pages 1-19

³¹ David Parra Gómez, «Crisis of the Rule of Law in Europe: The Cases of Hungary, Poland and Spain», Published at *Athens Journal of Law* 2021, pages 6-7

δικαστών σε θέματα που αφορούσαν τον διορισμό Προέδρων των δικαστηρίων. Το Fidesz δεν έκανε τίποτα από τα παραπάνω, δείχνοντας ότι δεν επιθυμεί την ενδυνάμωση του «αυτοδιοικητικού οργάνου» Εθνικού Δικαστικού Συμβουλίου (NJC), ούτε και την άσκηση ελέγχου προς το εκλεγμένο από το Κοινοβούλιο Εθνικού Δικαστικού Γραφείου (NJO).

Το Συμβούλιο της Ευρώπης, όπως και η Επιτροπή του Ελσίνκι (HHC), δεν συμφωνούν με την έγκριση του Νομοσχεδίου «με τη σημερινή του μορφή» αφού δεν παρέχει «εγγυήσεις για δίκαιη δίκη».³²

Για το νομοσχέδιο **T/8016 στις 12 Νοεμβρίου 2019**, το Συμβούλιο της Ευρώπης για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα τόνισε τις αρνητικές επιπτώσεις του νομοσχεδίου για την «εγγύηση της δίκαιης δίκης» και για την «ανεξαρτησία των δικαστών και της δικαστικής αρχής»³³. Όπως και η Επιτροπή του Ελσίνκι (HHC), δεν συμφωνούν με την έγκριση του Νομοσχεδίου «με τη σημερινή του μορφή» αφού δεν παρέχει εγγυήσεις για τη Δικαστική Αρχή.³⁴

Οι δικαστές που στελεχώνουν το Συνταγματικό Δικαστήριο προτείνονται και εκλέγονται από την κοινοβουλευτική πλειοψηφία. Η Κυβέρνηση Fidesz «τροποποίησε τους κανόνες εκλογής των υποψήφιων δικαστών καθώς και το καθεστώς των δικαστηρίων». Προκειμένου οι «ευαίσθητα πολιτικές υποθέσεις» να εκδικάζονται από το Συνταγματικό Δικαστήριο, υποβλήθηκε το Νομοσχέδιο T/8016 στο Κοινοβούλιο προς ψήφιση, που ορίζει ότι οι δικαστές του Συνταγματικού Δικαστηρίου θα επιλέγονται από την πλειοψηφία του Κοινοβουλίου, δηλαδή «αποκλειστικά από το κυβερνών κόμμα, χωρίς την συμμετοχή της αντιπολίτευσης». Με αυτό τον τρόπο, το Συνταγματικό Δικαστήριο μετατράπηκε σε πειθήνιο όργανο της Κυβέρνησης, με απώτερο λόγω ύπαρξής του, την προστασία των συμφερόντων της εκτελεστικής εξουσίας. Ο Νόμος T/8016 ορίζει ότι, για να εκλεγεί ως δικαστής, ένα άτομο, στο Συνταγματικό Δικαστήριο, θα πρέπει αρχικά να έχει «συμμορφωθεί με τις απαιτήσεις

³² Analysis by The Hungarian Helsinki Committee, «Proposed New Law Threatens Judicial Independence In Hungary – Again» 1 December 2019, pages 1-3

³³ «New law threatens judicial independence in Hungary – again News Our Reports And Analyses Rule Of Law»

³⁴ Analysis by The Hungarian Helsinki Committee, «Proposed New Law Threatens Judicial Independence In Hungary – Again» 1 December 2019, pages 1-3

που ορίζονται για τους δικαστές στα Τακτικά Δικαστήρια», δηλαδή «να έχουν περάσει από την ειδική νομική εξέταση» των τακτικών δικαστηρίων.³⁵

Σε έρευνα που διεξήχθη το 2019, το 40% των δικαστών δήλωσε ότι δεν χαίρουν σεβασμού ούτε από την Κυβέρνησή ούτε από τα Μέσα ενημέρωσης.

Το 2019, συστάσεις απήθυνε στην Ουγγαρία, το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης σχετικές με την ενίσχυση της ανεξαρτησίας της δικαιοσύνης. Η Επιτροπή Υπουργών του Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης εξέφρασε φόβους για μειωμένη ελευθερία έκφρασης στο δικαστικό σώμα της χώρας.³⁶

Στις εκλογές του 2022, η αξιωματική αντιπολίτευση έχει δεσμευτεί, σε περίπτωση που κερδίσει στην εκλογική αναμέτρηση, να απομακρύνει τους δικαστικούς που διόρισε το Fidesz στα οκτώ έτη κυβερνητικής του ζωής. Όλη η αντιπολίτευση έχει συσπειρωθεί υπό τον Peter Marki-Zay με στόχο την ανατροπή Orbán. Την ίδια στιγμή, εκπροσωπώντας την δικαστική κοινότητα, ο Πρόεδρος του Ανώτατου Δικαστηρίου της Ουγγαρίας, ζήτησε εγγυήσεις αλλά και την προστασία του Orbán, μπροστά στις απειλές του μπλοκ της αντιπολίτευσης. Τις εκλογές, όμως, κέρδισε και πάλι ο συνασπισμός Fidesz- KDNP με 49,2%.³⁷

E. Δίδυμοι Νόμοι (The Twin Laws)

Τη χρονιά που το Fidesz έχασε την κοινοβουλευτική του πλειοψηφία, δηλαδή το 2016, ψηφίστηκαν δύο νόμοι από το Ουγγρικό Κοινοβούλιο που έθεταν τα θεμέλια για ένα παράλληλο δικαστικό σύστημα των διοικητικών δικαστηρίων.³⁸ Με κεντρικό παράγοντα την εξουσιοδότηση του Υπουργού Δικαιοσύνης με σημαντικότερες αρμοδιότητες και μεγαλύτερη επιρροή.³⁹

³⁵ Analysis by The Hungarian Helsinki Committee, «Proposed New Law Threatens Judicial Independence In Hungary – Again» 1 December 2019, pages 3-5

³⁶ Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, «Εκθεση για κράτος δικαίου», Βρυξέλλες 2020

³⁷ Zoltan Simon, «Hungary Chief Justice Asks Orbán to Shield Court From Opposition», Published at Bloomberg, 15 December 2021

³⁸ Kovács, Kriszta; Scheppele, Kim Lane «The fragility of an independent judiciary: Lessons from Hungary and Poland—and the European Union», Communist and Post-Communist Studies, ISSN 1873-6920, Elsevier, Amsterdam, Vol. 51, Iss. 3, published in 2018, Provided in Cooperation with the WZB Berlin Social Science Center, page 13-14

³⁹ Viktor Z. Kazai, «One Step Back, Two Steps Forward: The Hungarian judiciary's independence is still in danger», Published at Verfassung's Blog, 26 November 2019

Ο πρώτος Νόμος **CL/2016** αφορούσε την «διοικητική διαδικασία».⁴⁰ Βάσει αυτού του νόμου, ο Υπουργός Δικαιοσύνης του Fidesz θα προσλαμβάνει και θα προάγει δικαστές οι οποίοι θα χειρίζονται υποθέσεις σχετικές με τη δημόσια διοίκηση και με τα ευαίσθητα θέματα (λόγου χάριν τον εκλογικό νόμο, τη διαφθορά, το δικαίωμα στη διαμαρτυρία).⁴¹

Και ο δεύτερος Νόμος **T/12234** που αφορούσε αποκλειστικά το Διοικητικό Δικαστήριο.

Το Συνταγματικό Δικαστήριο με απόφασή του (1/2017)⁴², ύστερα από αίτημα του Προέδρου της Δημοκρατίας⁴³, έκρινε και τα δύο Νομοσχέδια ως «αντισυνταγματικά», επειδή χρειαζόταν την πλειοψηφία της Βουλής για να εγκριθεί η ίδρυση «νέων δικαστηρίων εκτός του τακτικού δικαστικού σώματος». Εκείνο το χρονικό διάστημα, το κυβερνών κόμμα είχε χάσει τα 2/3^a της πλειοψηφίας της Βουλής, δηλαδή τη δύναμή του να θέτει σε ισχύ οποιοδήποτε νόμο.⁴⁴

Το κυβερνών κόμμα Fidesz «επιτέθηκε» για ακόμη μια φορά, τον Δεκέμβριο 2018, στη δικαστική αρχή⁴⁵.

Έχοντας ανακτήσει τη δύναμή του στο Κοινοβούλιο, το Fidesz, μετά τις εκλογές του 2018, έλαβε για μια ακόμη φορά την πλειοψηφία των 2/3^{ov} ⁴⁶, ο νέος

⁴⁰ Kovács, Kriszta; Scheppele, Kim Lane «The fragility of an independent judiciary: Lessons from Hungary and Poland—and the European Union», *Communist and Post-Communist Studies*, ISSN 1873-6920, Elsevier, Amsterdam, Vol. 51, Iss. 3, published in 2018, Provided in Cooperation with the WZB Berlin Social Science Center, page 13-14

⁴¹ Benjamin Novak and Patrick Kingsley, «Hungary Creates New Court System, Cementing Leader's Control of Judiciary», Published at *The New York Times*, 12 Dec. 2018

⁴² Kovács, Kriszta; Scheppele, Kim Lane «The fragility of an independent judiciary: Lessons from Hungary and Poland—and the European Union», *Communist and Post-Communist Studies*, ISSN 1873-6920, Elsevier, Amsterdam, Vol. 51, Iss. 3, published in 2018, Provided in Cooperation with the WZB Berlin Social Science Center, page 14

⁴³ Viktor Z. Kazai, «One Step Back, Two Steps Forward: The Hungarian judiciary's independence is still in danger», Published at *Verfassung's Blog*, 26 November 2019

⁴⁴ Kovács, Kriszta; Scheppele, Kim Lane «The fragility of an independent judiciary: Lessons from Hungary and Poland—and the European Union», *Communist and Post-Communist Studies*, ISSN 1873-6920, Elsevier, Amsterdam, Vol. 51, Iss. 3, published in 2018, Provided in Cooperation with the WZB Berlin Social Science Center, page 14

⁴⁵ Lydia Gall, «Hungary's Latest Assault on the Judiciary: President Ader Should Reject Law That Sets Up New Court System», Published at *Human Rights Watch*, 14 December 2018

⁴⁶ Kovács, Kriszta; Scheppele, Kim Lane «The fragility of an independent judiciary: Lessons from Hungary and Poland—and the European Union», *Communist and Post-Communist Studies*, ISSN 1873-6920, Elsevier, Amsterdam, Vol. 51, Iss. 3, published in 2018, Provided in Cooperation with the WZB Berlin Social Science Center, page 14

Υπουργός Δικαιοσύνης ανήγγειλε την πρόθεση της κυβέρνησης για επαναφορά του Νομοσχεδίου.⁴⁷

Άμεσα προστέθηκε η έβδομη (7^η), κατά σειρά, τροποποίηση στον «Θεμελιώδη Νόμο». Τα προηγούμενα Νομοσχέδια (CL/2016 και T/12234), που είχαν «μπλοκαριστεί», ψηφίστηκαν και τέθηκαν σε ισχύ από την 1^η Ιανουαρίου 2018. Η έβδομη τροποποίηση του «Θεμελιώδη Νόμου» ίδρυσε ένα «ξεχωριστό δημόσιο Δικαστικό Σύστημα Διοίκησης» μαζί με ένα Διοικητικό Ανώτατο Δικαστήριο, «το οποίο είναι ξεχωριστό από τα υπόλοιπα δημόσια δικαστήρια» διαθέτει, όμως, το ίδιο «νομικό καθεστώς» με το Ανώτατο Δικαστήριο (Kuria).

Έργο του Ανώτατου Διοικητικού Δικαστηρίου είναι αφενός η επανεξέταση και ο έλεγχος για την εφαρμογή των νόμων από τα διοικητικά δικαστήρια και αφετέρου η έκδοση «ομοιογενών» αποφάσεων, οι οποίες θα είναι «δεσμευτικές» για τα Διοικητικά Δικαστήρια⁴⁸

Με την παράλληλη, λοιπόν, ύπαρξη του Ανώτατου Δικαστηρίου (Kuria), τα «**νέα δικαστήρια**» θα τεθούν σε λειτουργία από τον Ιανουάριο 2020, υπό την ηγεσία του νέου Ανώτατου Δικαστή.

Σχετικά με τα δύο Νομοσχέδια (CL/2016 και T/12234) ή αλλιώς Δίδυμοι Νόμοι (**the twin laws**) που ιδρύουν το «διοικητικό δικαστικό σύστημα», απευθύνθηκε στην Επιτροπή της Βενετίας, ο Ούγγρος Υπουργός Δικαιοσύνης (Νοέμβριος 2018).

Η **Επιτροπή της Βενετίας**, μη καταλαβαίνοντας τον λόγο δημιουργίας ενός «**χωριστού δικαστικού συμβουλίου για το διοικητικό δικαστικό σώμα**» και κρίνοντάς το ως «περιττό» εφόσον «δεν μπορεί να λειτουργήσει αποτελεσματικά ως αντίβαρο στον Υπουργό Δικαιοσύνης», σε σχετική έκθεσή της, επιστά την προσοχή της Ευρώπης στους «εσφαλμένους» ουγγρικούς νόμους, που αποσκοπούν στην «αυθαίρετη άσκηση εξουσιών». Αποτελούμενη, η Έκθεση, από έναν «εκτενή κατάλογο αιτημάτων» για αναθεώρηση των δίδυμων νόμων, που αντιτίθενται στη «Συνταγματική δέσμευση» της χώρας για Ενιαίο Δικαστικό Σώμα. Αφορμή

⁴⁷ Viktor Z. Kazai, «One Step Back, Two Steps Forward: The Hungarian judiciary's independence is still in danger», Published at Verfassung's Blog, 26 November 2019

⁴⁸ Kovács, Kriszta; Scheppele, Kim Lane «The fragility of an independent judiciary: Lessons from Hungary and Poland—and the European Union», Communist and Post-Communist Studies, ISSN 1873-6920, Elsevier, Amsterdam, Vol. 51, Iss. 3, published in 2018, Provided in Cooperation with the WZB Berlin Social Science Center, page 14

αποτελέσαν οι προσλήψεις μελών του Συμβουλίου, που αντί να γίνουν από το Αυτοδιοικητικό Όργανο της Δικαιοσύνης, έγιναν από τον Υπουργό Δικαιοσύνης, χωρίς αιτιολόγηση και με «έλλειψη μηχανισμού για αναθεώρηση» της απόφασής του. Η Επιτροπή σημείωσε, επιπροσθέτως, ότι δεν υπήρχαν σαφείς προδιαγραφές για τα προσόντα που θα έπρεπε να διαθέτει ο Πρόεδρος του Ανώτατου Διοικητικού Δικαστηρίου. Δεδομένου ότι χωριστές διοικητικές δικαστικές αρχές διαθέτουν και άλλες ευρωπαϊκές χώρες, η Επιτροπή ήταν σε θέση να γνωρίζει, πως τα δικαστικά συμβούλια «εύκολα χειραγωγούνται».

Η Επιτροπή πρότεινε στην ουγγρική Κυβέρνηση να ενισχύσει την δικαστική αυτοδιοίκηση και την κοινοβουλευτική λογοδοσία, να δημιουργηθεί μηχανισμός επανεξέτασης ή προσφυγής κατά αποφάσεων που επηρεάζουν τις τύχες μεμονωμένων δικαστών.

«Ως απάντηση» στην έκθεση της Επιτροπής της Βενετίας, κατατέθηκαν από τους βουλευτές του Fidesz και εγκρίθηκαν τροπολογίες, τον Μαρτίου 2019, λύνοντας τις περισσότερες από τις ανησυχίες της Επιτροπής της Βενετίας , αλλά όχι όλες.⁴⁹

Το νέο σύστημα χαρακτηρίστηκε ως «σύμφωνο με τους Ευρωπαϊκούς κανόνες» αλλά και ως «πιο ανεξάρτητο και πιο αποτελεσματικό από το υπάρχον σύστημα» από την κυβέρνηση. Ενώ για την αντιπολίτευση, το νέο δικαστικό σύστημα, είναι μια ξεκάθαρη παραβίαση της ανεξαρτησίας των δικαστηρίων. «Η αντιπολίτευση συνεχίζει να υπάρχει αλλά δεν της επιτρέπεται να αμφισβητεί πόσο μάλλον να προσπαθήσει να αλλάξει το καθεστώς»⁵⁰

Από το 2010 , που η «δημόσια διοίκηση υποβλήθηκε σε στρατηγικό ανασχηματισμό προσωπικού», αντικατέστησε τους δημόσιους υπάλληλους από τα προηγούμενα καθεστώτα, με νέους. Από αυτόν το μηχανισμό θα προέρχονται και οι δημόσιοι υπάλληλοι των νέων διοικητικών δικαστηρίων.⁵¹

⁴⁹ Renáta Uitz, «What Does the Spring Bring for the Rule of Law in Europe?», Published at Verfassungs Blog, 06 April 2019

⁵⁰ Benjamin Novak and Patrick Kingsley, «Hungary Creates New Court System, Cementing Leader's Control of Judiciary», Published at The New York Times, 12 Dec. 2018

⁵¹ Renáta Uitz, «What Does the Spring Bring for the Rule of Law in Europe?», Published at Verfassung's Blog, 6 April 2019

ΣΤ. Εθνικό Γραφείο Δικαιοσύνης (NJO) & Εθνικό Δικαστικό Συμβούλιο (NJC)

Το Εθνικό Δικαστικό Συμβούλιο (NJC) είναι ένα αυτοδιοικητικό όργανο που αφορά τη διοίκηση των δικαστηρίων. Με την πάροδο του χρόνου, φάνηκε ότι οι αποφάσεις του Εθνικού Δικαστικού Συμβούλιου (NJC) επηρεάζονται από τα συμφέροντα της εκτελεστικής εξουσίας. Το 2011, η κυβέρνηση Fidesz ανέθεσε πολλές από τις αρμοδιότητες του Εθνικού Δικαστικού Συμβούλιου (NJC) στον Πρόεδρο του NJC (από 7-10 δικαιώματα, απέκτησε 16-20, το 2011.⁵²

Ο Πρόεδρος του νεοσύστατου Εθνικού Δικαστικού Γραφείου (NJO) ανέλαβε την διοίκηση των δικαστηρίων μετά από την μεταρρύθμιση του 2012⁵³, η οποία μεταρρύθμιση «ευθυγράμμισε το δικαστικό σύστημα με το Εθνικό Δικαστικό Γραφείο (NJO)», δηλαδή με το κεντρικό όργανο των δικαστηρίων. Επί της ουσίας, η μεταρρύθμιση του 2012 εφοδίασε με πολλές εξουσίες και ως παντοδύναμο ένα μόνο άτομο, τον Πρόεδρο του NJO, που εκλέγεται από την πλειοψηφία του Κοινοβουλίου και όχι από τους δικαστές⁵⁴

Συνεπώς, ο Πρόεδρος θεωρείται ως «πολιτικός διορισμένος»⁵⁵ αλλά και ως «ηγέτης» της διοίκησης του δικαστικού συστήματος⁵⁶.

Τον Πρόεδρο του NJO εκλέγει με πλειοψηφία (2/3^a) το Κοινοβούλιο της Ουγγαρίας, έπειτα από σύσταση του Προέδρου της Δημοκρατίας.⁵⁷

Οι αρμοδιότητές του είναι αρκετά εκτεταμένες⁵⁸. Είναι υπεύθυνος για την κεντρική διοίκηση των δικαστηρίων, για τη συμπεριφορά και την αποτελεσματικότητα της κεντρικής διοικήσεως και για την «εκτέλεση των καθηκόντων» της Εκτελεστικής

⁵² «National Office for the Judiciary: Scope of authority of the President of NOJ and the central administrative supervision of the National Judicial Council (NJC)», Published at Courts of Hungary

⁵³ «Status Of The Hungarian Judiciary: Legal Changes Have To Guarantee The Independence Of The Judiciary In Hungary», Published at Amnesty International, 2021, pages 8-20

⁵⁴ «Hungary: Fraudulent fear rules among judges», Published at Amnesty International, 9 April 2020, A The report based on interviews with 14 judges from different levels of the Hungarian court system.

⁵⁵ «Status Of The Hungarian Judiciary: Legal Changes Have To Guarantee The Independence Of The Judiciary In Hungary», Published at Amnesty International, 2021, pages 8-20

⁵⁶ «Hungary: Status of the Hungarian Judiciary, Legal Changes have to Guarantee the Independence of Judiciary in Hungary», Published at Amnesty International 22 February 2021

⁵⁷ «Administration of the courts The President of the National Judicial Office», Published at European Justice, 17/11/2015

⁵⁸ «Status Of The Hungarian Judiciary: Legal Changes Have To Guarantee The Independence Of The Judiciary In Hungary», Published at Amnesty International, 2021, pages 8-20

Αρχής. Επιπροσθέτως, ο Πρόεδρος του (NJO) εκδίδει αποφάσεις, κανονισμούς και συστάσεις. Το διοικητικό του έργο του Προέδρου του (NJO) ελέγχεται από το Εθνικό Δικαστικό Συμβούλιο (NJC).⁵⁹

Συν τοις άλλοις, αποφασίζει για θέματα προσλήψεων-προαγωγών δικαστών, διορισμού αρχηγών δικαστηρίων, διαχείρισης του δικαστικού προϋπολογισμού και παρέχει τις απαιτούμενες εγγυήσεις για το δικαίωμα «προσφυγής σε αποτελεσματική και σε δίκαιη δίκη» (άρθρο 47 του Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης). Ο Πρόεδρος του Εθνικού Δικαστικού Γραφείου (NJO) μπορεί να ξεκινήσει έρευνες, που ενδεχομένως οδηγήσουν σε «πειθαρχικές διαδικασίες», αφορούσες στους Αρχηγούς των δικαστηρίων, με στόχο την διασφάλιση της σωστής λειτουργίας της διοίκησης και των κανόνων του δικαστηρίου.

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, η Επιτροπή της Βενετίας, το Συμβούλιο της Ευρώπης δεν συμφωνούν με τις τόσο εκτεταμένες εξουσίες του Προέδρου του NJO και κυρίως με τον διορισμό των Προέδρων των Δικαστηρίων.⁶⁰

Την ανάκληση των «συντριπτικών εξουσιών» του Προέδρου, έχουν αιτηθεί επανειλημμένως η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, η Επιτροπή της Βενετίας, το Συμβούλιο της Ευρώπης, επειδή η Δικαστική Αρχή «δεν μπορεί να έχει πραγματική αυτονομία και ανεξαρτησία από τον NJO».⁶¹

Αρκετά χρόνια πριν, η Επιτροπή της Βενετίας είχε αφαιρέσει, από τον Πρόεδρο του Εθνικού Δικαστικού Συμβουλίου, εξουσίες πρόσληψης προσωπικού αυθαίρετα και χωρίς αιτιολόγηση.⁶²

Στην αυτοδιοίκηση των δικαστών βασικό όργανο αποτελεί το Εθνικό Δικαστικό Συμβούλιο (NJC).⁶³ Απαρτιζόμενο από 15 μέλη, είναι το όργανο εποπτείας της Κεντρικής Διοίκησης των Δικαστηρίων. Ο Πρόεδρος του Ανώτατου Δικαστηρίου (Κύρια), ο οποίος εκλέγεται από το Κοινοβούλιο, μετά από σύσταση του Προέδρου της

⁵⁹ «Administration of the courts The President of the National Judicial Office», Published at European Justice, 17/11/2015

⁶⁰ «Status Of The Hungarian Judiciary: Legal Changes Have To Guarantee The Independence Of The Judiciary In Hungary», Published at Amnesty International, 2021, pages 8-20, pages 9-10

⁶¹ «Hungary: Status of the Hungarian Judiciary – Legal Changes have to Guarantee the Independence of Judiciary in Hungary», Published at Amnesty International 22 February 2021

⁶² Renáta Uitz, «What Does the Spring Bring for the Rule of Law in Europe?», Published at Verfassung's Blog, 06 April 2019

⁶³ «Status Of The Hungarian Judiciary: Legal Changes Have To Guarantee The Independence Of The Judiciary In Hungary», Published at Amnesty International, 2021, pages 8-20

Δημοκρατίας, είναι νομοτελειακά το πρώτο εκ των δεκαπέντε μελών του, ενώ τα υπόλοιπα μέλη εκλέγονται, μέσα από μυστική ψηφοφορία, από τους Δικαστικούς Αντιπροσώπους. Αφού εκλεγεί από το Κοινοβούλιο, ο Πρόεδρος του Ανώτατου Δικαστηρίου προτείνει τους πιθανούς Αντιπροέδρους στον Πρόεδρο της Δημοκρατίας.⁶⁴

Συνεπώς, τα δέκα-τέσσερα μέλη (14) ελέγχονται από το Ανώτατο Δικαστήριο (Κύρια), ως βασική αρμοδιότητα έχουν την άσκηση ελέγχου στο Εθνικό Γραφείο Δικαιοσύνης (NJO) και για την διατήρηση της ισορροπίας μεταξύ των δύο οργάνων. Το Εθνικό Δικαστικό Συμβούλιο (NJC) δεν έχει «πειθαρχική εξουσία» και εκπροσωπεί ολόκληρο το δικαστικό σώμα της Ουγγαρίας απαρτιζόμενο από 3.200 δικαστές.⁶⁵

Z. Συνταγματική Κρίση 2018-2019

Η Συνταγματική Κρίση της Ουγγαρίας έλαβε χώρα εντός του δικαστικού σώματος, το 2018-2019, έπειτα από την «αμφισβήτηση της νομιμότητας του Εθνικού Δικαστικού Συμβούλιου (NJC)» έχοντας προηγηθεί η μαζική παραίτηση πολλών μελών του.⁶⁶

Ο Πρόεδρος του NJO ισχυρίστηκε ότι το NJC ήταν παράνομο, και ότι, κατά συνέπεια, αδυνατεί να ελέγχει με αποτελεσματικότητα και όπως ορίζει ο νόμος, τη λειτουργία του NJO.⁶⁷

Αφού οι θέσεις τους παρέμειναν κενές για περισσότερο από χρόνο, το 2020 ο Πρόεδρος του Εθνικού Δικαστικού Γραφείου (NJO), υιοθέτησε μέτρα για την επίλυση του εν λόγω ζητήματος. Το Εθνικό Δικαστικό Συμβούλιο (NJC) προέβη σε εκλογές για την ανάδειξη τεσσάρων νέων μελών του, το 2020. Οι αρμοδιότητες του Εθνικού Δικαστικού Συμβούλιου (NJC) μετά το 2019 δεν αυξήθηκαν περαιτέρω, όπως προέτρεψε τη χώρα η Επιτροπή της Βενετίας και το Συμβούλιο της Ε.Ε., συνεπώς παραμένουν αδύναμες.⁶⁸

⁶⁴ «Administration of the courts The President of the National Judicial Office», published at European Justice, 17/11/2015

⁶⁵ «Status Of The Hungarian Judiciary: Legal Changes Have To Guarantee The Independence Of The Judiciary In Hungary», Published at Amnesty International, 2021, pages 8-20

⁶⁶ «Status Of The Hungarian Judiciary: Legal Changes Have To Guarantee The Independence Of The Judiciary In Hungary», Published at Amnesty International, 2021, pages 8-20

⁶⁷ «Hungary: Fraudulent fear rules among judges», Published at Amnesty International, 9 April 2020, A report based on interviews with 14 judges from different levels of the Hungarian court system.

⁶⁸ «Status Of The Hungarian Judiciary: Legal Changes Have To Guarantee The Independence Of The Judiciary In Hungary», Published at Amnesty International, 2021, pages 8-20

H. Bill T/9790

Σαν ευκαιρία αντιμετώπισε την πανδημική κρίση ο Orban προωθώντας μια νέα τροπολογία, βασιζόμενος στην «κατάσταση κινδύνου» του Άρθρου 53 του Συντάγματος της Ουγγαρίας, σύμφωνα με το οποίο η Εκτελεστική Εξουσία εξουσιοδοτείται, μέσω διατάγματος, προκειμένου να κυβερνάει για «αόριστο χρονικό διάστημα». Η τροπολογία ψηφίστηκε, εν τέλει, από το Νομοθετικό Σώμα τον Μάρτιο 2020.⁶⁹

Το Νομοσχέδιο με τίτλο «**Προστασία από τον Κορωνοϊό (Bill T/9790)**» παρατείνει την κατάσταση έκτακτης ανάγκης επ' αόριστο. Το κυβερνών κόμμα θα μπορεί να κυβερνάει με διάταγμα⁷⁰, «χωρίς την έγκριση του Κοινοβουλίου», μειώνοντας περισσότερο την λογοδοσία της κυβερνητικής πολιτικής και τον έλεγχο προς αυτή.⁷¹

Αίτηση προς την Ε.Ε. για να μην εγκρίνει αυτόν τον νόμο, έστειλαν 9 οργανώσεις δημοσιογράφων και το Συμβούλιο της Ευρώπης δήλωσε ότι «μια αόριστη και, συνεπώς, ανεξέλεγκτη κατάσταση έκτακτης ανάγκης δεν εγγυείται τον σεβασμό των θεμελιωδών αρχών της δημοκρατίας».⁷²

Επιπροσθέτως, ένεκα της πανδημικής κρίσης παρατηρείται μείωση της προστασίας και του σεβασμού σε θεμελιώδη δικαιώματα, όπως η ελευθερία του λόγου. Το δικαίωμα, δε, του συνέρχεσθαι δεν είναι εφικτό για λόγους μετάδοσης του ιού, όπως και η «διασπορά ψευδών ειδήσεων» στον Τύπο, τιμωρείται ακόμα αυστηρότερα.⁷³

⁶⁹ David Parra Gómez, «Crisis of the Rule of Law in Europe: The Cases of Hungary, Poland and Spain», Published at Athens Journal of Law 2021, pages 1-19

⁷⁰ «Hungary passes law that will let Orbán rule by decree», Published at The Guardian, 30 March 2020

⁷¹ «The State of Emergency Must Be Limited in Time – says Transparency International Hungary», Published at Transparency International, 25 March 2020

⁷² David Parra Gómez, «Crisis of the Rule of Law in Europe: The Cases of Hungary, Poland and Spain», Published at Athens Journal of Law 2021, pages 1-19

⁷³ «The State of Emergency Must Be Limited in Time – says Transparency International Hungary», Published at Transparency International, 25 March 2020

II. Δικαστική «Ανεξαρτησία» στην Πολωνία

A. Εισαγωγή στο Θέμα

Στην Πολωνία τα τελευταία χρόνια παρατηρείται υποβάθμιση του κράτους δικαίου. Η Εκτελεστική Εξουσία προωθεί πολιτικές που στοχεύουν στην ελάττωση ή και εξάλειψη της Νομοθετικής και της Δικαστικής Εξουσίας, μέσω εποπτείας ιδιαίτερος αυξημένης, στοχεύοντας μεταξύ άλλων στην εδραίωση ενός κυριάρχου κόμματος. Επίσης, γίνεται συνεχής υπονόμευση του δικαίου της Ε.Ε σε ό,τι αφορά την ανεξαρτησία τόσο των δικαστών όσο και των δικαστηρίων. Η ποδηγέτηση των δικαστικών εξουσιών είναι μια γνώριμη τακτική για τους Πολωνούς, καθώς αυτή η κατάσταση επικρατούσε επί κομμουνιστικής εποχής.⁷⁴

B. Μεταρρύθμιση της Δικαιοσύνης

Το 2015 σχηματίστηκε μονοκομματική κυβέρνηση του κόμματος Νόμος και Δικαιοσύνη, για πρώτη φορά από το 1889. Στις εκλογές του 2015 κανένα Αριστερό κόμμα δεν μπόρεσε να εισέλθει στο Κοινοβούλιο ενώ το κόμμα Νόμος και Δικαιοσύνη κέρδισε την πλειοψηφία των εδρών του Κοινοβουλίου.⁷⁵

Είχε προηγηθεί από το κυβερνών κόμμα PO (Political Platform), η Τροποποίηση της 25^{ης} Ιουνίου 2015, η οποία **άλλαξε τον νόμο εκλογής των δικαστών**. Επί της ουσίας το Κοινοβούλιο εξακολουθούσε να έχει την «νομική εξουσία» για την επιλογή δικαστών, απλώς μετά την τροποποίηση το Κοινοβούλιο επέλεγε δικαστές «πριν αδειάσει η θέση».⁷⁶

Η κυβέρνηση του κόμματος «Νόμου και Δικαιοσύνης» ξεκίνησε από το 2015 την **μεταρρύθμιση του δικαστικού συστήματος**. Ο πρώτος φιλελεύθερος θεσμός που καταργήθηκε ήταν το Συνταγματικό Δικαστήριο. Επιχειρηματολογώντας υπέρ των νόμων που ψηφίστηκαν, κατά το διάστημα 2015- 2016, το κυβερνών κόμμα τονίζει ότι το Συνταγματικό Δικαστήριο «παραβιάζει το ίδιο το Σύνταγμα» και λειτουργεί με προσωποπαγή και υποκειμενικό τρόπο, ενώ, παράλληλα, έχει χάσει την ιδιότητά τους

⁷⁴ Katarzyna Gajda-Roszczyńska & Krystian Markiewicz, «Disciplinary Proceedings as an Instrument for Breaking the Rule of Law in Poland», Published at SPRINGER, 07 October 2020

⁷⁵ Piotr Buras, «Poland, Hungary and the slipping façade of democracy», Published at European Council of foreign relations, 11 June 2018

⁷⁶ Kovács, Kriszta, Scheppele, Kim Lane, «The fragility of an independent judiciary: Lessons from Hungary and Poland—and the European Union», Communist and Post-Communist Studies, ISSN 1873-6920, Elsevier, Amsterdam, Vol. 51, Iss. 3, pp. 189-200, page 18.

ως «θεματοφύλακας του Συντάγματος». Με αυτό τον τρόπο, το Fidesz ξεκίνησε την μετατροπή του Συνταγματικού Δικαστηρίου σε ένα χειραγωγίσιμο και με πολιτικό πρόσημο όργανο.⁷⁷

Από τις πρώτες πράξεις της κυβέρνησης ήταν η **Συνταγματική Πράξη** που σχετιζόταν με το Συνταγματικό Δικαστήριο. Με την Συνταγματική Πράξη, η επιλογή πέντε δικαστών που είχε εισαγάγει η προηγούμενη κυβέρνηση ΡΟ, θα ήταν στις αρμοδιότητες της πλειοψηφίας του Κοινοβουλίου. Επίσης, αντικατέστησε τους πέντε δικαστές που είχε επιλέξει η προηγούμενη κυβέρνηση. Σκοπός της κυβέρνησης ήταν να «παραλύσει την ικανότητα του Συνταγματικού Δικαστηρίου στην λήψη δεσμευτικών αποφάσεων».⁷⁸

Τον Δεκέμβριο 2015, όταν εγκρίθηκε η τροποποίηση του νόμου, οι βουλευτές της πλειοψηφίας έσπευσαν να διορίσουν πέντε δικαστές, από τα συνολικά δέκα πέντε (15) μέλη, του Συνταγματικού Δικαστηρίου. Πριν την τροποποίηση, οι αρμοδιότητες και τα προνόμια του Συνταγματικού Δικαστηρίου ορίζονταν από το ίδιο το Σύνταγμα. Ο διορισμός κρίθηκε παράνομος από όλη την αντιπολίτευση. Οι επενδυτές ανησύχησαν ότι το κυβερνών κόμμα «υπονομεύει τους ελέγχους και τις ισορροπίες της δημοκρατίας», με αποτέλεσμα ο δείκτης του πολωνικού Χρηματιστηρίου να πέσει σε πρωτοφανή επίπεδα. Ο Επικεφαλής του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, Martin Schulz, παραλλήλισε την κατάσταση της Πολωνίας με «πραξικόπημα»⁷⁹

Τον Δεκέμβριο 2015 ιδρύθηκε το κίνημα «**Επιτροπή για την Υπεράσπιση της Δημοκρατίας**» (ΚΟΔ). Μέσα από τις πορείες και από διαδηλώσεις προσπαθούσε να δείξει την αντίθεσή της στις πολιτικές αποφάσεις της κυβέρνησης. Η μεγαλύτερη, μάλιστα, διαδήλωση της «Επιτροπής για την Υπεράσπιση της Δημοκρατίας» έλαβε χώρα την 7^η Μαΐου 2016, κατορθώνοντας να παρακινήσει ¼ των Πολωνών να διαμαρτυρηθεί.⁸⁰

⁷⁷ Katarzyna Gajda-Roszczyńska & Krystian Markiewicz, «Disciplinary Proceedings as an Instrument for Breaking the Rule of Law in Poland», Published at SPRINGER, 07 October 2020

⁷⁸ Piotr Maciej Kaczynski, «Poland's constitutional conundrum...explained», Published at EURACTIV, June 2016 (and updated on September 2021)

⁷⁹ «Polish parliament passes controversial amendment to top court law», Published at EURACTIV on December 2015

⁸⁰ Piotr Maciej Kaczynski, «Poland's constitutional conundrum...explained», Published at EURACTIV, June 2016 (and updated on September 2021)

Από το 2015 είχε ξεκινήσει η σύγκρουση της χώρας με την Ε.Ε., αλλά και με το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΔΕΕ), αμέσως μετά την ψήφιση της «**Μεταρρύθμισης της Δικαιοσύνης**». Η εν λόγω μεταρρύθμιση επιτρέπει στην Εκτελεστική Επιτροπή να επέμβει στο δικαστικό σύστημα. Η «δυσλειτουργία» και η «αναποτελεσματικότητα» του δικαστικού συστήματος, για την Κυβέρνηση, είναι ο λόγος της ψήφισης της μεταρρύθμιση αυτής.⁸¹

Γ. «Περιοριστική Νομοθεσία»

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή αποφάσισε να εμπλακεί στις αποφάσεις της κυβέρνησης, παίρνοντας το μέρος του Πολωνικού Δικαστηρίου, το οποίο αρνήθηκε να παραχωρήσει έδρες στους δικαστές της κυβέρνησης του Νόμου και Δικαιοσύνης (PiS). Ως αποκορύφωμα στην αντιπαράθεση του Δικαστηρίου και της Κυβέρνησης PiS, ήταν η ψήφιση της «**περιοριστικής νομοθεσίας**», ένας **καταιγισμός από έξι νόμους**, που αφορούσαν τις διαδικασίες και τις εξουσίες του Συνταγματικού Δικαστηρίου.

Ο ένας εκ των έξι περιοριστικών νόμων, προϋπέθετε ενισχυμένη πλειοψηφία των 2/3^{ov} του Δικαστηρίου για να ακυρωθεί ένας νόμος. Ανάμεσα στον «καταιγισμό των νόμων» ενυπήρχε και η απόφαση της Κυβέρνησης να παραχωρήσει το χαρτοφυλάκιο του Γενικού Εισαγγελέα, στον Υπουργό Δικαιοσύνης.⁸²

Το 2016, ο Πρωθυπουργός, παραβιάζοντας το Σύνταγμα, αρνήθηκε τη δημοσιοποίηση ορισμένων αποφάσεων του Συνταγματικού Δικαστηρίου με το επιχείρημα ότι οι δημοσιοποίηση των εν λόγω αποφάσεων ήταν παράνομη. Ο Marek Safjan, πρώην πρόεδρος του Συνταγματικού Δικαστηρίου, ακούγοντας αυτές τις δηλώσεις, υποστήριξε ότι «αυτό ήταν το σημείο όπου το κράτος δικαίου τελείωσε στην Πολωνία».⁸³

⁸¹ Προκόπιος Παυλόπουλος, «Πολωνία: Μια «ξένη» στην Ευρωπαϊκή Ένωση; Σχόλιο στην απόφαση του Συνταγματικού Δικαστηρίου της Πολωνίας της 7ης Οκτωβρίου 2021 για ένα ενδεχόμενο «Polexit»», Όμιλος Αριστόβουλος Μάνεσης, Οκτώβριος 2021

⁸² Kovács, Kriszta, Scheppele, Kim Lane, «The fragility of an independent judiciary: Lessons from Hungary and Poland—and the European Union», *Communist and Post-Communist Studies*, ISSN 1873-6920, Elsevier, Amsterdam, Vol. 51, Iss. 3, pp. 189-200, p19-20

⁸³ Katarzyna Gajda-Roszczyńska & Krystian Markiewicz, «Disciplinary Proceedings as an Instrument for Breaking the Rule of Law in Poland», Published at SPRINGER, 07 October 2020

Καθώς η κυβέρνηση αρνούσαν να «δημοσιεύσει πολλές από τις αποφάσεις του Δικαστηρίου», η Ευρωπαϊκή Επιτροπή με ψήφισμά της υπεστήριξε τις αποφάσεις του Συνταγματικό Δικαστηρίου (Μάρτιος 2016).

Το επόμενο βήμα της κυβέρνησης, με σκοπό «να ακρωτηριάσει» το Συνταγματικό Δικαστήριο, ήταν επικύρωση της **Πράξης για το Συνταγματικό Δικαστήριο**, τον Αύγουστο 2016. Η σύγκρουση της εκτελεστικής εξουσίας με την δικαστική έληξε στα τέλη του 2016, με την συνταξιοδότηση του Andrzej Rzeplinsk, Προέδρου του Συνταγματικού Δικαστηρίου, σηματοδοτώντας την αρχή της «κατάληψης» του Συνταγματικού Δικαστηρίου από την κυβέρνηση PiS. Τη θέση του έλαβε, από την κυβέρνηση, η Julia Przymalska, αντί για τον εν ενεργεία Αντιπρόεδρο όπως όριζε ο κανονισμός του Δικαστηρίου.⁸⁴

Από το 2017 το κυβερνών κόμμα έχει υπό τον πλήρη έλεγχο του το Συνταγματικό Δικαστήριο, έχοντας εντάξει περισσότερους μηχανισμούς για να μην δρουν αυτόνομα οι δικαστές.⁸⁵

Δ. Οι 3 Νόμοι του 2017

Έχοντας υποτάξει το Συνταγματικό Δικαστήριο στις βουλήσεις της, η κυβέρνηση ψήφισε **3 Νόμους**, το καλοκαίρι του 2017, προκειμένου και τα υπόλοιπα δικαστήρια να είναι «εξαρτημένα» από την κυβέρνηση.

Ο πρώτος, εκ των τριών, νόμος εκχωρούσε στην κυβέρνηση τη δυνατότητα να μπορεί να διατάξει την σύλληψη μελών του Εθνικού Δικαστικού Συμβουλίου (KRS), καθώς το Εθνικό Δικαστικό Συμβούλιο (KRS) ήταν αρμόδιο για τους διορισμούς των δικαστών. Ο δεύτερος νόμος καθιστούσε εφικτή την απόλυση δικαστών από το Ανώτατο Δικαστήριο έπειτα από αίτημα του Υπουργού Δικαιοσύνης. Ο τρίτος νόμος εξουσιοδοτούσε τον Υπουργό Δικαιοσύνης με την αρμοδιότητα απόλυσης ή παύσης κάποιου Προέδρου του δικαστικού σώματος, χωρίς να πρέπει να αιτιολογήσει την απόφασή του και ταυτόχρονα μείωνε την ηλικία συνταξιοδότησης των δικαστών από

⁸⁴ Kovács, Kriszta, Scheppele, Kim Lane, «The fragility of an independent judiciary: Lessons from Hungary and Poland—and the European Union», *Communist and Post-Communist Studies*, ISSN 1873-6920, Elsevier, Amsterdam, Vol. 51, Iss. 3, pp. 189-200, p20-21

⁸⁵ Katarzyna Gajda-Roszczyńska & Krystian Markiewicz, «Disciplinary Proceedings as an Instrument for Breaking the Rule of Law in Poland», Published at SPRINGER, 07 October 2020

τα 67 στα 65 έτη και για τις γυναίκες στα 60 έτη. Με την μείωση συνταξιοδότησης, το 40% των δικαστών του Ανώτατου Δικαστηρίου συνταξιοδοτήθηκε.

Και οι τρεις νόμοι δημιούργησαν διεθνή αναταραχή. Υπό την πίεση «των μαζικών δημόσιων διαδηλώσεων» και της Ε.Ε., ο Πρόεδρος Duda υπέγραψε μόνο τον τρίτο νόμο και άσκησε veto στους πρώτους δύο. Τους δύο πρώτους νόμους που αρνήθηκε να επικυρώσει ο Πρόεδρος Duda, τροποποίησε η κυβέρνηση αντί για να τους ξεχάσει. Η Ε.Ε. απάντησε με την 3^η, κατά σειρά, σύσταση καθώς «η συνταγματικότητα των νόμων δεν μπορεί να εξασφαλιστεί, λόγω αναπηρίας του Συντάγματος».

Ο Πρόεδρος Duda πρότεινε δύο νόμους ώστε να τους αντικαταστήσει με αυτούς, που λίγους μήνες νωρίτερα, είχε αρνηθεί να επικυρώσει. Ο Νέος νόμος για τον τρόπο διορισμού των δικαστικών από το αρμόδιο όργανο, το **Εθνικό Δικαστικό Συμβούλιο (KRS)**, τέθηκε σε ισχύ. Ο νέος νόμος όριζε ότι οι δικαστές, που συμμετέχουν στο Εθνικό Δικαστικό Συμβούλιο (KRS) θα πρέπει να έχουν εγκριθεί από το κόμμα που διαθέτει την πλειοψηφία στο Κοινοβούλιο. Όσα μέλη στο Εθνικό Δικαστικό Συμβούλιο είχαν διοριστεί βάσει του παλαιού νόμου, όταν έληξε η τετραετής θητεία τους, απολύθηκαν.⁸⁶

Ε. Ο Νόμος Της 12ης Ιουνίου 2017

Ο νόμος της 12^{ης} Ιουνίου 2017, που τέθηκε σε ισχύ τον Απριλίου 2018, όριζε την μείωση του ορίου ηλικίας στην συνταξιοδότηση των δικαστών και των εισαγγελέων, στα 60 έτη για τις γυναίκες και στα 65 για τους άρρενες, από τα 67 έτη που ίσχυε πριν την ψήφιση του νόμου και για τα δύο φύλα.

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή προσέφυγε πολλάκις στο Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΔΕΕ) για μη τήρηση του Κράτους Δικαίου και της Διάκρισης των Εξουσιών. Το ΔΕΕ ενέκρινε ότι οι διατάξεις που αφορούν στο όριο συνταξιοδότησης, αντιτίθενται στο **Άρθρο 157 της Συνθήκης της Λειτουργίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΣΛΕΕ)**. Ενώ για τη διαφορά στο όριο συνταξιοδότησης μεταξύ ανδρών και γυναικών, ως απάντηση στο πολωνικό επιχείρημα περί «μέτρων θετικής δράσης», το ΔΕΕ τόνισε ότι καταπατάται η **Οδηγία 2006/54** που άπτεται στην αρχή της ισότητας και της ίσης μεταχείρισης στα «επαγγελματικά συστήματα ασφάλισης». Εν τέλει, οι

⁸⁶ Kovács, Kriszta, Scheppele, Kim Lane, «The fragility of an independent judiciary: Lessons from Hungary and Poland—and the European Union», *Communist and Post-Communist Studies*, ISSN 1873-6920, Elsevier, Amsterdam, Vol. 51, Iss. 3, pp. 189-200, p24-26

«μεταρρυθμιστικές διατάξεις» που εξουσιοδοτούν τον Υπουργό Δικαιοσύνης προκειμένου να εντείνει το χρονικό όριο στον διορισμό δικαστών «κατά βούληση», αντικρούουν στις Αρχές του Ευρωπαϊκού Δικαίου. Πιο αναλυτικά, παραβιάζονται οι διατάξεις του Άρθρου 19 της ΣΕΕ περί «ρυθμιστικού περιεχομένου».⁸⁷

Μέσω της σύστασής του προς τις πολωνικές αρχές το 2017, το Συμβούλιο της Ευρώπης, τις προτρέπει να *«τροποποιήσουν τη νομοθεσία του Ανώτατου Δικαστηρίου, να μην εφαρμοστεί ο νόμος της μειωμένης ηλικίας συνταξιοδότησης και να αποσυρθεί η νέα αρμοδιότητα του Υπουργού Δικαιοσύνης να παύει, να διορίζει και να παρατείνει δικαστές»* στο Ανώτατο Δικαστήριο» και να *«αποκατασταθεί η ανεξαρτησία και η νομιμοποίηση του Συνταγματικού Δικαστηρίου»* με την νόμιμη εκλογή του Προέδρου, του Αντιπροέδρου και όλων των δικαστών. Επίσης, ζητά την επαναφορά εκλογής δικαστών του Εθνικού Δικαστικού Συμβουλίου από τους ομότιμους τους. Εν ολίγοις, να γίνει πλήρης αποκατάσταση της ανεξαρτησίας της δικαστικής αρχής και της νομιμότητας του Συνταγματικού Δικαστηρίου.

Η Πολωνική Κυβέρνηση παραπέμφθηκε στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο για το **νόμο για τα τακτικά δικαστήρια**, από την Επιτροπή της Ε.Ε.. Εξαιτίας της έντονης ανησυχίας που προκάλεσε το διαφορετικό όριο συνταξιοδότησης για τις γυναίκες δικαστές στα έτη και για τους άνδρες δικαστές στα 65 έτη, που αντιβαίνει στο Άρθρο 157 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΣΛΕΕ) και την Οδηγία 2006/54 «για την ισότητα των φύλων στην απασχόληση».⁸⁸

Ο Πρόεδρος της Πολωνίας υιοθέτησε νόμο για την συνταξιοδότηση, το 2018, προκειμένου να οδηγήσει την Πρόεδρο του Ανώτατου Δικαστηρίου σε παραίτηση πριν την λήξη της θητείας της. Η εν λόγω πράξη, οδήγησε σε κατάληψη του πλήρους ελέγχου της δικαστικής εξουσίας από την Κυβέρνηση, μέσω του διορισμού δικών τους δικαστών.⁸⁹

ΣΤ. Ανώτατο Δικαστήριο και Εθνικό Δικαστικό Συμβούλιο (KRS)

⁸⁷ Προκόπιος Παυλόπουλος, «Πολωνία: Μια «ξένη» στην Ευρωπαϊκή Ένωση; Σχόλιο στην απόφαση του Συνταγματικού Δικαστηρίου της Πολωνίας της 7ης Οκτωβρίου 2021 για ένα ενδεχόμενο «Polexit»», Όμιλος Αριστόβουλος Μάνεσης, Οκτώβριος 2021

⁸⁸ «Rule of Law: European Commission acts to defend judicial independence in Poland», Published at Europa on December 2017

⁸⁹ Προκόπιος Παυλόπουλος, «Πολωνία: Μια «ξένη» στην Ευρωπαϊκή Ένωση; Σχόλιο στην απόφαση του Συνταγματικού Δικαστηρίου της Πολωνίας της 7ης Οκτωβρίου 2021 για ένα ενδεχόμενο «Polexit»», Όμιλος Αριστόβουλος Μάνεσης, Οκτώβριος 2021

Η κυβέρνηση προέβη σε μικρή αλλαγή του νόμου το 2018, σύμφωνα με την οποία η Κάτω Βουλή (Lower House of Parliament) θα επιλέγει τους δικαστές ως μέλη του του **Εθνικού Δικαστικού Συμβουλίου (KRS)**.⁹⁰

Πρόκειται για ένα νόμο που παραβιάζει την ανεξαρτησία αλλά και την αντικειμενικότητα της δικαστικής αρχής. Τα μέλη του Συμβουλίου, βάσει του νέου νόμου, υπόκεινται σε θητεία τεσσάρων (4) συναπτών ετών. Παρόλα αυτά, το πλήρωμα του χρόνου ήρθε νωρίτερα για 15 μέλη του Συμβουλίου Δικαστικών Δικαιωμάτων (KRS), τα οποία και αντικαταστάθηκαν από άλλα, φιλικά προς την κυβερνητική ατζέντα, μέλη. Οι προσωπικές σχέσεις μεταξύ των δικαστών και του Υπουργείου Δικαιοσύνης διαδραματίζει σημαντικό ρόλο, σε βαθμό που το Συμβούλιο Δικαστικών Δικαιωμάτων να αποτελεί όργανο της εκτελεστικής εξουσίας.

Ο Υπουργός Δικαιοσύνης της Πολωνίας ταυτόχρονα είναι και ο Γενικός Εισαγγελέας, αλλά και μέλος του Συμβουλίου Δικαστικών Δικαιωμάτων (KRS). Μια απ' τις εξουσίες του Υπουργού Δικαιοσύνης είναι ο διορισμός Προέδρων στα Δικαστήρια. Αυτή η νέα αρμοδιότητα αντιβαίνει στην «συνταγματική αρχή του διαχωρισμού και της αυτονομίας της δικαστικής αρχής.»⁹¹

Ο λόγος που προχώρησε στην κατάθεση αυτής της μεταρρύθμισης το κυβερνών κόμμα, είναι για να καταφέρει να αντιμετωπίσει την υφιστάμενη διαφθορά στους κόλπους του δικαστικού σώματος και ταυτόχρονα να αυξήσει την αποτελεσματικότητά του. Για να υποστηρίξει την αλλαγή ο Kaczyński τόνισε ότι υπάρχουν και άλλες χώρες εντός της Ε.Ε., των οποίων οι πολιτικοί συμμετέχουν στην επιλογή των δικαστών.⁹²

Για να μπορέσει να τεθεί το **Ανώτατο Δικαστήριο** υπό τον έλεγχο της Κυβέρνησης, η Κυβέρνηση προέβη στην ψήφιση μιας σειράς νόμων. Ο πρώτος νόμος μειώνει το ηλικιακό όριο συνταξιοδότησης των διορισμένων, πριν από την 3^η Απριλίου 2018, δικαστών. Ο δεύτερος νόμος εξουσιοδοτεί τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας με αρμοδιότητα παράτασης του διορισμού δικαστών «κατά βούληση» για τρία χρόνια. Με τον τρίτο νόμο ιδρύεται το «**Πειθαρχικό Όργανο**» εντός του Ανώτατου Δικαστηρίου,

⁹⁰ «Poland lower house approves controversial judges law», Published at BBC News, 20 December 2019

⁹¹ Katarzyna Gajda-Roszczyńska & Krystian Markiewicz, «Disciplinary Proceedings as an Instrument for Breaking the Rule of Law in Poland», Published at SPRINGER, 07 October 2020

⁹² «Poland lower house approves controversial judges law», Published at BBC News, 20 December 2019

με αρμοδιότητες τον έλεγχο και την «καθοδήγηση» των δικαστών ώστε να «μην αμφισβητήσουν την νομιμότητα» των αποφάσεων της κυβέρνησης.⁹³

Τα μέτρα της Πολωνικής κυβέρνησης, περί μείωσης του ορίου συνταξιοδότησης των δικαστών του Ανώτατου Δικαστηρίου αλλά και των υπόλοιπων δικαστών, οι οποίοι διορίστηκαν από την 3^η Απριλίου 2018, και δεύτερον, περί εμπλουτισμού των αρμοδιοτήτων του Προέδρου της Δημοκρατίας σχετικά με παράταση των υπηρεσιών ορισμένων δικαστών πέραν του ορίου συνταξιοδότησης, οδήγησε τη χώρα ενώπιον του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου, με τις κατηγορίες παραβίασης και του **Άρθρου 47 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης** και του **Άρθρου 19, παράγραφος 1, της ΣΕΕ** *«Το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης περιλαμβάνει το Δικαστήριο, το Γενικό Δικαστήριο και ειδικευμένα δικαστήρια. Το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης εξασφαλίζει την τήρηση του δικαίου κατά την ερμηνεία και την εφαρμογή των Συνθηκών. Τα κράτη μέλη προβλέπουν τα ένδικα βοηθήματα και μέσα που είναι αναγκαία για να διασφαλίζεται η πραγματική δικαστική προστασία στους τομείς που διέπονται από το δίκαιο της Ένωσης.»*⁹⁴

Z. Αμφιλεγόμενος Νόμος (Muzzle Law)

Ο αμφιλεγόμενος νόμος (muzzle law) του 2019 «ταρακούνησε» τα θεμέλια της Ε.Ε. σχετικά με τις «απαιτήσεις της Ε.Ε. και της ΕΣΔΑ για την δικαστική ανεξαρτησία», υποχρεώνοντας τους πολωνούς δικαστές σε «αυθαίρετες πειθαρχικές έρευνες», οι οποίες υλοποιούνται από τις κυβερνητικές αρχές.⁹⁵

Στις 20 Δεκεμβρίου 2019 εγκρίθηκε από το Κοινοβούλιο, με 233 ψήφους υπέρ, **ο αμφιλεγόμενος νόμος για τη «διευκόλυνση της απόλυσης των δικαστών» που εναντιώνονται στις μεταρρυθμίσεις της κυβέρνησης.** Κατόπιν της ψήφισης του

⁹³ Προκόπιος Παυλόπουλος, «Πολωνία: Μια «ξένη» στην Ευρωπαϊκή Ένωση; Σχόλιο στην απόφαση του Συνταγματικού Δικαστηρίου της Πολωνίας της 7ης Οκτωβρίου 2021 για ένα ενδεχόμενο «Polexit»», Όμιλος Αριστόβουλος Μάνεσης, Οκτώβριος 2021

⁹⁴ Έγγραφο 62018CJ0619, «Απόφαση Του Δικαστηρίου (τμήμα μείζονος συνθέσεως) της 24ης Ιουνίου 2019», *Συλλογή της Νομολογίας — Γενικό Δικαστήριο — Τμήμα «Πληροφορίες για τις μη δημοσιευόμενες αποφάσεις»*, Έγγραφο 62018CJ0619, Δημοσιεύτηκε στον Επίσημο Ιστότοπο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 24 Ιουνίου 2019

⁹⁵ Devvrat Singh Shekhawat, «Rule of law crisis deepens in Poland: Fresh Attack on the EU» Published at A Path for Europe, 22 November 2021

νόμου, ακολούθησε προειδοποίηση του Ανώτατου Δικαστηρίου ότι η χώρα ενδέχεται να χρειαστεί να εγκαταλείψει την Ε.Ε.⁹⁶

Πιο συγκεκριμένα «Αυστηρά πειθαρχικά μέτρα» για όσους δικαστές δεν δέχονται ως έγκυρες τις μεταρρυθμίσεις σχετικά με το δικαστικό σώμα και κυρίτερα, τις μεταρρυθμίσεις που αφορούν το καθεστώς απόλυσής τους.⁹⁷

Με τον «αμφιλεγόμενο νόμο» οι δικαστές θα μπορούσαν να διωχθούν και να τιμωρηθούν για συμμετοχή σε «πολιτική δραστηριότητα». Θα μπορούν να απολυθούν, να μειωθεί ο μισθός τους ή ακόμα και να επιβληθεί πρόστιμο προς όποιο δικαστή αμφισβητήσει την νομιμότητα διορισμού - που τον διορισμό αναλαμβάνει το KRS- κάποιου συναδέλφου του.⁹⁸

Ο νόμος αυτός προτάθηκε στη Κάτω Βουλή με σκοπό την υιοθέτηση νέων νόμων ώστε να «εμποδίσουν τους δικαστές να υπονομεύσουν το νομικό σύστημα», όπως επιχειρηματολόγησε υπέρ του νόμου το κόμμα Νόμος και Δικαιοσύνη. Ενώ το δικαστικό σώμα παραλληλίζει τον νόμο με «στρατιωτικού τύπου νόμο» στην δικαιοσύνη. Το Ανώτατο Δικαστήριο δήλωσε ότι «παραβιάζει τις ευρωπαϊκές Συνθήκες» οδηγώντας τη χώρα, μακροπρόθεσμα, εκτός Ε.Ε..⁹⁹

Ο νόμος που εν τέλει εγκρίθηκε από το Κοινοβούλιο, διευκολύνει την απόλυση των δικαστών, που «επικρίνουν» τις κυβερνητικές μεταρρυθμίσεις που υφίσταται το δικαστικό σώμα.¹⁰⁰

Ο νόμος αυτός βρίσκει αντίθετη την αντιπολίτευση, η οποία τον περιγράφει ως νόμο «για τη φίμωση των δικαστών» που ιδεολογικά είναι αντίθετοι με το κυβερνών κόμμα. Αντίθετη βρίσκει και την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, το Συμβούλιο της Ευρώπης για τα ανθρώπινα δικαιώματα και τον ΟΗΕ, οι οποίοι έστειλαν ένα ηχηρό μήνυμα προς την Πολωνική κυβέρνηση για να σταματήσουν άμεσα την ψήφιση του νόμου, καθώς η

⁹⁶ «Poland lower house approves controversial judges law», Published at BBC, 20 December 2019

⁹⁷ Daniel Tilles, «Polish parliament votes through controversial bill to “muzzle” judges», Published at Notes from Poland, Dec 20, 2019

⁹⁸ «Poland lower house approves controversial judges law», Published at BBC News, 20 December 2019

⁹⁹ Daniel Tilles, «Polish parliament votes through controversial bill to “muzzle” judges», Published at Notes from Poland, Dec 20, 2019

¹⁰⁰ «Poland lower house approves controversial judges law», Published at BBC News, 20 December 2019

ελευθερία έκφρασης και της ανεξαρτησίας των δικαστών και των εισαγγελέων υπόκειται σε περαιτέρω περιορισμό.¹⁰¹

Όπως είναι λογικό προκάλεσε και την οργή τόσο των πολιτών, οι οποίοι αποφάσισαν να διαδηλώσουν σε όλη τη χώρα εκφράζοντας την αντίθεσή τους.¹⁰²

Η απόφαση της **24^{ης} Ιουνίου 2019 (C-619/18)** του ΔΕΕ καταδίκασε τις νομοθετικές αποφάσεις της Κυβέρνησης PiS που εναντιώνονται στο **Άρθρο 19 της ΣΕΕ**, ότι «όλα τα κράτη- μέλη οφείλουν να καταστρώνουν την διασφάλιση της δικαστικής προστασίας βάσει του Ευρωπαϊκού Δικαίου» καθώς ο «ο Εθνικός Δικαστής είναι και Ευρωπαίος Δικαστής».¹⁰³

Η. Πειθαρχικό Όργανο

Το Πειθαρχικό Όργανο τέθηκε σε ισχύ το 2017 με στόχο, σύμφωνα με το κόμμα Νόμος και Δικαιοσύνη, την «βελτίωση του δικαστικού συστήματος». Όσοι δεν ανήκουν στους κόλπους του κυβερνώντος κόμματος ή δεν υπόκεινται φιλικά προς σε αυτό, είδαν το Πειθαρχικό Όργανο ως ένα όργανο «εκφοβισμού και υποταγής» των αντίθετων με την κυβέρνηση, δικαστών. Με ανακοίνωσή του το Ανώτατο Δικαστήριο, το 2019, καταδίκασε το Πειθαρχικό Όργανο με την αιτιολογία ότι «δεν είναι ένα δικαστήριο με την έννοια του ενωσιακού και εθνικού δικαίου» και το 2020, προς την ίδια κατεύθυνση, το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων ανέφερε ότι «δεν είναι ένα δικαστήριο που ιδρύθηκε με νόμο».¹⁰⁴

Η κυβέρνηση του Νόμου και Δικαιοσύνης (PiS) θεωρεί ότι το Πειθαρχικό Σύστημα ήταν απαραίτητο για να βελτιώσει την λειτουργία και την λογοδοσία του δικαστικού συστήματος και για να τερματίσει την «ατιμωρησία των δικαστών».¹⁰⁵

¹⁰¹ Daniel Tilles, «Polish parliament votes through controversial bill to “muzzle” judges», Published at Notes from Poland, Dec 20, 2019

¹⁰² «Poland lower house approves controversial judges law», Published at BBC News, 20 December 2019

¹⁰³ Προκόπιος Παυλόπουλος, «Πολωνία: Μια «ξένη» στην Ευρωπαϊκή Ένωση; Σχόλιο στην απόφαση του Συνταγματικού Δικαστηρίου της Πολωνίας της 7ης Οκτωβρίου 2021 για ένα ενδεχόμενο «Polexit»», Όμιλος Αριστόβουλος Μάνεσης, Οκτώβριος 2021

¹⁰⁴ Daniel Tilles, «Poland closes judicial disciplinary chamber at heart of dispute with EU», Published at Notes from Poland, 15 July 2022

¹⁰⁵ Alicja Ptak «Poland and EU have agreed “milestones” to unblock funds, says Polish government», Published at Notes from Poland, 13 May 2022

«Μεταξύ Ιουνίου 2018 και Δεκεμβρίου 2019 ασκήθηκαν πειθαρχικές υποθέσεις κατά 152 δικαστών. Η ύπαρξη και μόνο του πολωνικού πειθαρχικού συστήματος είναι αρκετή για να δημιουργήσει ένα ανατριχιαστικό αποτέλεσμα.»¹⁰⁶

Ένα ακόμα μέτρο υπονόμευσης της ανεξαρτησίας του δικαστικού σώματος, αποτελεί η **Απόφαση του 2020 περί πειθαρχικής εξέτασης των δικαστών που συμμετείχαν σε πάσης φύσεως πολιτικής δραστηριότητας, όπως διαμαρτυρία, διαδήλωση, κ.α.**¹⁰⁷

Το Δικαστήριο των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, του Συμβουλίου της Ευρώπης, τον Ιούλιο 2021, εξέφρασε με απόφασή του την εναντίωσή του προς το «Πειθαρχικό Όργανο», καθώς τόσο η οργάνωσή του όσο και οι αρμοδιότητες που καλείται να φέρει εις πέρας, αντιβαίνουν στις διατάξεις της Ευρωπαϊκής Σύμβασης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου. Η «Μεταρρύθμιση της Δικαιοσύνης», όπως ορίζεται στο πρωτογενές Ευρωπαϊκό Δίκαιο, καταπατά την Αρχή Διάκρισης των Εξουσιών και το ίδιο το Κράτος Δικαίου.¹⁰⁸

Αργότερα, το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο έστειλε ένα ηχηρό μήνυμα στην Πολωνία, ζητώντας από την κυβέρνηση να παγώσει τις διαδικασίες ίδρυσης του **Πειθαρχικού Οργάνου** (Disciplinary Chamber), διότι «δεν παρέχει όλες τις εγγυήσεις αμεροληψίας και ανεξαρτησίας και, ειδικότερα, δεν παρέχει εγγύηση για την προστασία του από άμεση ή έμμεση επιρροή της πολωνικής νομοθετικής και εκτελεστικής εξουσίας». Άμεση ήταν η απάντηση του Ανώτατου Δικαστηρίου της Πολωνίας, καταδικάζοντας τα μέτρα του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου για το Πειθαρχικό Όργανο, με την αιτιολογία ότι αντιβαίνουν στο πολωνικό Σύνταγμα και, συνεπώς, η χώρα «δεν πρέπει να τα εφαρμόσει». Σύμφωνα με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή «η απόφαση του Ανώτατου Δικαστηρίου θέτει θέμα «de facto νομικού Polexit»,

¹⁰⁶«5 Member States support the European Commission in Case 791/19: what they said», Published at Rule of Law, 4 December 2020

¹⁰⁷ Katarzyna Gajda-Roszczyńska & Krystian Markiewicz, «Disciplinary Proceedings as an Instrument for Breaking the Rule of Law in Poland», Published at SPRINGER, 07 October 2020

¹⁰⁸ Προκόπιος Παυλόπουλος, «Πολωνία: Μια «ξένη» στην Ευρωπαϊκή Ένωση; Σχόλιο στην απόφαση του Συνταγματικού Δικαστηρίου της Πολωνίας της 7ης Οκτωβρίου 2021 για ένα ενδεχόμενο «Polexit»», Όμιλος Αριστόβουλος Μάνεσης, Οκτώβριος 2021

απομακρύνοντας ακόμη περισσότερο την Πολωνία από την Ευρωπαϊκή Ένωση». Την ίδια άποψη ενστερνίζεται και η Πολωνική αντιπολίτευση.¹⁰⁹

Ο Πρωθυπουργός Mateusz Morawiecki, το 2021, αποφάσισε να προσφύγει στο Πολωνικό Συνταγματικό Δικαστήριο, αιτούμενος να αναλάβει την απόφαση το ίδιο το δικαστήριο στην ερώτηση «ποια είναι η κανονιστική ιεράρχηση μεταξύ Ευρωπαϊκού και Εθνικού Δικαίου και πιο συγκεκριμένα μεταξύ του Ευρωπαϊκού Δικαίου και του Συντάγματος της Πολωνίας;». Η δε Πρόεδρος του Συνταγματικού Δικαστηρίου, αξίζει να σημειωθεί ότι, είναι στενή συνεργάτης του Προέδρου του PiS, Morawiecki.

Την 7^η Οκτωβρίου 2021 το Συνταγματικό Δικαστήριο, με πλειοψηφία 12 προς 2, εξέδωσε απόφαση ότι «το Εθνικό Δίκαιο, και μάλιστα το Σύνταγμα της Πολωνίας υπερέχει του Ευρωπαϊκού Δικαίου». Όπως χαρακτηριστικά αναφέρει ο καθηγητής, Προκόπης Παυλόπουλος, η εν λόγω απόφαση «συνιστά μια μορφή πολεμικού ανακοινωθέντος» κατά του ΔΕΕ, του Ευρωπαϊκού Δικαίου και ολόκληρης της Ε.Ε., καταστρέφοντας «την Έννομη Τάξη της Ε.Ε.». Οι πολωνοί δικαστές, καθοδηγούμενοι από την κυβέρνηση PiS, υιοθέτησαν εν τέλει το «δόγμα της υπεροχής» αποφασίζοντας ότι οι καταδικαστικές αποφάσεις του ΔΕΕ προς την Πολωνία «δεν είναι δεσμευτικές εντός της Έννομης Τάξης της Πολωνίας», διότι «*οι αποφάσεις αυτές του ΔΕΕ παρεμβαίνουν «αυθαιρέτως» στο πολωνικό σύστημα οργάνωσης και λειτουργίας της Δικαιοσύνης, παραβιάζοντας την κατά τ' ανωτέρω αρχή της υπεροχής του Συντάγματος της Πολωνίας έναντι του Ευρωπαϊκού Δικαίου, κυρίως στους τομείς του Κράτους Δικαίου και του κανόνα της διατήρησης της κυριαρχίας της Πολωνίας στο πλαίσιο της διαδικασίας της Ευρωπαϊκής Ολοκλήρωσης.*»¹¹⁰

Με την απόφαση της 7^{ης} Οκτωβρίου 2021 αμφισβητήθηκαν οι διατάξεις της Συνθήκης της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Εν ολίγοις, η απόφαση της 7^{ης} Οκτωβρίου «δεν παραχώρησε την εξουσία στην Ε.Ε. για να αποφασίζει για τις εθνικές δικαστικές

¹⁰⁹ «Ο πειθαρχικός μηχανισμός στη δικαστική μεταρρύθμιση της Πολωνίας παραβιάζει το ευρωπαϊκό δίκαιο», Published at Euronews ,15 July 2021

¹¹⁰ Προκόπιος Παυλόπουλος, «Πολωνία: Μια «ξένη» στην Ευρωπαϊκή Ένωση; Σχόλιο στην απόφαση του Συνταγματικού Δικαστηρίου της Πολωνίας της 7ης Οκτωβρίου 2021 για ένα ενδεχόμενο «Polexit»», Ομιλος Αριστόβουλος Μάνεσης, Οκτώβριος 2021

μεταρρυθμίσεις» η κυβέρνηση του Νόμου και Δικαιοσύνης (PiS) τόνισε πως η Ε.Ε. «ενεργεί εκτός των αρμοδιοτήτων της»¹¹¹

Εν συνεχεία το Συνταγματικό Δικαστήριο της Πολωνίας συμβούλεψε την κυβέρνηση να δημιουργήσει ένα «ειδικό σύστημα ελέγχου της συνταγματικότητας των διατάξεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης Τάξης». Οι αντιδράσεις που προκάλεσε ήταν ηχηρές και γεμάτες οργή και θυμό τόσο από την Ε.Ε. όσο και από τους Πολωνούς. Ο καθηγητής Ευρωπαϊκού Δικαίου, σε πανεπιστήμιο της Βαρσοβίας, Ρόμπερτ Γκρέστακ, τόνισε ότι «δημιουργεί όχι μόνο ένα χάσμα μεταξύ Βρυξελλών και Βαρσοβίας αλλά και η αρχή για την έξοδο της χώρας από την Ε.Ε.» δεδομένου ότι το Συνταγματικό Δικαστήριο αποτελεί ένα όργανο- μαριονέτα στη βούληση της κυβέρνησης, το ερώτημα που προκύπτει, κατά τον Ρόμπερτ Γκρέστακ, είναι εάν το Polexit θα γίνει με πρωτοβουλία της κυβέρνησης ή της Ε.Ε.

Ακολουθώντας τον συλλογισμό του καθηγητή, Προκόπιου Παυλόπουλου μετά από το «Brexit» πρόκειται να λάβει χώρα και το «Polexit», αφού η Πολωνία είναι μια χώρα «ξένη χώρα εντός του Ευρωπαϊκού Οικοδομήματος» σε ό,τι αφορά την νοοτροπία, την κουλτούρα, τους θεσμούς της και την σταδιακή κατάργηση των ελέγχων και των ισορροπιών από την κυβέρνηση καθώς και την απαξίωση των θεμελιωδών δικαιωμάτων. Αφορμή για το ενδεχόμενο «Polexit» αποτελεί η απόφαση του Συνταγματικού Δικαστηρίου της Πολωνίας, στις 7 Οκτωβρίου 2021.¹¹²

Θ. Πρόστιμο της Ε.Ε. για το Πειθαρχικό Όργανο

Η Κομισιόν απαίτησε την επιβολή προστίμου στην Πολωνία «για κάθε μέρα που δεν αναλαμβάνει δράση για την βελτίωση της λειτουργίας του Ανώτατου Δικαστηρίου της και για την ακύρωση των νέων νόμων που υπονομεύουν την ανεξαρτησία της δικαιοσύνης». Το Ανώτατο Δικαστήριο της Ε.Ε. είχε, αρχικά ζητήσει τον τερματισμό της λειτουργίας του «πειθαρχικού οργάνου» που αφορούσε του πολωνούς δικαστές, έπειτα όμως από την απότηη λειτουργία του, επέβαλε πρόστιμο

¹¹¹ Devnrat Singh Shekhawat, «Rule of law crisis deepens in Poland: Fresh Attack on the EU» Published at A Path for Europe, 22 November 2021

¹¹² Προκόπιος Παυλόπουλος, «Πολωνία: Μια «ξένη» στην Ευρωπαϊκή Ένωση; Σχόλιο στην απόφαση του Συνταγματικού Δικαστηρίου της Πολωνίας της 7ης Οκτωβρίου 2021 για ένα ενδεχόμενο «Polexit»», Όμιλος Αριστόβουλος Μάνεσης, Οκτώβριος 2021

της τάξεως του 1.000.000€ την ημέρα, για τη νόθευση της ανεξαρτησίας των δικαστών.

113

Ο λόγος που η Πολωνία ήταν μια εκ των τριών κρατών- μελών της Ε.Ε., που δεν έλαβε τα χρήματα από το Ταμείο Ανάκαμψης, σχετιζόταν με την ανησυχία της Ε.Ε. για το κράτος δικαίου, τη μεταχείριση των δικαστών μετά την έναρξη του Πειθαρχικού Συστήματος που συνεχίζει την ύπαρξή του παρά την αίτηση του ΔΕΚ για αναστολή του και παρά το πρόστιμο του 1^{ος} εκατομμυρίου ευρώ για κάθε μέρα που λειτουργεί.¹¹⁴

Με επιστολή της, στις 20 Ιανουαρίου 2022, η Κομισιόν ενημερώνει τις Πολωνικές Αρχές για το νέο πρόστιμο, της τάξεως των 70 εκατομμυρίων ευρώ, λόγω της υπονόμησης της ανεξαρτησίας της δικαστικής εξουσίας, μέσω της μη διάλυσης του Πειθαρχικού Οργάνου του Ανώτατου Δικαστηρίου. Εφόσον η χώρα δεν πληρώσει το πρόστιμο εντός 60 ημερών, τότε τα χρήματα αυτά θα παρακρατηθούν από τους ευρωπαϊκούς πόρους προς την Πολωνία.¹¹⁵

Πριν, όμως, επιβάλλει πρόστιμο το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο, είχε ζητήσει την αναστολή των εργασιών του Πειθαρχικού Οργάνου, από την κυβέρνηση Νόμου και Δικαιοσύνης.¹¹⁶

Κεφάλαια δισεκατομμυρίων ευρώ έχουν «παγώσει» στην Ε.Ε., από τον Ιανουάριο 2022, ένεκα της έντονης ανησυχίας για το κράτος δικαίου στην Πολωνία. Ο πρόεδρος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, τον Μάιο 2022, τόνισε ότι προκειμένου να εκταμιευθούν τα κεφάλαια από το Ταμείο Ανάκαμψης, μετά από την πανδημική κρίση η κυβέρνηση της Πολωνίας θα πρέπει να αποδείξει ότι τα μέτρα που έθεσε η Επιτροπή, έχουν πραγματοποιηθεί. Τα μέτρα αυτά περιστρέφονται γύρω από το «Πειθαρχικό

¹¹³ «Πρόστιμο 1 εκατ. € τη μέρα στην Πολωνία, για το πειθαρχικό όργανο του Ανώτατου Δικαστηρίου»
Published at LIFO, 27 November 2021

¹¹⁴ Alicja Ptak, «Poland and EU have agreed “milestones” to unblock funds, says Polish government»,
Published at Notes from Poland, 13 May 2022

¹¹⁵ «Κομισιόν: Πρόστιμο 69 εκατ. στην Πολωνία για την ανεξαρτησία των δικαστών»,
Published at LIBERAL, 20 January 2022

¹¹⁶ Daniel Tilles, «Poland closes judicial disciplinary chamber at heart of dispute with EU»,
Published at Notes from Poland, 15 July 2022

Καθεστώς», το οποίο θα πρέπει να διαλυθεί, με την ταυτόχρονη επιστροφή των απολυμένων δικαστών.¹¹⁷

Η Πολωνική κυβέρνηση αποφάσισε να κλείσει το Πειθαρχικό Όργανο του Ανώτατου Δικαστηρίου, προκειμένου αρχικά να «ικανοποιήσει τα αιτήματα της Ευρωπαϊκής Επιτροπής» και, δευτερευόντως, να μην χρειαστεί να πληρώσει το υψηλό πρόστιμο του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου (1.000.000 ευρώ την ημέρα). Η αντιπολίτευση δεν έδειξε ικανοποιημένη με αυτή την έκβαση, καθώς είναι πεπεισμένη ότι το Πειθαρχικό Όργανο – που προκάλεσε τόσο έντονες αντιδράσεις- θα αντικατασταθεί από ένα άλλο όργανο ή μέτρο, που θα εξυπηρετεί τους ίδιους σκοπούς και ότι είναι μια «επιφανειακή αλλαγή».

Πράγματι, ένα νομοσχέδιο που θα αντικαθιστούσε το Πειθαρχικό Όργανο με ένα «νέο επιμελητήριο επαγγελματικής ευθύνης» πρότεινε, τον Φεβρουάριο 2022, ο Πρόεδρος της Πολωνικής Δημοκρατίας, Andrzej Duda.¹¹⁸

Εγκρίθηκε από την Κάτω Βουλή της Βαρσοβίας (Sejm), τον Μάιο 2022, με «οριακή πλειοψηφία», το **νομοσχέδιο** που είχε προταθεί από τον Πρόεδρο Andrzej Duda, περί «**εκκαθάρισης του Πειθαρχικού Συστήματος**» και αντικατάστασής του με το «**Επιμελητήριο Επαγγελματικής Ευθύνης**». Ελπίζοντας να μπορέσει να λάβει 36 δισεκατομμύρια από το Ταμείο Ανάκαμψης.¹¹⁹

¹¹⁷ Ben Koschalka, «Poland's EU funds to be unblocked only after reforms to judicial system, says von der Leyen», Published at Notes from Poland, 18 May 2022

¹¹⁸ Daniel Tilles, «Poland closes judicial disciplinary chamber at heart of dispute with EU», Published at Notes from Poland, 15 July 2022

¹¹⁹ Daniel Tilles, «Polish parliament approves abolition of judicial disciplinary chamber at heart of EU dispute», Published at Notes from Poland, 27 May 2022

Κεφάλαιο 2

Ανεξαρτησία του Τύπου - ΜΜΕ

Ελάχιστη παρουσιάζεται η ελευθερία των μέσων ενημέρωσης στις ανατολικές ευρωπαϊκές χώρες, εν αντιθέσει με τις δυτικές χώρες- μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης που έχουν απόλυτη ελευθερία στα μέσα ενημέρωσής τους σύμφωνα με το **Freedom House**, που διεξήγαγε μελέτη σχετικά με την ελευθερία του Τύπου την περίοδο 1993-2010.

I. Ουγγαρία και ΜΜΕ

A. Οι 3 περίοδοι των ΜΜΕ μετά την πτώση του κουμμουνισμού

Η ουγγρική πολιτική σκηνή και συνεπώς τα ΜΜΕ απαρτίζονται από τρεις διαφορετικές περιόδους, με τρία διαφορετικά **«ρυθμιστικά καθεστώτα»**.

Στην πρώτη περίοδο 1990-1995, συναντάμε τον **«πόλεμο των ΜΜΕ»**. Την έλλειψη κανονισμού μετάδοσης των μέσων ενημέρωσης εκμεταλλεύτηκαν τα κόμματα, τα οποία συγκρούστηκαν για τον έλεγχο των μέσων. Το αποτέλεσμα του «πολέμου για τα ΜΜΕ» ήταν να «διοριστούν», οι φιλικά προσκείμενοι στο κυβερνών κόμμα, ως «γενικοί διευθυντές» από τον τότε Πρωθυπουργό Jozsef Antall, μετά από την συμμαχία μεταξύ του Ουγγρικού Δημοκρατικού Φόρουμ (MDF) και της Συμμαχίας των Ελεύθερων Δημοκρατών (SZDSZ). Έως και το 1993 όσοι ασκούσαν έστω και την ελάχιστη κριτική στο κυβερνητικό έργο αντικαθίστανται από «πιστούς της Κυβέρνησης» ενώ τις διευθυντικές θέσεις της κρατικής τηλεόρασης προάγονταν οι «φιλοκυβερνητικοί».

Μεταξύ 1996-1998, χρονολογείται η δεύτερη περίοδος, κατά την οποία ψηφίστηκαν νόμοι που, από τη μια πλευρά καταργούσαν το μονοπώλιο των κρατικών μέσων ενημέρωσης, από την άλλη πλευρά αποφάσιζαν τη δημιουργία ιδιωτικών μέσων. Δημιουργήθηκαν **Διοικητικά Συμβούλια**, μέσω του **νόμου 1996 περί «ραδιοφωνίας και τηλεόρασης»**. Οι **Εκτελεστικές Επιτροπές** αυτών των Συμβουλίων διορίζονταν τόσο από την Κυβέρνηση Συνασπισμού όσο και από τα υπόλοιπα κόμματα της αντιπολίτευσης. Το Διοικητικό Συμβούλιο και οι Πρόεδροι των Εκτελεστικών Επιτροπών επιλέγονταν από το Κοινοβούλιο. Επιπροσθέτως, ο **νόμος περί «ραδιοφωνίας και τηλεόρασης»** δημιούργησε το **Συμβούλιο των Μέσων Ενημέρωσης (NMHH)** και το **Εθνικό Συμβούλιο Ραδιοφωνίας και Τηλεόρασης**

(ORTT), με σαφείς αρμοδιότητες αναδιανομής τόσο των εσόδων από τις άδειες χρήσης όσο και των συχνοτήτων. Τα μέλη του Εθνικού Συμβουλίου Ραδιοφωνίας και Τηλεόρασης προτάθηκαν και ψηφίστηκαν από τα κόμματα του Κοινοβουλίου, ενώ ο τότε Πρόεδρος του Εθνικού Συμβουλίου προτάθηκε από τους τότε Πρωθυπουργό και Πρόεδρο της Δημοκρατίας της Ουγγαρίας. Η περίοδος αυτή έχει μείνει στην ιστορία ως «η περίοδος του πολυκομματικού ελέγχου» και ασκήθηκε σε όλα τα ραδιοτηλεοπτικά μέσα, κυρίως όμως στα ιδιωτικά.

Το 2010, ξεκίνησε η τρίτη περίοδος των ΜΜΕ γνωστή ως «**αποκέντρωση της ελευθερίας των μέσων ενημέρωσης**». Μια περίοδος που ισοπέδωσε και άλλαξε όποια προηγούμενη προσπάθεια για περισσότερη ελευθερία και πλουραλισμό στα ΜΜΕ. Κατέχοντας τα 2/3^α των εδρών του Κοινοβουλίου, ο Όρμπαν εισήγαγε νέα νομοθεσία, **τον νόμο CIV (2010) περί «Ελευθερίας του Τύπου και Θεμελιώδεις Κανόνες του Περιεχομένου των ΜΜΕ**», το λεγόμενο «**Σύνταγμα των ΜΜΕ**» (Media Constitution) και «**τον Νόμο για τα Πολυμέσα**», νομοί με ρυθμιστικό περιεχόμενο για τις εφημερίδες, το διαδίκτυο, τις εκπομπές, το ραδιόφωνο. Κατά την τρίτη περίοδο δεν υφίσταται ο «πολυκομματισμός» της προηγούμενης περιόδου, αλλά τη θέση του πήρε ο «**μονοκομματικός έλεγχος**».¹²⁰

B. Εκλογή Όρμπαν 2010 και το «Μοντέλο Όρμπαν»

Από τη στιγμή που ανέλαβε καθήκοντα Πρωθυπουργού ο Όρμπαν, το 2010, παρατηρείται μια συστηματική προσπάθεια περιορισμού της ελευθερίας των ΜΜΕ από την Κυβέρνηση, «επιτυγχάνοντας υψηλό βαθμό ελέγχου στις πληροφορίες». Ένας τόσο έντονος έλεγχος που είναι πρωτοφανής για ένα κράτος-μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Ο έλεγχος των ΜΜΕ στην Ουγγαρία δεν επιτεύχθηκε ούτε με συστηματική βία ούτε με φυλάκιση, αντιθέτως επιτεύχθηκε μέσω της «**ανατροπής των κανόνων των Μέσων Ενημέρωσης**», κυρίως γνωστό ως «**Το Μοντέλο Όρμπαν**».

«**Το Μοντέλο Όρμπαν**» αποτελείται από τέσσερις πυλώνες. Πρώτος πυλώνας αφορά το αναγκαστικό κλείσιμο ή την εξαγορά των μέσων ενημέρωσης από ένα ανεξάρτητου μέσο ενημέρωσης. Ο δεύτερος πυλώνας βασίζεται στη «**χειραγώγηση**

¹²⁰Péter Krasztev and Jon Van Til, «The Hungarian Patient: Social Opposition to an Illiberal Democracy», Chapter: «The Orbán Regime and the Crisis of Hungarian Democracy», Published at Central European University Press, 2015, pages 3-37

των Μέσων Ενημέρωσης μέσω κατάχρησης των κρατικών πόρων». Ο τρίτος πυλώνας βασίζεται στην «από-νομιμοποίηση και στον αποκλεισμό των ανεξάρτητων δημοσιογράφων». Με τον τρόπο αυτό, ο Όρμπαν προσπαθεί να «υπονομεύσει την αξιοπιστία» των ανεξάρτητων δημοσιογράφων, μέσα από δημόσιες «εκστρατείες συκοφάντησής τους» αλλά και καθιστώντας αδύνατη την «πρόσβασή τους στις πληροφορίες». Ο αποκλεισμός τους από εκδηλώσεις, είναι ένας ακόμα τρόπος διάκρισης των ιδιωτικών και δημόσιων ΜΜΕ, από το ίδιο το κράτος. Τέλος, στον τέταρτο πυλώνα συγκαταλέγεται η «διατήρηση της ψευδαίσθησης της ελευθερίας του Τύπου». Δηλαδή, η Κυβέρνηση επισημαίνει με κάθε ευκαιρία την ύπαρξη κρατικών μέσων ενημέρωσης, ορισμένα εκ των οποίων, σύμφωνα με τον Όρμπαν, παραμένουν ηγέτες της αγοράς». Παρόλα αυτά, η γενικότερη εικόνα της ουγγρικής αγοράς έχει κατακτηθεί από φιλοκυβερνητικά μέσα ενημέρωσης. Η Ε.Ε. δεν μπόρεσε να επιβάλει κυρώσεις στο «**Το Μοντέλο Όρμπαν**».¹²¹

Ο Όρμπαν, αντίθετα με δικτατορικά καθεστώτα, όπως του Χίτλερ και του Στάλιν, δεν βασίζεται «στην καταστολή και στο φόβο», δεν φυλακίζει τους δημοσιογράφους του (αφού ανήκει στην Ευρωπαϊκή Ένωση), αντιθέτως, η πολιτική του Όρμπαν στηρίζεται στην συμμαχία του με την ελίτ της Ουγγαρίας και με την παράλληλη ποδηγέτηση των μέσων πληροφορίας.¹²²

Από την έναρξη της πρωθυπουργίας του, φρόντισε ώστε τα ανεξάρτητα μέσα ενημέρωσης να (εξ)αγοραστούν από φιλικούς προς την Κυβέρνησή του, ολιγάρχες. Η αγορά των ανεξάρτητων μέσων έγινε μετά την αναγκαστική πώληση των ξένων εταιρειών των μέσων ενημέρωσης, κυρίως από Γερμανούς. Ως αποτέλεσμα, τα φιλικά προς την Κυβέρνησης ΜΜΕ, είναι πρόθυμα μεταδίδουν το μήνυμα που θέλει ο Όρμπαν να μεταδοθεί στη χώρα του.¹²³

Γ. «Εκστρατεία Δυσφήμισης»

¹²¹Scott Griffen, “Hungary: a lesson in media control”, Published at British Journalism Review, 03/2020

¹²²Jan van der Made, «What can Europe learn from Orban's victory in Hungary's elections?», published at RFI News, 09/04/2022

¹²³ Scott Griffen, “Hungary: a lesson in media control”, British Journalism Review, March 2020,

Κάθε κίνηση της Κυβέρνησης Όρμπαν στοχεύει στην ανάδειξη ως αναξιόπιστων στα «μάτια του κοινού» όσων ΜΜΕ δεν ελέγχονται από την Κυβέρνησή του. Ένας τρόπος για να επιτευχθεί ο εν λόγω στόχος, είναι **η δύναμη της «εκστρατείας δυσφήμισης»**. Παραδείγματος χάριν, μια «**εκστρατεία δυσφήμισης**», όπως αποκαλείται, στοχοποίησε την ιντερνετική ιστοσελίδα ειδήσεων **INDEX** και πιο συγκεκριμένα δύο από τους δημοσιογράφους της, αφισοκολλώντας τα πρόσωπά τους σε όλη την Βουδαπέστη μαζί με τη σημαία του Ισραήλ. Το σύνθημα που χρησιμοποίησαν ήταν «κι εμείς ήρθαμε πέρα από τα σύνορα». Ταυτόχρονα τα κρατικά ΜΜΕ παρείχαν «δυσανάλογο» χρόνο τοποθέτησης στους εμπνευστές της εν λόγω εκστρατείας. Χαρακτηρισμοί όπως «ξένοι πράκτορες», «προδότες», «μισητές της Ουγγαρίας» προβάλλονται τόσο στα ιδιωτικά όσο και στα δημόσια δημοσιογραφικά μέσα.

«**Το Μοντέλο Όρμπαν**» υπερασπίζεται σθεναρά την ελευθερία του Τύπου, με το επιχείρημα ότι φυσικά υπάρχει κριτική από τα μέσα προς στην Κυβέρνηση. Παρόλα αυτά πρόκειται για τη «διατήρηση της ψευδαίσθησης της ελευθερίας και του πλουραλισμού των ΜΜΕ» (αλλά και της ελεύθερης άσκησης κριτικής της αντιπολίτευσης). Αυτό συμβαίνει, διότι τα περισσότερα από τα ιδιωτικά μέσα πληροφόρησης είναι φιλοκυβερνητικά και επειδή τα ανεξάρτητα μέσα εκπέμπουν μόνο στην πρωτεύουσα της Ουγγαρίας, συνεπώς οι πολίτες της υπόλοιπης χώρας δέχονται μόνο την φιλοκυβερνητική «αφήγηση». Όσα ανεξάρτητα μέσα έχουν απομείνει στην Βουδαπέστη έχουν ένα κοινό.¹²⁴

Δ. Συμβούλιο ΜΜΕ

Η πρώτη πολιτική πράξη του νέου κόμματος ήταν η «μονομερώς» ψήφιση του «**νέου Συντάγματος**», αφού διέθετε την πλειοψηφία στο Κοινοβούλιο. Στόχευε στην κατάργηση της ισορροπίας των εξουσιών και στην ποδηγέτηση των ΜΜΕ, αφού συρρίκνωσε την ελευθερία του Τύπου. Όλη η δύναμη και η εξουσία συγκεντρώθηκε στον Πρωθυπουργό Όρμπαν, δημιουργώντας μια και μοναδική «κεντρική εξουσία», όπως χαρακτηριστικά ανέφερε ο ίδιος σε μια ομιλία του το 2009. Η «κεντρική εξουσία» θα βασιζόταν στη δημιουργία νέων «πελατειακών σχέσεων» που να είναι εξαρτημένες από το «κράτος». Οι «πελατειακές σχέσεις» αφορούν σε μια μικρή ομάδα πολιτικών-

¹²⁴ Jan van der Made, «What can Europe learn from Orban's victory in Hungary's elections?», published at RFI News, 09/04/2022

επιχειρηματιών (και κατόχων ΜΜΕ), οι οποίοι θα χρησιμοποιούν σε μεγάλο βαθμό το κράτος προς το προσωπικό τους συμφέρον. Η ουγγρική ελίτ χρησιμοποιεί το κράτος και τους θεσμούς του προς το προσωπικό της όφελος.¹²⁵

Το όργανο υπό την ονομασία (ΝΜΗΗ) λειτουργεί ως Όργανο Εποπτείας για το περιεχόμενο του προγράμματος των μέσων ενημέρωσης, με εξουσία να επιβάλλει πρόστιμα όπου θεωρεί απαραίτητο, ενώ ταυτόχρονα έχει την αρμοδιότητα της διανομής των συχνοτήτων.

Ο Πρόεδρος του Συμβουλίου των Μέσων Ενημέρωσης διορίζεται απευθείας από τον Πρωθυπουργό. Με αυτόν τον τρόπο, η Κυβέρνηση ελέγχει και χειραγωγεί όλα τα ΜΜΕ, καθιστώντας πανίσχυρο το Fidesz θεσμικά, κοινωνικά, οικονομικά, πολιτικά και ιδεολογικά. Συνεπώς ο έλεγχος των μέσων αποφέρει μόνο οφέλη στην Κυβέρνηση. Με κυριότερο όλων ότι δεν υπάρχουν επικριτές του έργου της Κυβέρνησης. Όλα τα ενημερωτικά μέσα παρουσιάζουν μια όμοια και σαφή κυβερνητική προτίμηση, απευθυνόμενα τόσο στους ψηφοφόρους του κόμματος Fidesz όσο και στους «αναποφάσιστους». Περαιτέρω, το κόμμα Fidesz προσφέρει θέσεις εργασίας με υψηλότερο μισθό, από τον μέσο ουγγρικό μισθό, σε δημοσιογράφους που είναι αποφασισμένοι να το υποστηρίξουν δημοσίως.¹²⁶

Ε. Εθνική Αρχή Μέσων Ενημέρωσης και Επικοινωνίας

Η πλειοψηφική νίκη του Fidesz το 2010 σήμαινε τον απόλυτο έλεγχο του Κοινοβουλίου (2/3), δηλαδή ότι μπορεί να κάνει αλλαγές στο Σύνταγμα, να εισάγει νέους νόμους (αλλάζοντας οποιοδήποτε τομέα της δημόσιας ζωής, ή τους θεσμούς και σε αρχές) χωρίς να έχει ανάγκη την υποστήριξη από κάποια άλλη παράταξη. Έχοντας αναφέρει αυτό, τον Ιανουάριο 2011 τέθηκε σε ισχύ ο πολύκροτος **νόμος των 203 άρθρων**, με τον οποίο συστάθηκε η **Εθνική Αρχή Μέσων Ενημέρωσης και Επικοινωνίας**, μια ανεξάρτητη από το Συμβούλιο των ΜΜΕ, αρχή, η οποία διέθετε την αρμοδιότητα ελέγχου του περιεχόμενου των μέσων ενημέρωσης, δηλαδή την τηλεόραση, το ραδιόφωνο, το διαδίκτυο και τον Τύπο.

¹²⁵Péter Krasztev, Jon Van Til, «The Hungarian Patient: Social Opposition to an Illiberal Democracy », Chapter: «The Orbán Regime and the Crisis of Hungarian Democracy», Published at Central European University Press, 2015, page3

¹²⁶ Péter Krasztev, Jon Van Til, «The Hungarian Patient: Social Opposition to an Illiberal Democracy », Chapter: «The Orbán Regime and the Crisis of Hungarian Democracy», Published at Central European University Press, 2015, page 72-73

Η εν λόγω Αρχή έχει τη δύναμη να ορίσει τους κανονισμούς «συμπεριφοράς των ΜΜΕ», να επιβάλει πρόστιμο ή και να αναστείλει τη δραστηριότητά τους, αλλά και να αναγκάσει τα μέσα να φανερώσουν την πηγή που τους παρείχε τις πληροφορίες.¹²⁷

Πιο συγκεκριμένα, η Εθνική Αρχή Μέσων Ενημέρωσης και Επικοινωνίας αναδιαμορφώθηκε. Δημιουργήθηκε ένα πενταμελές «ανεξάρτητο» Συμβούλιο Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης, με βασική αρμοδιότητα να ελέγχει το περιεχόμενο που προβάλλεται από τα μέσα ενημέρωσης και πιο συγκεκριμένα την **επιβολή προστίμων** προς όλα τα Μέσα Ενημέρωσης που δεν τηρούν την «ισορροπημένη ειδησεογραφική κάλυψη» ή ακόμα και την **αναστολή της δραστηριότητας** των μέσων (Άρθρο 187). Ως επικεφαλής της ανεξάρτητης Αρχής ορίστηκε, απευθείας από τον Orbán, ένας πρώην βουλευτής του κυβερνώντος κόμματος. Τα υπόλοιπα μέλη του Συμβουλίου προέκυψαν από την Κοινοβουλευτική πλειοψηφία έπειτα από σχετική ψηφοφορία. Η θητεία των μελών και του Προέδρου του Συμβουλίου είναι εννέα συναπτά έτη.

Μια εξίσου σημαντική αρμοδιότητα που ανατέθηκε στο Συμβούλιο Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης είναι ο έλεγχος για ενδεχόμενη προβολή «ασαφών προτύπων» στα μέσα. Μια αρμοδιότητα που δεν διήρκεσε αρκετό καιρό, καθώς το Συνταγματικό Δικαστήριο αποφάσισε τον τερματισμό των «περιοριστικών απαιτήσεων» που επιβάλλει το κυβερνών κόμμα και ελέγχει για την τήρησή τους το Συμβούλιο, σχετικά με το «περιεχόμενο» και με τα «πρότυπα» που προβάλλουν τα μέσα ενημέρωσης. Η απόφαση του Συνταγματικού Δικαστηρίου, του Δεκεμβρίου 2011, αφορούσε την αναστολή του παραπάνω περιορισμού στα έντυπα και στο διαδίκτυο, όχι όμως στην τηλεόραση και στο ραδιόφωνο, τα οποία εξακολουθούν να βρίσκονται υπό τον έλεγχο του Συμβουλίου.¹²⁸

Εντός του νόμου γίνεται ιδιαίτερη μνεία στην προβολή του «σεβασμού των αξιών της οικογένειας», τοποθετώντας αυτόματα τις οικογένειες των μειονοτήτων (LGBT) στην απομόνωση.

¹²⁷ Péter Krasztev, Jon Van Til, «The Hungarian Patient: Social Opposition to an Illiberal Democracy », Chapter: «The Orbán Regime and the Crisis of Hungarian Democracy», Published at Central European University Press, 2015, page 72-77

¹²⁸ Péter Krasztev, Jon Van Til, «The Hungarian Patient: Social Opposition to an Illiberal Democracy », Chapter 2: « Hungary's Illiberal Turn: Disabling the Constitution» Published at Central European University Press, 2015, page 39-41

Τον Δεκέμβριο, πριν τεθεί ο νόμος σε ισχύ, οι εφημερίδες που άνηκαν στην αντιπολίτευση αποφάσισαν να «απαντήσουν» στον νόμο, τυπώνοντας τα πρωτοσέλιδά τους κενά, χωρίς κείμενο.¹²⁹

Ωστόσο οι συγκεκριμένες αλλαγές στο καθεστώς των Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης, απασχόλησαν έντονα την Ε.Ε.¹³⁰ Μέσα από ψήφισμά του (EU 2012/C 199 E/17), το 2011, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο αιτήθηκε την «αποκατάσταση της ανεξαρτησίας των ΜΜΕ» αλλά και τον τερματισμό του κρατικού (και κυβερνητικού) παρεμβατισμού στην «ελευθερία της έκφρασης» και στην- όπως αναφέρει το ίδιο το κυβερνών κόμμα- «ισορροπημένη κάλυψη»¹³¹ Το Συμβούλιο της Ευρώπης τόνισε, το 2012, ότι οι αλλαγές που έχουν υποστεί τα ουγγρικά ΜΜΕ από τον Όρμπαν δεν πληρούν τα ευρωπαϊκά ιδεώδη και πρότυπα σχετικά με τα ανθρώπινα δικαιώματα.¹³²

ΣΤ. Ίδρυμα Δημοκρατικής Υπηρεσίας

Παράλληλα δημιουργήθηκε το ελεγχόμενο από το Κοινοβούλιο, **Ίδρυμα Δημόσιας Υπηρεσίας**. Καταλαμβάνοντας τα 2/3 του Κοινοβουλίου και όντας το μοναδικό κόμμα της Κυβέρνησης Fidesz, είναι πασιφανές ότι ο νόμος αυτός μεγαλώνει την εξουσία και την επιρροή του κεντροδεξιού και εθνικιστικού κόμματος του Όρμπαν. Το Ίδρυμα αφορά το ραδιόφωνο, το πρακτορείο ΜΤΙ και τα δύο κανάλια του κράτους.

Η ψήφιση του νόμου προκάλεσε ηχηρές αντιδράσεις από τον Οργανισμό Ασφάλειας και Συνεργασίας στην Ε.Ε. (ΟΑΣΑ), τις ευρωπαϊκές δημοσιογραφικές οργανώσεις και όλα τα κράτη- μέλη της Ε.Ε.. Η Επιτροπή της Ε.Ε. περιορίστηκε στο να ζητήσει αποδείξεις από τον Όρμπαν ότι ο νέος νόμος συνάδει με τους κανόνες και με τις αρχές της Ε.Ε.

¹²⁹ Péter Krasztev, Jon Van Til, «The Hungarian Patient: Social Opposition to an Illiberal Democracy », Chapter: «The Orbán Regime and the Crisis of Hungarian Democracy», Published at Central European University Press, 2015, page 72-77

¹³⁰ Péter Krasztev, Jon Van Til, «The Hungarian Patient: Social Opposition to an Illiberal Democracy », Chapter 2: « Hungary's Illiberal Turn: Disabling the Constitution» Published at Central European University Press, 2015, page 39-41

¹³¹ Katarzyna Aneta Konarska, «Re-transformation of the polish and Hungarian media systems: Changes in media Policy», University of Wroclaw, Observatory (OBS) Journal, 2022

¹³² Péter Krasztev, Jon Van Til, «The Hungarian Patient: Social Opposition to an Illiberal Democracy», Chapter 2: « Hungary's Illiberal Turn: Disabling the Constitution», Published at Central European University Press, 2015, page 39-41

Η Υπεύθυνη του ΟΑΣΑ για την Ελευθερία του Τύπου εξέφρασε την ανησυχία της για την κατάσταση στα ουγγρικά ΜΜΕ από την ψήφιση του νόμου και έπειτα. Αναφερόμενη κυρίως στο ασαφές περιεχόμενο του ψηφισμένου νόμου. Εξαιτίας των ασαφειών τόσο οι δημοσιογράφοι όσο και τα μέσα «δεν γνωρίζουν πότε παραβιάζουν τον νόμο».¹³³

Ούγγροι δημοσιογράφοι απευθύνθηκαν στην Ε.Ε. και τους θεσμούς της για να εκφράσουν την απογοήτευσή τους, αναφερόμενοι κυρίως στην μη προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων στη χώρα τους. Από την πλευρά της, η ευρωπαϊκή Ένωση δεν διαθέτει κανένα δικαίωμα δράσης ως προς την ελευθερία των ΜΜΕ. Η αρχή της Ε.Ε. σε ό,τι αφορά τον Τύπο θέλει έναν «δίκαιο και ελεύθερο ανταγωνισμό». Αρχή την οποία ο Όρμπαν δεν καταπατά, φανερά τουλάχιστον.¹³⁴

II. Πολωνία και ΜΜΕ

Από τις πρώτες πράξεις της νέας Κυβέρνησης ήταν η ψήφιση νόμου, που οδήγησε τη χώρα σε μεγάλη Συνταγματική Κρίση (η οποία ξεκίνησε το 2015). Αν και τα δύο μεγαλύτερα κόμματα της αντιπολίτευσης (PO και Nowocze) συμμαχίσαν με την Επιτροπή Άμυνας της Δημοκρατίας και ξεκίνησαν μια σειρά από διαδηλώσεις και διαμαρτυρίες κατά του κόμματος Νόμος και Δικαιοσύνη (PiS), το τελευταίο εξακολουθεί να έχει μια ισχυρή ανοδική πορεία χάρη στη γενναιόδωρη πολιτική πρόνοιας που ακολουθεί.¹³⁵

Από την ανάληψη των εξουσιών από το PiS, η χώρα αρχίζει να μοιάζει επικίνδυνα πολύ στην Ουγγαρία του Όρμπαν. Τόσο το κόμμα Νόμος και Δικαιοσύνη (PiS), όσο και το συντηρητικό Fidesz του Όρμπαν επιδιώκουν τον απόλυτο έλεγχο της εξουσίας, χωρίς να υπάρχουν πυλώνες που να ελέγχουν τις πράξεις της Κυβέρνησης (**check and balances**). Κρατικοί θεσμοί έχουν δεχτεί σοβαρή επίθεση μέσω του Συνταγματικού Δικαστηρίου. Υπάρχουν και μεγάλες ιδεολογικές ομοιότητες. Και οι

¹³³«The New Press and Media Act in Hungary», Published at International Federation of Library Associations and Institutions

¹³⁴ Scott Griffen, “Hungary: a lesson in media control”, British Journalism Review, March 2020, page 60-62

¹³⁵Annabelle Chapman, «Pluralism Under Attack: The Assault on Press Freedom in Poland» June 2017 Freedom House, June 2017, page 7- 8

δύο Κυβερνήσεις δεν δείχνουν εμπιστοσύνη στις Βρυξέλλες και κρατούν εχθρική στάση απέναντι στους πρόσφυγες της Μ. Ανατολής. Αξίζει να σημειωθεί ότι η Ουγγαρία αποτελεί τον μεγαλύτερο σύμμαχο της Πολωνίας εντός της Ε.Ε.

Ο τρόπος με τον οποίον διαχειρίστηκε, εν τέλει, η Κυβέρνηση το θέμα ελέγχου του **Τύπου** έχει πολλές ομοιότητες με τον τρόπο που χειρίστηκε ο Όρμπαν το ίδιο ζήτημα. Και οι δύο Κυβερνήσεις χειρίζονται την δύναμη που έχουν τα μέσα ενημέρωσης, για να επηρεάσουν υπέρ τους την κοινή γνώμη. Τα ιδιωτικά μέσα ενημέρωσης διαπλέκονται με την πολιτική εξουσία, γεγονός που σημαίνει ότι δεκάδες άρθρα και ρεπορτάζ δεν ασκούν κριτική στην Κυβέρνηση. Η εκτίμηση της συγγραφέως είναι ότι, εφόσον η Κυβέρνηση του κόμματος PiS κρατήσει την εξουσία για αρκετά χρόνια ακόμη (όπως το Fidesz), τότε θα ακολουθήσει πλήρως το ουγγρικό παράδειγμα και τα φιλελεύθερα ιδιωτικά μέσα της Πολωνίας θα υποστούν σοβαρές αλλαγές.¹³⁶

A. Μικρός και Μεγάλος Νόμος για τα ΜΜΕ

Από όταν το κόμμα Νόμος και Δικαιοσύνη ανέλαβε την εξουσία, άρχισαν να αγοράζονται Μέσα Ενημέρωσης από ξένους ιδιοκτήτες, με την πλειοψηφία αυτών να είναι Γερμανοί. Τα ¾ των ΜΜΕ ελέγχονται κατά κύριο λόγο από Γερμανούς, ενώ η πλειοψηφία τους ανήκει σε ιδιώτες. Τον Οκτώβριο 2015 το κόμμα Νόμος και Δικαιοσύνη (PiS), εισήγαγε “**τον μικρό νόμο για τα ΜΜΕ**” στο κοινοβούλιο, προκειμένου οι επόπτες να διορίζονται απευθείας από το κόμμα εξουσίας και να ελέγχεται αυστηρά ο Τύπος. Παρά τις έντονες αντιδράσεις τόσο στο εσωτερικό της χώρας όσο και διεθνώς, αυτός ο νόμος ψηφίστηκε και τέθηκε αμέσως σε ισχύ. Προς υποστήριξη του εν λόγω νόμου, η Κυβέρνηση ισχυρίστηκε ότι τα ΜΜΕ δρούσαν για χάρη της προηγούμενης κυβέρνησης του κόμματος Πολιτική Πλατφόρμα (PO), και ότι αυτός ο νόμος στοχεύει στην “*αποπολιτικοποίηση των ΜΜΕ*”. Όταν ο νόμος εφαρμόστηκε και στην πράξη, 225 δημοσιογράφοι των δημόσιων μέσων ενημέρωσης απολύθηκαν ή παραιτήθηκαν, διευθυντές και μέλη της ανώτατης διοίκησης αντικαταστάθηκαν. Αμέσως ξέσπασε διαμαρτυρία, υποστηριζόμενη από την

¹³⁶Annabelle Chapman, «Pluralism Under Attack: The Assault on Press Freedom in Poland» June 2017 Freedom House, June 2017, page 15-17

αντιπολίτευση, στο κέντρο της Πολωνίας, με αίτημα “**την ελευθερία των ΜΜΕ**” στην οποία συμμετείχαν περισσότεροι από 20.000 πολίτες.¹³⁷

Η αντίδραση του εξωτερικού ήταν άμεση σε αυτόν τον αναχρονιστικό νόμο, λέγοντας ότι πλήττεται η “*αντικειμενικότητα των φορέων των ΜΜΕ αλλά και η ίδια η ανεξαρτησία τους*”. Εν τέλει, έπειτα από καταγγελία του Adam Bodnar, Πολωνού Επίτροπου, το **Συνταγματικό Δικαστήριο** αποφάνθηκε ότι ο νόμος ήταν “*αντισυνταγματικός*” καθώς “*περιθωριοποιούσε σε μεγάλο βαθμό το Εθνικό Συμβούλιο Ραδιοτηλεόρασης (KRRiT) και υπονόμει την ανεξαρτησία των δημόσιων μέσων ενημέρωσης*”. Η Κυβέρνηση PiS απέρριψε την απόφαση του Συνταγματικού Δικαστηρίου, αιτιολογώντας ότι ο νόμος αυτός δεν βρίσκεται πλέον σε ισχύ, αλλά έχει αντικατασταθεί από τον “**μεγάλο νόμο για τα ΜΜΕ**”, που ψηφίσθηκε το 2016 και μετέτρεψε τη δημόσια τηλεόραση και το ραδιόφωνο σε “**Εθνικά Μέσα Ενημέρωσης**”. Αξίζει να τονιστεί ότι ο “**μεγάλος νόμος για τα ΜΜΕ**” αναφέρει χαρακτηριστικά ότι τα δημόσια- Εθνικά πλέον- ΜΜΕ οφείλουν να προασπίζονται και να προωθούν “το Χριστιανικό σύστημα αξιών”, “τις οικογενειακές αξίες”, και “τις πνευματικές ανάγκες των ακροατών”.¹³⁸

Β. Εθνικό Συμβούλιο Ραδιοτηλεόρασης

Οι εξουσίες και ο τρόπος διορισμού των μελών στο **Εθνικό Συμβούλιο Ραδιοτηλεόρασης (KRRiT)** ορίζονται από τον νόμο του 1992 περί «*ραδιοτηλεοπτικών μεταδόσεων*» και από τον νόμο περί «*Τύπου του 1984*». Έως και το 2016, ως αρμοδιότητές του ήταν ο διορισμός του Εποπτικού Συμβουλίου της Δημόσιας Τηλεόρασης και Ραδιοφώνου.

Γ. Σύσταση Εθνικού Συμβουλίου ΜΜΕ

Η κυβέρνηση του κόμματος Νόμος και Δικαιοσύνη (PiS) παράκαμψε το **Εθνικό Συμβούλιο Ραδιοτηλεόρασης (KRRiT)** και ανέθεσε τις εξουσίες του σχετικά με τον διορισμό του εποπτικού συμβουλίου της δημόσιας ράδιο-τηλεόρασης, στο νεοσύστατο

¹³⁷Annabelle Chapman, «Pluralism Under Attack: The Assault on Press Freedom in Poland» June 2017 Freedom House, June 2017, page 7- 8

¹³⁸Annabelle Chapman, «Pluralism under Attack: The Assault on Press Freedom in Poland» June 2017 Freedom House, June 2017, page 9.

Εθνικό Συμβούλιο Μέσων Ενημέρωσης, η πλειοψηφία των μελών του Εθνικού Συμβουλίου ανήκει στο κυβερνών κόμμα.¹³⁹

Από τα πέντε μέλη, τα τρία ανήκουν στο κόμμα Νόμος και Δικαιοσύνη (PiS), συνεπώς το **Εθνικό Συμβούλιο Μέσων Ενημέρωσης** δεν είναι ένα όργανο που δρα ανεξάρτητα. Ένα ηχηρό παράδειγμα ανελευθερίας του Τύπου, αποτελεί το βραδινό δελτίο ειδήσεων, ενός εκ των δύο μεγαλύτερων καναλιών της χώρας του οποίου η τηλεθέαση, κατά μέσο όρο, αγγίζει τα 3 εκατομμύρια και έχει πλέον ευθυγραμμιστεί πλήρως με τις απόψεις της Κυβέρνησης. Η ώρα του δελτίου ειδήσεων έχει γίνει “ώρα προπαγάνδας”.

Προκειμένου να υπερασπιστεί το παραπάνω επιχείρημα, η συγγραφέας Annabelle Charman, παραθέτει το παράδειγμα της διαδήλωσης των “**Μαυροφορεμένων Γυναικών**”, που έγινε ταυτόχρονα σε όλη τη χώρα και όχι μόνο στην πρωτεύουσα. Στις 3 Οκτωβρίου 2016, λοιπόν, διαμαρτυρήθηκαν οι “Μαυροφορεμένες Γυναίκες” για τους αυστηρούς περιορισμούς των αμβλώσεων. Το δελτίο αφιέρωσε κάποια λεπτά για να παρουσιάσει το εν λόγω γεγονός. Το αμέσως επόμενο ρεπορτάζ, αφορούσε στην “**Λευκή Διαμαρτυρία**”, διαδήλωση υπέρ της περειαίρω αυστηροποίησης του νόμου περί αμβλώσεων και ήταν διπλάσιας διάρκειας. Με αυτόν τον τρόπο, το δελτίο αφενός υπονόμωσε τη σημασία της διαμαρτυρίας των γυναικών που επιθυμούσαν να αποκτήσουν ξανά το δικαίωμά τους στην αυτοδιάθεση και στην επιλογή, αφετέρου όμως υποδήλωσε ότι και οι δύο διαμαρτυρίες είχαν το ίδιο εύρος και την ίδια σημασία.

Η Πολωνία «στερείται ανεξάρτητης δημόσιας τηλεόρασης και ραδιοφώνου».

Τα ΜΜΕ της Πολωνίας χαρακτηρίζονται από βαθιά πόλωση και καθρεφτίζουν το ρήγμα που υπάρχει ανάμεσα στην Κυβέρνηση και στην Αντιπολίτευση. Τα μέλη του κόμματος Νόμος και Δικαιοσύνη (PiS) αποφεύγουν να παραχωρούν συνεντεύξεις σε φιλελεύθερες εκδόσεις.¹⁴⁰

Δ. Ένωση Πολωνών και Ένωση Δημοκρατών

¹³⁹Annabelle Chapman, «Pluralism Under Attack: The Assault on Press Freedom in Poland» June 2017 Freedom House, June 2017, page 3- 4

¹⁴⁰Annabelle Chapman, «Pluralism Under Attack: The Assault on Press Freedom in Poland» June 2017 Freedom House, June 2017, page 11

Εκτός των άλλων, ένας παράγοντας που δηλώνει έναν τρόπο ελάχιστης “χειραφέτησης του Τύπου” είναι η ίδρυση δύο οργανώσεων εντός των δημοσιογράφων. Από τη μια πλευρά, υπάρχει η “**Ένωση Πολωνών**”, φιλικά προσκείμενη στο κόμμα Νόμος και Δικαιοσύνη (PiS) και από την άλλη η “**Ένωση Δημοκρατών**”, η οποία τάσσεται κατά του κόμματος Νόμος και Δικαιοσύνη (PiS) και δεν παύει να διαμαρτύρεται για τις πολιτικές που εφαρμόζει η κυβέρνηση.

Ε. Το Διαδίκτυο

Το πολωνικό διαδίκτυο παραμένει, ακόμα, ελεύθερο και ανεξάρτητο. Αυτή την ελευθερία εκμεταλλεύτηκε το κόμμα Νόμος και Δικαιοσύνη (PiS) για να κερδίσει τις εκλογές του 2015. Ειδικότερα μέσω του Twitter και του Facebook, προέβη σε κινητοποίηση των μη ευχαριστημένων, από την Κυβέρνηση του Civic Platform (PO), ψηφοφόρων. Πριν από τις εκλογές, ο μέλλοντας Πρωθυπουργός, συναντήθηκε με νεαρούς bloggers και με δημοσιογράφους σε ένα μπαρ, μια στρατηγικά σχεδιασμένη κίνηση, η οποία κατέστησε τόσο τον ίδιο ως πιο “σύγχρονο”, και όχι σε παραδοσιακό, όπως τον ηγέτη του PO, όσο και τα μέλη του κόμματος του.

Από το 2015 και έπειτα το κόμμα Νόμος και Δικαιοσύνη (PiS) έχει δυναμώσει την επιρροή του στα ΜΜΕ αντικαθιστώντας υψηλά ιστάμενους της δημόσιας πολωνικής τηλεόρασης και ραδιοφώνου, με άτομα που χαίρουν της εμπιστοσύνης της Κυβέρνησης. Αντιθέτως τα ιδιωτικά μέσα της ενημέρωσης συνεχίζουν απτότητα την αντικειμενική προβολή των ειδήσεων. Η εμφανής πόλωση που χαρακτηρίζει τα μέσα ενημέρωσης της χώρας, αντανακλάται και στην κοινωνία. Μια κοινωνία «**χωρισμένη σε υποστηρικτές και σε αντιπάλους της Κυβέρνησης**». Στην πολιτική σκηνή της χώρας υπάρχει ο όρος «**εκ νέου πολωνισμός των ΜΜΕ**» (**re-polonizing media**). Για πολλούς σημαίνει ότι καινούργιοι νόμοι θα δημιουργηθούν προκειμένου να «παγιδέψουν» τους ιδιοκτήτες των ιδιωτικών μέσων ενημέρωσης. Η παρούσα κατάσταση της χώρας προκαλεί ανησυχία αφού έχει δημιουργήσει «άνιστους όρους ανταγωνισμού» κυρίως στις προεκλογικές περιόδους από το 2018 έως και σήμερα, καθώς τα δημόσια μέσα ενημέρωσης δίνουν ελάχιστο ή καθόλου βήμα στους υποψηφίους της αντιπολίτευσης.¹⁴¹

ΣΤ. Φόρος για τις διαφήμισης

¹⁴¹Annabelle Chapman, «Pluralism Under Attack: The Assault on Press Freedom in Poland» June 2017 Freedom House, June 2017, page 15

Το Κυβερνών κόμμα Νόμος και Δικαιοσύνη (PiS), κατέθεσε νομοσχέδιο το 2021, προτείνοντας φόρο για τις διαφήμισης των καναλιών, αποφασίζοντας τη σημαντική μείωση των εσόδων τους. Αποτέλεσμα του «**φόρου διαφήμισης**» ήταν να εγείρει την διαμαρτυρία των δημοσιογράφων αλλά και των διαφημιστικών ομίλων μέσω επιστολής που υπέγραψαν όλοι και προώθησαν στην Κυβέρνηση. Πασιφανές είναι το αποτέλεσμα αυτού του φόρου, καθώς πρόκειται να εντείνει την ανισότητα ανάμεσα στα ιδιωτικά και δημόσια μέσα, κάνοντας πράξη την επιθυμία της Κυβέρνησης για περισσότερο κρατικό έλεγχο. Τα ανεξάρτητα μέσα, που πλήττονται από αυτό το φόρο, αποφάσισαν να δείξουν τόσο στην Κυβέρνηση όσο και στον λαό πώς θα διαμορφωθεί η κατάσταση σε περίπτωση ανελευθερίας του Τύπου. Με το χαρακτηρισμό ως «**μηνιάτικο μπλακάουτ**» τα ιδιωτικά μέσα τηλεόρασης «**έριξαν μαύρο**» και τα ραδιόφωνα έπαιζαν ηχογραφημένα μηνύματα. Από την πλευρά της, η Κυβέρνηση PiS επιχειρηματολόγησε υπέρ του «φόρου διαφήμισης» λέγοντας ότι από την συλλογή των χρηματικών πόρων θα γίνουν αναβαθμίσεις υπέρ του πολωνικού λαού, στο σύστημα υγείας, παιδείας και πολιτισμού, που επλήγησαν από την πανδημική κρίση Covid-19.¹⁴²

Την ίδια περίοδο, στην προσπάθεια της κυβέρνησης PiS να ανατρέψει τις ισορροπίες και τους ελέγχους, κατέθεσε νομοσχέδιο, το 2021, βάσει του οποίου εταιρίες εκτός του «**Ευρωπαϊκού Οικονομικού Χώρου**» δεν θα μπορούν να έχουν στην κατοχή τους πλειοψηφικά κεφάλαια σε ιδιωτικά πολωνικά μέσα ενημέρωσης. Αυτό το νομοσχέδιο που πρότεινε η Κυβέρνηση, στοχοποίησε άμεσα το ραδιο-τηλεοπτικό μέσο TVN, που ανήκει στον αμερικανικό όμιλο Discovery, και έχει διακριθεί καθώς ασκεί έντονη κριτική στην Κυβέρνηση. Το TVN αποτελεί την μεγαλύτερη αμερικανική επένδυση σε πολωνικό έδαφος.

Μετά από την πρόταση της Κυβέρνησης, τοποθετήθηκαν δημοσίως τόσο το μέσο ενημέρωσης TVN όσο και ο ίδιος ο Υπουργός Εξωτερικών των ΗΠΑ, Blinken, εκφράζοντας την ανησυχία του για το επενδυτικό περιβάλλον που θα ισχύσει μετά την

¹⁴²«Οι Πολωνοί στους δρόμους για τον έλεγχο των ΜΜΕ», Published at **Parallaxi**, Αύγουστος 2021

ψήφιση του εν λόγω νομοσχεδίου αλλά και για την γενικότερη εξασθένιση της δύναμης και της ελευθερίας των Μέσων Ενημέρωσης στη χώρα.¹⁴³

Ο Πρόεδρος της Πολωνίας, Andrzej Duda, άσκησε βέτο παγώνοντας το νομοσχέδιο, που θα έπληττε σοβαρά τις διμερείς σχέσεις Πολωνίας- ΗΠΑ. Ως απάντηση ο όμιλος Discovery παραλλήλισε το βέτο ως «*νίκη ολόκληρου του πολωνικού λαού*». ¹⁴⁴

Κεφάλαιο 3

ΠΡΟΣΒΟΛΗ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ

Εισαγωγή

Η ανοικοδόμηση των δύο χωρών, έπειτα από την πτώση του κομμουνισμού, βασίστηκε σε μεγάλο βαθμό στα ζητήματα πολιτικής φύλου και διακρίσεων. Και οι δύο χώρες βασίζονται στη λεγόμενη «ιδεολογία φύλου», που αντιβαίνει στη Σύμβαση της Κωνσταντινούπολης, σχετικά με την ενδοοικογενειακή βία, την απαγόρευση του δικαιώματος των ομοφυλόφιλων ζευγαριών σε γάμο και υιοθεσία, αλλά και απαγόρευση των αμβλώσεων. Με την υιοθέτηση αυτής της πολιτικής, παύει να υφίσταται η ισότητα και οι γυναίκες αντιμετωπίζονται αποκλειστικά ως σύζυγοι και μητέρες, ενώ πολλά εμπόδια βρίσκουν και στην αγορά εργασίας. Ταυτόχρονα, το κυβερνών κόμμα χρησιμοποιεί όμοια ρητορική ενάντια σε μετανάστες και προσφυγές, ενώ ο ρόλος της εκκλησίας δυναμώνει ακόμα περισσότερο την κοινωνική πολιτική που ασκεί η κυβέρνηση. Κατά συνέπεια, οι κυρίαρχες εθνοτικές και θρησκευτικές ομάδες είναι αυτές που χαίρουν δικαιωμάτων.¹⁴⁵

Ο κρατικός μηχανισμός μπόρεσε να εντάξει κάτω από έναν «**όρο ομπρέλα**», τον όρο της «**ιδεολογίας του φύλου**», ποικίλα ζητήματα όπως τα αναπαραγωγικά δικαιώματα, τα δικαιώματα των σεξουαλικών μειονοτήτων. Σε αντίθεση με τις αρχές της ισότητας και της αυτοδιάθεσης που ενστερνίζεται η Ε.Ε., τα ανελεύθερα

¹⁴³Hernandez Anabel, «Poland: Parliament approves controversial media reform bill», Published at Financial Times, December 2021

¹⁴⁴«Poland: President vetoes media law», Published at Advanced Television, January 2022

¹⁴⁵ Paul Stubbs and Noemi Lendvai-Bainton, «Authoritarian Neoliberalism, Radical Conservatism and Social Policy within the European Union: Croatia, Hungary and Poland», Development and changes, published on the Institute of Social Studies, the Hague

καθεστώτα αποκηρύσσουν το «φιλελεύθερο» που προβάλλει η Ε.Ε. και εστιάζουν στο έθνος, στην οικογένεια και στη θρησκεία. Τα καθεστώτα αυτά εκουσίως υπονομεύουν την «κοινωνική αλληλεγγύη» και δεν επιτρέπουν «διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις» με σκοπό την επίτευξη της ισότητας.¹⁴⁶

I. ΑΜΒΛΩΣΕΙΣ ΟΥΓΓΑΡΙΑ

Όπως ο Ορμπαν είχε δηλώσει, «ο ιδανικός δημόσιος υπάλληλος και δημόσιος ηγέτης είναι ένας πολίτης που πηγαίνει στην Εκκλησία». Τα καινούργια θρησκευτικά ιδεώδη έχουν οδηγήσει στην όξυνση της ανισότητας των φύλων, παρ' ότι η ισότητα προωθείται από την ΕΕ. Η ουγγρική κοινωνία είναι βαθιά πατριαρχική με συντηρητικά οικογενειακά κινήματα να παίζουν σημαντικό ρόλο. Αυτό επιβεβαιώνεται από το γεγονός ότι, φεμινιστικές μελέτες και μελέτες που αφορούν τα δύο φύλα απαγορεύονται εντός της χώρας, όπως άλλωστε και δημόσιες συζητήσεις σχετικά με αυτό το θέμα. Είναι μια χώρα που υπονομεύει την αυτονομία των γυναικών οικονομικά, κοινωνικά, πολιτικά, θεωρώντας τες πρωτίστως συζύγους και μητέρες. Στοιχεία της Παγκόσμιας Τράπεζας δείχνουν την ανισότητα που βιώνουν οι γυναίκες και στην αγορά εργασίας.¹⁴⁷

Ο Υπουργός Οικογένειας σε μια συνέντευξή του, ανέφερε, μεταξύ άλλων, ότι άνδρες και γυναίκες δεν θα πρέπει να παίρνουν τον ίδιο μισθό.¹⁴⁸

A. Εκστρατεία 2011 για αμβλώσεις

Το 2011 το Χριστιανικό Κόμμα (KDNP) προχώρησε σε μια **εκστρατεία** προσπαθώντας να απονομιμοποιήσει τις αμβλώσεις στη συνείδηση της κοινωνίας, απεικονίζοντας γυναίκες που είχαν προβεί σε άμβλωση ως δολοφόνους στις αφίσες.¹⁴⁹

Αξίζει να σημειωθεί ότι το αρχικό κυβερνητικό σχέδιο της εν λόγω εκστρατείας ήταν η ανάδειξη της ισορροπίας μεταξύ επαγγελματικής και προσωπικής ζωής. Γι'

¹⁴⁶ Weronika Grzebalska and Andrea Peto, "The gendered modus operandi of the illiberal transformation in Hungary and Poland", Women's Studies International Forum, published 2018, pages 164-172

¹⁴⁷ Paul Stubbs and Noemi Lendvai-Bainton, «Authoritarian Neoliberalism, Radical Conservatism and Social Policy within the European Union: Croatia, Hungary and Poland», Development and changes, published on the Institute of Social Studies, the Hague

¹⁴⁸ Vlagyiszlav Makszimov, «'Mother – woman, father – man' constitutional amendment passes», Published at Euractiv, (16/10/2020)

¹⁴⁹ Bianka Vida, «New Waves of anti-sexual and reproductive health and rights strategies in the European Union: the anti-gender discourse in Hungary, Sexual and Reproductive Health Matters», 27:2, Published at Informa UK Limited, trading as Taylor & Francis Group, 10 May 2019, pages 13-16

αυτόν τον λόγο και η χρηματοδότησή της υλοποιήθηκε από Ευρωπαϊκό πρόγραμμα που αφορούσε την «απασχόληση και την κοινωνική αλληλεγγύη». ¹⁵⁰

B. Νομοθεσίες Κυβέρνησης για την απαγόρευση

Το **2012** απαγορεύτηκε το ιατρικό χάπι της άμβλωσης μέσω Κυβερνητικής Απόφασης. Ταυτόχρονα καθιερώθηκαν «υποχρεωτικές συνεδρίες» μέχρι οι γυναίκες να αλλάξουν γνώμη για την έκτρωση.

Η κυβέρνηση, μέσω αυτών των νομοθετημάτων, παραβιάζει με συστηματικό τρόπο τα δικαιώματα των γυναικών στην υγεία και στην ιδιωτική ζωή. Το ουγγρικό Σύνταγμα αναφέρει ρητά ότι «η εμβρυική ζωή υπόκειται σε προστασία από τη στιγμή της σύλληψης», περιορίζοντας τα αναπαραγωγικά δικαιώματα των γυναικών καθώς και την εκούσια επιλογή τους για άμβλωση.¹⁵¹

Και στις δυο χώρες τα φεμινιστικά κινήματα, όσοι προασπίζονται τα ανθρώπινα δικαιώματα και όσοι ανήκουν στους «προοδευτικούς», στιγματίζονται και θεωρούνται ως επικίνδυνοι για τα συμφέροντα του κράτους και ως «πράκτορες» από τις ανελεύθερες και συντηρητικές elite. ¹⁵²

II. ΟΜΟΦΟΒΙΑ (LGBT) ΟΥΓΓΑΡΙΑ

Το 2012, η **ILGA Europe** κατέταξε την Ουγγαρία στην ένατη θέση μεταξύ 49 ευρωπαϊκών χωρών όσον αφορά τα δικαιώματα της LGBT κοινότητας. Μέχρι το 2019 είχε πέσει στη 19η και σήμερα κατατάσσεται στην 28η.¹⁵³

Στο ουγγρικό Σύνταγμα διευκρινίζεται ότι «η μητέρα είναι γυναίκα και ο πατέρας άνδρας»¹⁵⁴

A. «Νόμος για την προστασία των παιδιών» και απάντηση Ε.Ε

¹⁵⁰ Peto A, Grzebalska W. How Hungary and Poland Have Silenced Women and Stifled Human Rights. The Conversation [Internet]. 2016 [cited 2018 December 10].

¹⁵¹ Bianka Vida, «New Waves of anti-sexual and reproductive health and rights strategies in the European Union: the anti-gender discourse in Hungary, Sexual and Reproductive Health Matters», 27:2, 13-16, Published by Informa UK Limited, trading as Taylor & Francis Group, 10 May 2019.

¹⁵² Weronika Grzebalska and Andrea Peto, «The gendered modus operandi of the illiberal transformation in Hungary and Poland», Women's Studies International Forum, published 2018, pages 164-172

¹⁵³ Hannah Somerville, «What's it like to be LGBT in Hungary amid Orban's rights crackdown?», Euronews (04/10/2021)

¹⁵⁴ Vlagyiszlav Makszimov, «‘Mother – woman, father – man’ constitutional amendment passes», euractiv, (16/10/2020)

Αγνοώντας τις συστάσεις της Ε.Ε., η Κυβέρνηση του Όρμπαν ψήφισε νόμο, ο οποίος απαγορεύει την διάδοση πληροφοριών με ομοφυλοφιλικό περιεχόμενο σε άτομα κάτω των 18 ετών. Ο εν λόγω νόμος είναι γνωστός ως «**Νόμος για την προστασία των παιδιών**» πλήρως υιοθετημένος από το παράδειγμα της Ρωσίας σχετικά με την «προπαγάνδα κατά των gay». Η ημέρα ψήφισής του μεταφράστηκε ως «μαύρη ημέρα για τους ομοφυλόφιλους» από το Τμήμα Διεθνούς Αμνηστίας της Ουγγαρίας, καθώς στιγματοποιεί τα LGBT άτομα.

Ακολούθησαν αποφάσεις για απαγόρευση τόσο της «**νόμιμης αναγνώρισης για αλλαγές φύλου**», όσο και για την υιοθεσία¹⁵⁵

Ως απάντηση στον ουγγρικό νόμο «για την προστασία των παιδιών», στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο ψηφίστηκε νόμος για επιτακτικές νομικές ενέργειες κατά της Ουγγαρίας, με την αιτιολόγηση ότι «*παραβιάζει τις αρχές και τις αξίες της Ευρωπαϊκής Ένωσης*». Προκειμένου να ακυρώσει τον νέο νόμο του Όρμπαν, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή αποφάσισε την «*μείωση των πιστώσεων του προϋπολογισμού*» σε όσα κράτη-μέλη παραβιάζουν το «Κράτος Δικαίου».

Όπως καταγράφηκε και στην **Εφημερίδα Guardian** (10/02/2021) ο νέος νόμος «**εξισώνει τους ομοφυλόφιλους με τους παιδεραστές**». Ο Όρμπαν απάντησε, στις εν λόγω «συκοφαντίες», ότι «δεν θα επιτρέψει την εισαγωγή των ακτιβιστών LGBT στα σχολεία και στα νηπιαγωγεία των παιδιών τους.»

B. Υιοθεσία από LGBT άτομα

Από το **2020** έχει απαγορευτεί από το Κοινοβούλιο η υιοθεσία στα ομόφυλα ζευγάρια. Οι γάμοι αυτών των ζευγαριών δεν αναγνωρίζονται από το κράτος.

Σε ό,τι αφορά τις κατηγορίες περί «**πολιτικοποίησης των δικαστικών και των ΜΜΕ**» σχετικά με τις απαγορεύσεις που υφίστανται οι «μειονότητες», ο Όρμπαν απαντά ότι προασπίζεται τις «χριστιανικές αξίες» σε μια Ευρωπαϊκή Ένωση που «καταλήφθηκε από τον αριστερό φιλελευθερισμό».¹⁵⁶

¹⁵⁵ «EU votes for action over Hungary's anti-LGBT law», Published at BBC News, June 2021

¹⁵⁶ «Hungary passes law banning LGBT content in schools or kids' TV», Published at the Guardian, January 2022 <https://www.theguardian.com/world/2021/jun/15/hungary-passes-law-banning-lgbt-content-in-schools>

Η Ευρωβουλευτής του «Ουγγρικού Momentum Movement» Katalin Cseh μεταξύ άλλων ανέφερε ότι τα LGBT άτομα θα είναι δύσκολο ακόμα και να ζήσουν εντός της χώρας, αφού «*θεσπίζεται ένας νόμος κατά της παιδεραστίας, μεταμφιεσμένος*».¹⁵⁷

Γ. Απαγόρευση Προβολής Διαφημίσεων Με Ομοφυλοφιλικό Περιεχόμενο.

Στην Ουγγαρία έχει σημειωθεί ακόμα και **απαγόρευση προβολής διαφημίσεων με ανάλογο, ομοφυλοφιλικό, περιεχόμενο**. Πιο συγκεκριμένα μια διαφήμιση της Coca-Cola του 2019 οδήγησε μέλη της κυβέρνησης σε μποϊκοτάζ κατά της διεθνούς εταιρείας, επειδή τόλμησε να προβάλει ομόφυλα ζευγάρια.

Ο νέος νόμος μπορεί να σταματήσει την προβολή σειρών και ταινιών, όπως «Τα Φιλαράκια», «Χάρι Πότερ», μέχρι τα μεσάνυχτα. Τη σεξουαλική διαπαιδαγώγηση των μαθητών θα αναλαμβάνουν εγκεκριμένα από την Κυβέρνηση άτομα.¹⁵⁸

Όσοι είναι άγαμοι και επιθυμούν να εκκινήσουν τις διαδικασίες υιοθέτησης, τότε απαραίτητη κρίνεται η «Ειδική Υπουργική Άδεια».¹⁵⁹

III. ΑΜΒΛΩΣΕΙΣ ΠΟΛΩΝΙΑ

Μετά το **1989** τα δικαιώματα των ανδρών αυξήθηκαν και γνώρισαν την καθολικότητα, αντιθέτως η θέση των γυναικών επιδεινώθηκε μετά την πτώση του κομμουνισμού και τα δικαιώματά τους συρρικνώθηκαν. Μετά την οικονομική κρίση (2007-2008), οι γυναίκες βίωσαν περαιτέρω ανισότητα ακόμα και στον επαγγελματικό τομέα.

A. Ο ρόλος της Καθολικής Εκκλησίας και η Εκστρατεία «Κατά Των Φύλων»

¹⁵⁷ «Hungary LGBT: New law is 'shameful, hateful' - Katalin Cseh», Published at BBC News (15/06/21)

¹⁵⁸ «EU votes for action over Hungary's anti-LGBT law», Published at BBC News, 08/07/21

¹⁵⁹ Vlagyislav Makszimov, «‘Mother – woman, father – man’ constitutional amendment passes», Published at Euractiv, (16/10/2020)

Η παράδοση της Πολωνίας σε ό,τι αφορά τις αμβλώσεις, χρονολογείται από το **1956**. Με την δύναμη που διαθέτει η **Καθολική Εκκλησία**, παρακίνησε τόσο τους πιστούς όσο και τους πολιτικούς να περιορίσουν «την πρόσβαση» στις αμβλώσεις.¹⁶⁰

Με αφορμές ένα σκάνδαλο σχετικό με την παιδοφιλία στους κόλπους της Πολωνικής Καθολικής Εκκλησίας, την **Σύμβαση της Κωνσταντινούπολης** αλλά και τις συστάσεις που δέχτηκε από τον **Παγκόσμιο Οργανισμό Υγείας (ΠΟΥ)** σχετικά με την σεξουαλική διαπαιδαγώγηση των μαθητών, το **2012-2013** η κυβέρνηση του κόμματος Νόμος και Δικαιοσύνη (PiS) διεξήγαγε εκστρατεία «**κατά των φύλων**» (anti-gender), χρησιμοποιώντας τη φιγούρα ενός παιδιού που κινδυνεύει. Υποστηρίζοντας πως «η επιλογή του φύλου από τα παιδιά, τα οδηγεί σε συναισθηματική και σε ηθική σύγχυση ενώ παράλληλα καταστρέφει τα θεμέλια του πολιτισμού της Πολωνίας». Ήταν μια προεκλογική εκστρατεία που καλλιέργησε το φόβο στους πολίτες και οδήγησε στη νίκη του PiS (**2014**)¹⁶¹

B. Το κίνημα «Black Protect»

Το κίνημα «**Black Protect**» συγκέντρωσε χιλιάδες Πολωνούς ντυμένους στα μαύρα τον Μάρτιο **2018** με σκοπό να δείξει εμπράκτως την διαφωνία του στην αυστηροποίηση του νόμου περί αμβλώσεων και ταυτόχρονα να διεκδικήσει το δικαίωμα των γυναικών σε ασφαλείς αμβλώσεις.¹⁶²

Περισσότεροι από 90.000 Πολωνοί εξέφρασαν την αντίθεσή τους για το νομοσχέδιο περί «**μη νόμιμων αμβλώσεων**» που προέβλεπε ως παράνομες τις αμβλώσεις που αφορούσαν σε «σοβαρή ή/και θανατηφόρα εμβρυικής ανωμαλίας». Οι διαδηλωτές απαιτούσαν την καταψήφιση του νομοσχεδίου από το Κοινοβούλιο.¹⁶³

¹⁶⁰ Andrzej Kulyki, “Abortion Policy in Postcommunist Europe: The conflict in Poland”, Published by Population Council on September 1995, pages 490-491

¹⁶¹ Weronika Grzebalska and Andrea Peto, “The gendered modus operandi of the illiberal transformation in Hungary and Poland”, Women’s Studies International Forum, Published at 2018, pages 164-172

¹⁶² Julia Hussein, “Abortion in Poland: politics, progression and regression”, published at May 2018, pages 11-14

¹⁶³ «Poland: Tens of thousands march against the latest anti-abortion ban on 23 March» Published at International Campaign for Woman’s right to Safe Abortion, March 2018

Γνωστοποιώντας μια επιστολή στο Κοινοβούλιο, ζητούσαν να «ακουστούν οι φωνές των γυναικών», να προστατεύσουν τα θεμελιώδη δικαιώματά τους αλλά και να άρουν την απαγόρευση αυτή.¹⁶⁴

Με επιτυχία έληξε η «Μαύρη Διαμαρτυρία» καθώς κατάφεραν να αποτρέψουν την ψήφιση της «**πλήρους απαγόρευσης των αμβλώσεων**».¹⁶⁵

Ακραίοι ιδεολογικά βουλευτές κατέφυγαν στο Συνταγματικό Δικαστήριο ζητώντας να νομιμοποιηθούν οι αμβλώσεις ακόμα και σε εξαιρετικές περιπτώσεις επικίνδυνων ανωμαλιών του εμβρύου.

Η επιχειρηματολογία υπέρ των αμβλώσεων στην Πολωνία τονίζει ότι πολλές είναι οι γυναίκες που επιβάλλονται σε «μη βιώσιμες» εγκυμοσύνες, ενώ οι εγκυμονούσες που ταξιδεύουν στο εξωτερικό προκειμένου να τερματίσουν την κυοφορία τους, υπολογίζονται στις 200.000.¹⁶⁶

Γ. Ο «Οικογενειακός Σχεδιασμός»

Η Πολωνική Κυβέρνηση έχει θέσει σε ισχύ τον «**Οικογενειακό Σχεδιασμό**», δηλαδή έναν νόμο που εκχωρεί μια σειρά δικαιωμάτων στα έμβρυα, προκειμένου να ενισχύσει νομικά τη θέση του αγέννητου μωρού, από τον Μάρτιο 2018. Οι γυναίκες δεν χαίρουν δικαιωμάτων ούτε για προγεννητικό έλεγχο ούτε για νόμιμη άμβλωση ακόμα και αν θέσει σε κίνδυνο τη ζωή της ίδιας της γυναίκας. Αυτή είναι μια πολιτική αντικειμενοποίησης της γυναίκας. Η ζωή του αγέννητου εμβρύου είναι σημαντικότερη από τη ζωή της μητέρας του και μάλιστα οι γιατροί θα επιλέξουν να σώσουν τη ζωή του εμβρύου ακόμα και αν είναι «μη βιώσιμο έμβρυο», κάτι που από πολλούς έχει χαρακτηριστεί ως «ανήθικο»¹⁶⁷. Συνεπώς γυναίκες χαμηλού βιοτικού επιπέδου και οικονομικών δυνατοτήτων, είναι πλήρως εξαρτώμενες από Οργανώσεις, οι οποίες διαθέτουν περιορισμένους πόρους¹⁶⁸. Η ισχύουσα νομοθεσία επιτρέπει τις αμβλώσεις εφόσον θέτουν σε σοβαρό κίνδυνο την μητέρα ή το έμβρυο, εάν είναι αποτέλεσμα

¹⁶⁴ Julia Hussein, “Abortion in Poland: politics, progression and regression”, Published at May 2018, pages 11-14

¹⁶⁵ Peto A, Grzebalska W. How Hungary and Poland Have Silenced Women and Stifled Human Rights, Published at The Conversation, 2016 [cited 2018 December 10].

¹⁶⁶ Gridlock in Poland as thousands protest abortion ban”, Published at EURACTIV, 27/10/2020

¹⁶⁷ «Poland: Tens of thousands march against the latest anti-abortion ban on 23 March» Published at International Campaign for Woman’s right to Safe Abortion (27/03/2018)

¹⁶⁸ «Regression on Abortion Harms Women in Poland», Human Rights Watch (26/01/2022)

βιασμού ή αιμομιξίας¹⁶⁹. Θεωρητικά σε αυτές τις περιπτώσεις επιτρέπεται η άμβλωση, πρακτικά όμως είναι εξαιρετικά δύσκολο να συμβεί.¹⁷⁰

Δ. Η Απόφαση του Συνταγματικού Δικαστηρίου

Το 2020 ο Νόμος για την «πλήρη απαγόρευση αμβλώσεων» επανήλθε στην Κοινοβουλευτική συζήτηση μετά από την απόφαση του **Συνταγματικού Δικαστηρίου** ότι ο ισχύον νόμος που «επιτρέπει την άμβλωση των κατεστραμμένων εμβρύων» δεν είναι συμβατός με το πολωνικό Σύνταγμα.

Η απόφαση του Συνταγματικού Δικαστηρίου βρίσκει σύμφωνους τόσο την Κυβέρνηση PiS όσο και την Καθολική Εκκλησία, που διαθέτει μια πολύ ισχυρή θέση στην πολωνική κοινωνία.

Όταν γνωστοποιήθηκε η απόφαση του Συνταγματικού Δικαστηρίου, χιλιάδες άνθρωποι αποφάσισαν να καταφύγουν σε διαμαρτυρίες, οι οποίες διήρκεσαν για περισσότερο από μια εβδομάδα σε όλη τη χώρα. Οι διαδηλωτές δήλωσαν ότι η εν λόγω απόφαση θέτει σε σοβαρό κίνδυνο τις ζωές όσων γυναικών κυοφορούν «μη βιώσιμες εγκυμοσύνες».¹⁷¹

Ε. Πολωνές στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων

Η παραπάνω απόφαση για την «πλήρη απαγόρευση των αμβλώσεων» τέθηκε σε ισχύ στις 27 Ιανουαρίου 2021, γιγαντώνοντας τις δυσκολίες των γυναικών. Η απόφαση του Συνταγματικού Δικαστηρίου τέθηκε σε ισχύ κατά τη διάρκεια μιας δύσκολης περιόδου. Εν μέσω πανδημικής κρίσης και απαγορεύσεων για μετακινήσεις στο εξωτερικό, υποχρεώνει τις γυναίκες όχι μόνο σε «μη βιώσιμες εγκυμοσύνες», αλλά ταυτόχρονα τους στερεί και την δυνατότητα να μεταβούν στο εξωτερικό για να πραγματοποιήσουν την (παράνομη) άμβλωσή τους. Πριν από την πανδημική κρίση, εκτιμάται ότι περίπου 200.000 παράνομες αμβλώσεις Πολωνών γυναικών υλοποιούνταν στο εξωτερικό. Ταυτόχρονα, όμως, ο νόμος για «πλήρη απαγόρευση των

¹⁶⁹ Julia Hussein, “Abortion in Poland: politics, progression and regression”, Published (May 2018), pages 11-14

¹⁷⁰ «Regression on Abortion Harms Women in Poland», Human Rights Watch, Published at 26/01/2022

¹⁷¹ Gridlock in Poland as thousands protest abortion ban”, Published at EURACTIV, 27/10/2020

αμβλώσεων» ενεργοποίησε τις γυναίκες να λάβουν δραστικά μέτρα κατά του νόμου, με τη βοήθεια 9 «Ομάδων Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων».

Χιλιάδες γυναίκες αποφάσισαν να προστατεύσουν τα δικαιώματά τους αλλά και τις ζωές τους, καταφεύγοντας στο **Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων**. «Οι αιτούντες ισχυρίζονται ότι ο πολωνικός νόμος για τις αμβλώσεις τους προκαλεί σοβαρή βλάβη και παραβιάζει τα δικαιώματά τους στην ιδιωτική ζωή και την ελευθερία τους από βασανιστήρια και άλλη κακομεταχείριση.» Ακτιβίστριες δήλωσαν ότι, εκτός από τι... επιπτώσεις προκαλεί ο νόμος και στους γιατρούς, οι οποίοι, φοβούμενοι τις συνέπειες που θα υποστούν αν παραβούν τον νόμο, υποχρεούνται να μην προβούν σε άμβλωση ακόμη και αν πρόκειται για μια περίπτωση που το έμβρυο δεν έχει καμία πιθανότητα επιβίωσης. Την Διαπίστωσή τους ότι το πολωνικό Συνταγματικό Δικαστήριο «δεν πληροί την αρχή περί δίκαιης δίκης» εξαιτίας της χειραγώγησης της δικαστικής αρχής από το κυβερνών κόμμα, εξέφρασε το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή.¹⁷²

IV. ΟΜΟΦΟΒΙΑ (LGBT) ΠΟΛΩΝΙΑ

A. «Πορείες Ισότητας»

Κατά τη διάρκεια της 4ης Δημοκρατίας της Πολωνίας (2005-2007), οι **«πορείες ισότητας»** των ομοφυλόφιλων ήταν συχνό φαινόμενο, το οποίο όμως καταστέλλοταν με βία από τις αστυνομικές αρχές και από νέο-ναζιστικές οργανώσεις. Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο **«εξέδωσε ψηφίσματα»** κατά της ξενοφοβίας που είχε κατακλείσει την Πολωνία κυρίως το 2006 και το 2007. Τα ψηφίσματα αυτά «τροφοδότησαν την πολιτική ρητορική μίσους και βίας» προς αυτά τα άτομα. Εκείνη την περίοδο δεν επιτρέπονταν οι «πορείες ισότητας» αφού είχαν εξισωθεί με «απειλή για τη δημόσια ηθική». Μάλιστα ο τότε Πρόεδρος της χώρας, Λεχ Κατσίνσκι, είχε δηλώσει ότι «οι ομοφυλόφιλοι δεν μπορούν να διαμαρτύρονται ως ομοφυλόφιλοι, αλλά μόνο ως πολίτες». Αντιθέτως με τη δήλωσή του, οι ομοφυλόφιλοι συνέχισαν να προσπαθούν για τα θεμελιώδη δικαιώματά τους, υποστηρίζοντας ότι αν συνεχιστεί αυτή η

¹⁷² «Regression on Abortion Harms Women in Poland», Published at Human Rights Watch, 26/01/2022

κατάσταση στην Πολωνία, τότε η χώρα θα μείνει αιώνες πίσω σε θέματα ισότητας της Ευρωπαϊκής Ένωσης.¹⁷³

B. «Stop LGBT»

Τον Οκτώβριο του 2021 εισήχθη στο πολωνικό Κοινοβούλιο νομοσχέδιο με τίτλο “**Stop LGBT**” ώστε η Κυβέρνηση να μπορέσει να καταστείλει αυτό που η ίδια ονομάζει «ομοφυλοφιλική προπαγάνδα στο δημόσιο χώρο». «Οι περισσότεροι άνθρωποι βαρέθηκαν την επιθετικότητα των LGBT και θέλουν να την σταματήσουν». Με τη χρήση αυτής της φράσης, η εκστρατεία προσπάθησε να πετύχει τον στόχο της. Εάν ψηφιστεί το νομοσχέδιο, τότε η οποιαδήποτε σεξουαλική επιλογή, εκτός της ετεροφυλοφιλίας, θα θεωρείται παράνομη, ενώ θα στερήσει και ένα ακόμα δικαίωμα στα LGBT άτομα, αυτό της διαμαρτυρίας.¹⁷⁴

Τα άτομα αυτά έχουν την αίσθηση ότι είναι πολίτες “**δεύτερης κατηγορίας**”, δεν μπορούν να επισκεφτούν τον/την σύντροφό τους στο νοσοκομείο, δεν μπορούν να λάβουν την αλληλογραφία τους.¹⁷⁵

Γ. Γάμος LGBT και Υιοθεσία

Τα ομοφυλόφιλα άτομα αποτελούν τον “**εσωτερικό εχθρό**” και ο πολιτικός λόγος είναι σε μεγάλο ποσοστό βασισμένος στην προσπάθεια για αποκλεισμό αυτών των ανθρώπων, που θεωρούνται ως μια “**εισαγόμενη ασθένεια**”.¹⁷⁶

Ο **γάμος ομόφυλων ζευγαριών**, που πραγματοποιείται σε χώρες του εξωτερικού, δεν χαίρει νομικής αναγνώρισης στην Πολωνία, παρόλο που περισσότερα από 50.000 παιδιά μεγαλώνουν με ζευγάρια του ίδιου φύλου. Οι ομοφυλόφιλοι δεν έχουν το δικαίωμα υιοθέτησης παιδιών και οι περισσότεροι “**υιοθετούν ως μονογονεϊκές οικογένειες**”. Ο Αρχιεπίσκοπος της Κρακοβίας, Marek Jedraszewski, χαρακτήρισε τα άτομα LGBT “**ως μάλιστα του ουράνιου τόξου, χειρότερη από τον μολσεβικισμό**” και οι περισσότεροι εκκλησιαστικοί ηγέτες (αν όχι

¹⁷³ Agnieszka Graff, «Looking at Pictures of Gay Men: Political Uses of Homophobia in Contemporary Poland», Published at Public Culture, 2010

¹⁷⁴ Piotr Maciej Kaczynski, “Poland, a LGBT- free zone?”, Published at Euractiv, (updated) 21/10/2021)

¹⁷⁵ Adam Easton, “LGBT rights New threat for Poland’s rainbow families”, Published at the BBC News, (updated) 17/03/21

¹⁷⁶ Piotr Maciej Kaczynski, “Poland, a LGBT- free zone?”, Published at the Euractiv, (updated 21/10/2021)

όλοι) τάσσονται στο πλευρό της κυβέρνησης που προωθεί την “ιδεολογία κατά των LGBT ” και των απαγορεύσεων στο γάμο και στις υιοθεσίες τους, θεωρώντας ότι με αυτόν τον τρόπο προστατεύεται η “Πολωνική ταυτότητα και ο πολιτισμός”.

Δ. Το “Σχέδιο 10 Σημείων” και η “Οικογενειακή Χάρτα”

Ο υπέρ των LGBT ατόμων, Δήμαρχος της Βαρσοβίας, Rafał Kazimierz Trzaskowski, υπέγραψε ένα “Σχέδιο 10 Σημείων” το 2019, με σκοπό να προωθήσει την ισότητα. Ως απάντηση στον Δήμαρχο και υποψήφιο αρχηγό του κόμματος Civil Platform (PO), η Κυβέρνηση του Νόμου και Δικαιοσύνης (PiS) έθεσε σε ισχύ την “Οικογενειακή Χάρτα”, που αντιτίθεται στο δικαίωμα των LGBT ζευγαριών για να παντρευτούν και να υιοθετήσουν παιδιά. Παράλληλα απαγορεύει και την σεξουαλική διαπαιδαγώγηση εντός των σχολείων και ποινικοποιεί αυτόματα όποιον παραβεί αυτή την απαγόρευση.¹⁷⁷

Περίπου 100 δήμοι της Πολωνίας “δηλώνουν ελεύθεροι από την ιδεολογία των LGBT “.

Ο Υπουργός Δικαιοσύνης ανακοίνωσε την προσπάθεια που καταβάλλει για να ακυρώσει τη συμμετοχή της χώρας στην **Σύμβαση της Κωνσταντινούπολης**, η οποία τάσσεται κατά της ενδοοικογενειακής βίας και κατά της βίας εναντίον των γυναικών.

Ε. Εκστρατεία “Infrangment Now”

Οι Πολωνοί ομοφυλόφιλοι έχουν πάψει να βασίζονται στους πολιτικούς τους και κυρίως στην Κυβέρνηση PiS. Η μοναδική τους ελπίδα, πλέον, είναι η Ε.Ε.

Στις 17 Ιανουαρίου 2021, ξεκίνησε μια καινοτόμα εκστρατεία, υπό τον τίτλο **“Infrangment Now”**, από δύο μεγάλες πολωνικές ομάδες LGBT, οι οποίες καλούν την Ε.Ε. να εκκινήσει τη “διαδικασία επί παραβάσει” εναντίον της Πολωνίας. Η διαδικασία αυτή της Ε.Ε. θα μπορούσε να παραπέμψει την ίδια τη χώρα στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο, από τη στιγμή που παραβιάζει “*τις νομικές της υποχρεώσεις*” όπως αυτές καθορίζονται από τον **Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ε.Ε.** αλλά και τις οδηγίες του **Ευρωπαϊκού Συμβουλίου** περί “*ίσης μεταχείρισης στην απασχόληση εργασίας*”. Η εκστρατεία “Infrangment Now” χρησιμοποίησε το Twitter στο οποίο

¹⁷⁷ Michał Bilewicz , “On Old-Fashioned Versus Modern Homonegativity Distinction: Evidence From Poland”, Published at Academia, JOURNAL OF HOMOSEXUALITY, p 3-4

ομοφυλόφιλοι έστειλαν μηνύματα και τις προσωπικές τους ιστορίες σε Επιτρόπους της Ε.Ε., κατηγορούσαν άμεσα την ακροδεξιά τους Κυβέρνηση ότι επιδιώκει και χαιρείται με τα οικονομικά οφέλη που εξασφαλίζει από την Ε.Ε. αλλά δείχνει ξεκάθαρη περιφρόνηση σε ό,τι αφορά τις υποχρεώσεις της. Μία εκ των υποχρεώσεων των κρατών- μελών της Ε.Ε είναι “η τήρηση των θεμελιωδών αξιών” της Ε.Ε., του σεβασμού στα ανθρώπινα δικαιώματα και στην αρχή της ανεκτικότητας.

Τον Αύγουστο του 2017 οι επιχορηγήσεις προς 6 πόλεις της Πολωνίας, οι οποίες είχαν αυτοανακηρυχθεί ως “ζώνες ελεύθερες από την ιδεολογία των LGBT”, ακυρώθηκαν από την ίδια την Ε.Ε..¹⁷⁸

¹⁷⁸ Michał Bilewicz , “On Old-Fashioned Versus Modern Homonegativity Distinction: Evidence From Poland”, Published at Academia, JOURNAL OF HOMOSEXUALITY, p 3-4

Συμπέρασμα

Όντας Πρωθυπουργός το 2014, ο Όρμπαν ανακοίνωσε ότι «στη χώρα δημιουργούν μια ανελεύθερη δημοκρατία, αφού έχει έρθει το πλήρωμα του χρόνου για την εποχή της ηγεμονίας της φιλελεύθερης δημοκρατίας». Αυτό είναι ένα όχι και τόσο σπάνιο φαινόμενο, καθώς οι ανελεύθερες χώρες τον 21^ο αιώνα έχουν διπλασιαστεί. Κυρίως στην Κεντρική Ευρώπη μετά την πτώση του κομμουνισμού.¹⁷⁹

Η παρούσα πτυχιακή εργασία επιχειρεί να παρουσιάσει τον τρόπο ύπαρξης χωρών που δεν σέβονται το ίδιο όλους τους πολίτες τους, που δεν υπάρχει η αυτονόητη για την Ε.Ε.- ισότητα, που τα δικαστήριά τους υπακούουν στις βουλήσεις της κυβέρνησης.

Μέσω της καταγραφής γεγονότων και νομοθετημάτων, ιστορικών προτύπων και ιδεολογικών απόψεων, άσκηση εσωτερικής πολιτικής και ευρωπαϊκής κριτικής σε αυτή, προσπάθησε να αποτυπώσει τον τρόπο με τον οποίο ένας άνθρωπος- ηγέτης, ένα πολιτικό κόμμα, μια Κυβέρνηση κατάφεραν να δημιουργήσουν καθεστώς που ολοένα και απομακρύνεται από το ευρωπαϊκό ιδεώδες στις περιπτώσεις της Ουγγαρίας και της Πολωνίας.

Οι κυβερνήσεις κοινοβουλευτικής πλειοψηφίας του Fidesz και του PiS πέτυχαν την ελάττωση και σταδιακή εξαφάνιση του πλουραλισμού από το πολιτικό, κοινωνικό, θεσμικό και δικαστικό σκηνικό. Δημοσιογράφοι που ασκούν κριτική, άτομα με διαφορετικές από την πλειοψηφία (?) επιθυμίες, όπως γυναίκες που δεν επιθυμούν να δημιουργήσουν δική τους οικογένεια ή να γεννήσουν ένα μωρό, άνδρες που θέλουν να δημιουργήσουν την δική τους οικογένεια με ένα άνδρα, δικαστές με αντίθετη από το κυβερνών κόμμα άποψη, αποκλείστηκαν, απολύθηκαν και περιορίστηκαν τα δικαιώματά τους.

Καταληκτικά, όπως έχει υποστηρίξει ο Προκόπιος Παυλόπουλος «μετά από το “Brexit” πρόκειται να λάβει χώρα και το “Polexit”, αφού η Πολωνία είναι μια ξένη χώρα εντός του Ευρωπαϊκού Οικοδομήματος σε ό,τι αφορά την νοοτροπία, την κουλτούρα, τους θεσμούς της και την σταδιακή κατάργηση των ελέγχων και των ισορροπιών από την κυβέρνηση καθώς και την απαξίωση των θεμελιωδών

¹⁷⁹ Weronika Grzebalska and Andrea Peto, “The gendered modus operandi of the illiberal transformation in Hungary and Poland”, Women’s Studies International Forum, published 2018, pages 164-172

δικαιωμάτων.»¹⁸⁰ Εφόσον υπάρχει ενδεχόμενο για αποχώρησης της Πολωνίας από την Ευρωπαϊκή οικογένειά, μήπως το ίδιο ισχύει και για την Ουγγαρία;

¹⁸⁰ Προκόπιος Παυλόπουλος, «Πολωνία: Μια «ξένη» στην Ευρωπαϊκή Ένωση; Σχόλιο στην απόφαση του Συνταγματικού Δικαστηρίου της Πολωνίας της 7ης Οκτωβρίου 2021 για ένα ενδεχόμενο «Polexit»», Όμιλος Αριστόβουλος Μάνεσης, Οκτώβριος 2021

Βιβλιογραφία

Βιβλία – Άρθρα

Agnieszka Graff, «Looking at Pictures of Gay Men: Political Uses of Homophobia in Contemporary Poland», Published at Public Culture, 2010

https://etnologia.uw.edu.pl/sites/default/files/graff_2010_looking_at_pictures_of_gay_men.pdf

Annabelle Chapman, «Pluralism under Attack: The Assault on Press Freedom in Poland» Published at Freedom House, June 2017, page 3- 17

https://freedomhouse.org/sites/default/files/202002/FH_Poland_Media_Report_Final_2017.pdf

Ben Koschalka, «Poland’s EU funds to be unblocked only after reforms to judicial system, says von der Leyen», Published at Notes from Poland, 18 May 2022

<https://notesfrompoland.com/2022/05/18/polands-eu-funds-to-be-unblocked-only-after-reforms-to-judicial-system-says-von-der-leyen/>

Bianka Vida, «New Waves of anti-sexual and reproductive health and rights strategies in the European Union: the anti-gender discourse in Hungary, Sexual and Reproductive Health Matters», 27:2, Published at Informa UK Limited, trading as Taylor & Francis Group, 10 May 2019, pages 13-16

<https://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/26410397.2019.1610281>

Daniel Tilles, «Poland closes judicial disciplinary chamber at heart of dispute with EU», Published at Notes from Poland, 15 July 2022

<https://notesfrompoland.com/2022/07/15/poland-closes-judicial-disciplinary-chamber-at-heart-of-dispute-with-eu/>

Daniel Tilles, «Polish parliament approves abolition of judicial disciplinary chamber at heart of EU dispute», Published at Notes from Poland, 27 May 2022

<https://notesfrompoland.com/2022/05/27/polish-parliament-approves-abolition-of-judicial-disciplinary-chamber-at-heart-of-eu-dispute/>

Daniel Tilles, «Polish parliament votes through controversial bill to “muzzle” judges», Published at Notes from Poland, 20 December 2019

<https://notesfrompoland.com/2019/12/20/polish-parliament-votes-through-controversial-bill-to-muzzle-judges/>

David Parra Gómez, «Crisis of the Rule of Law in Europe: The Cases of Hungary, Poland and Spain», Published at Athens Journal of Law 2021, pages 1-19

<https://www.athensjournals.gr/law/2021-7-3-6-Gomez.pdf>

Fruzsina Gardos-Orosz, «Two Influential Concepts: Socialist Legality and Constitutional Identity and Their Impact on the Independence of the Judiciary», Center for Social Sciences, Published at ELTE Law School, Budapest, Hungary, 29 September 2021, page 1336-1338 <https://www.cambridge.org/core/services/aop-cambridgecore/content/view/33C86CC5127E49D5268BC56CD2C7854E/S2071832221000705a.pdf/two-influential-concepts-socialist-legality-and-constitutional-identity-and-their-impact-on-the-independence-of-the-judiciary.pdf>

Jacques Rupnik, «Orbán and the European Right», Published at Editions Esprit, April 2020, pages 33– 37 https://www.cairn-int.info/article-E_ESPRI_2004_0033--orban-and-the-european-right.htm

Julia Hussein, « Abortion in Poland: politics, progression and regression», Published at y Informa UK Limited, trading as Taylor & Francis Group, 8 May 2018, pages 11-14

<https://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/09688080.2018.1467361?needAccess=true>

Katarzyna Aneta Konarska, «Re-transformation of the polish and Hungarian media systems: Changes in media Policy», University of Wroclaw, Observatory (OBS) Journal, 2022 https://www.researchgate.net/profile/Katarzyna-onarska/publication/359721699_Retransformation_of_the_polish_and_hungarian_media_systems_Changes_in_media_policy/links/624b38338068956f3c69d09f/Re-transformation-of-the-polish-and-hungarian-media-systems-Changes-in-media-policy.pdf

Katarzyna Gajda-Roszczyńska & Krystian Markiewicz, «Disciplinary Proceedings as an Instrument for Breaking the Rule of Law in Poland», Published at SPRINGER, 7 October 2020 <https://link.springer.com/article/10.1007/s40803-020-00146-y>

Kovács Kriszta Scheppelle, Kim Lane «The fragility of an independent judiciary: Lessons from Hungary and Poland—and the European Union», *Communist and Post-Communist Studies*, ISSN 1873-6920, Elsevier, Amsterdam, Vol. 51, Iss. 3, pp. 189-200, Published at the WZB Berlin Social Science Center, 2018, page 11-29, 32-68
https://www.ssoar.info/ssoar/bitstream/handle/document/68623/ssoar-compostcoms-2018-3-kovacs_et_al-The_fragility_of_an_independent.pdf?sequence=1

Michał Bilewicz, «On Old-Fashioned versus Modern Homonegativity Distinction: Evidence from Poland», Published at Academia, *JOURNAL OF HOMOSEXUALITY*.
https://www.academia.edu/26819223/On_Old_Fashioned_Versus_Modern_Homonegativity_Distinction_Evidence_From_Poland

Paul Stubbs and Noemi Lendvai-Bainton, «Authoritarian Neoliberalism, Radical Conservatism and Social Policy within the European Union: Croatia, Hungary and Poland», *Development and changes*, Published at the Institute of Social Studies, the Hague, 2019
<https://reader.elsevier.com/reader/sd/pii/S0016718521001408?token=8FC72592477020303273C9EA8FCCDAC17E42E195DAD0F9C87DB66C2EA5C812C64AF60495AFE71FBC4CB65DCC8408FA6C&originRegion=eu-west-1&originCreation=20221016235101>

Péter Krasztev, Jon Van Til, «The Hungarian Patient: Social Opposition to an Illiberal Democracy », Chapter: «The Orbán Regime and the Crisis of Hungarian Democracy», Published at Central European University Press, 2015, pages 3-77
https://www.researchgate.net/publication/290454553_The_hungarian_patient_Social_opposition_to_an_illiberal_democracy

Renáta Uitz, «What Does the Spring Bring for the Rule of Law in Europe? », Published at Verfassungs Blog, 06 April 2019
<https://verfassungsblog.de/what-does-the-spring-bring-for-the-rule-of-law-in-europe/>

Scott Griffen, “Hungary: a lesson in media control”, Published at *British Journalism Review*, March 2020, page 60-64
<https://journals.sagepub.com/doi/full/10.1177/0956474820910071>

Viktor Z. Kazai, «One Step Back, Two Steps Forward: The Hungarian judiciary's independence is still in danger», Published at Verfassung's Blog, 26 November 2019 <https://verfassungsblog.de/one-step-back-two-steps-forward/>

Weronika Grzebalska and Andrea Peto, “The gendered modus operandi of the illiberal transformation in Hungary and Poland”, Published at Women's Studies International Forum, 2018, pages 164-172
[file:///C:/Users/user/Downloads/Grzebalska,%20Pet%C5%91_2018_The%20gendered%20modus%20operandi%20of%20the%20illiberal%20transformation%20\(2\).pdf](file:///C:/Users/user/Downloads/Grzebalska,%20Pet%C5%91_2018_The%20gendered%20modus%20operandi%20of%20the%20illiberal%20transformation%20(2).pdf)

Προκόπιος Παυλόπουλος, «Πολωνία: Μια «ξένη» στην Ευρωπαϊκή Ένωση; Σχόλιο στην απόφαση του Συνταγματικού Δικαστηρίου της Πολωνίας της 7ης Οκτωβρίου 2021 για ένα ενδεχόμενο «Polexit»», Όμιλος Αριστόβουλος Μάνεσης, Οκτώβριος 2021 <https://www.constitutionalism.gr/polonia-mia-xeni-stin-evropaiki-enosi/>

Επιστημονικά Αρχεία

«5 Member States support the European Commission in Case 791/19: what they said», Published at Rule of Law, 4 December 2020 <https://ruleoflaw.pl/5-member-states-support-the-european-commission-in-case-791-19-what-they-said/>

«Administration of the courts The President of the National Judicial Office», Published at European Justice, 17 November 2015
https://www.ency.eu/images/stories/pdf/factsheets/obt_hungary.pdf

«Hungary: Fraudulent fear rules among judges», Published at Amnesty International, 9 April 2020, a report based on interviews with 14 judges from different levels of the Hungarian court system <https://www.amnesty.eu/news/hungary-fraudulent-fear-rules-among-judges/>

«Hungary: Ongoing degradation of the rule of law, attacks on the independence of the judiciary and human rights protection», Published at International Commission of Jurists- Advocates of Justice and Human Rights, 23 March 2022
<https://www.icj.org/hungary-ongoing-degradation-of-the-rule-of-law-attacks-on-the-independence-of-the-judiciary-and-human-rights-protection/>

«Hungary: Status of the Hungarian Judiciary, Legal Changes have to Guarantee the Independence of Judiciary in Hungary», Published at Amnesty International 22 February 2021 <https://www.amnesty.org/en/documents/eur27/3623/2021/en/>

«National Office for the Judiciary: Scope of authority of the President of NOJ and the central administrative supervision of the National Judicial Council (NJC) », Published at Courts of Hungary <https://birosag.hu/en/national-office-judiciary>

«New law threatens judicial independence in Hungary – again News Our Reports and Analyses Rule of Law», Published at Hungarian Helsinki Committee, 20 January 2020 <https://helsinki.hu/en/new-law-threatens-judicial-independence-in-hungary-again/>

«Regression on Abortion Harms Women in Poland», Published at Human Rights Watch, 26 January 2022 <https://www.hrw.org/news/2022/01/26/regression-abortion-harms-women-poland>

«Rule of Law: European Commission acts to defend judicial independence in Poland», Published at Europa on December 2017 https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/CS/IP_17_5367

«Status Of The Hungarian Judiciary: Legal Changes Have to Guarantee the Independence of the Judiciary in Hungary», Published at Amnesty International, 2021, pages 8-20 <https://www.amnesty.org/en/documents/eur27/3623/2021/en/>

«The Fundamental Law», Website of the Hungarian Government <https://2015-2019.kormany.hu/en/doc/the-hungarian-state/the-fundamental-law>

«The New Press and Media Act in Hungary», Published at International Federation of Library Associations and Institutions <https://www.ifla.org/publications/the-new-press-and-media-act-in-hungary/>

«Wrong Direction on Rights: Assessing the Impact of Hungary’s New Constitution and Laws», Published at Human Rights Watch, 16 May 2013 <https://www.hrw.org/report/2013/05/16/wrong-direction-rights/assessing-impact-hungarys-new-constitution-and-laws>

Analysis by the Hungarian Helsinki Committee, «New Law Threatens Judicial Independence in Hungary – Again», December 2019 <https://helsinki.hu/en/new-law-threatens-judicial-independence-in-hungary-again/>

Andrzej Kulyki, «Abortion Policy in Postcommunist Europe: The conflict in Poland», Published at Population Council on September 1995, pages 480-491
<https://www.jstor.org/stable/2137747>

Devvrat Singh Shekhawat, «Rule of law crisis deepens in Poland: Fresh Attack on the EU» Published at A Path for Europe, 22 November 2021
<https://pathforeurope.eu/rule-of-law-crisis-deepens-in-poland-fresh-attack-on-the-eu/>

Priotr Buras, «Poland, Hungary and the slipping façade of democracy», Published at European Council of foreign relations, 11 July 2018
https://ecfr.eu/article/commentary_poland_hungary_slipping_facade_of_democracy/

Viktor Zoltán Kazai, «An Introduction to Hungarian Law Research», Published at Hauser Global Law School Program, June 2022
<https://www.nyulawglobal.org/globalex/Hungary1.html>

Έγγραφο 62018CJ0619, «Απόφαση Του Δικαστηρίου (τμήμα μείζονος συνθέσεως) της 24ης Ιουνίου 2019», Συλλογή της Νομολογίας — Γενικό Δικαστήριο — Τμήμα «Πληροφορίες για τις μη δημοσιευόμενες αποφάσεις», Έγγραφο 62018CJ0619, Δημοσιεύτηκε στον Επίσημο Ιστότοπο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 24 Ιουνίου 2019
<https://eurlex.europa.eu/legalcontent/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:62018CJ0619&from=EL>

Ηλεκτρονικές Πηγές

-, «EU funds used for Hungarian anti-abortion campaign», Published at Euractiv, 2011 <https://www.euractiv.com/section/justice-home-affairs/news/eu-funds-used-for-hungarian-anti-abortion-campaign/>

-, «EU votes for action over Hungary's anti-LGBT law», Published at BBC News, June 2021 <https://www.bbc.com/news/world-europe-57761216>

-, «Hungary LGBT: New law is 'shameful, hateful' - Katalin Cseh», Published at BBC News, 15 June 2021 <https://www.bbc.com/news/av/world-europe-57488738>

- , «Hungary passes law banning LGBT content in schools or kids' TV», Published at the Guardian, January 2022
<https://www.theguardian.com/world/2021/jun/15/hungary-passes-law-banning-lbgt-content-in-schools>
- , «Hungary passes law that will let Orbán rule by decree», Published at The Guardian, 30 March 2020 <https://www.theguardian.com/world/2020/mar/30/hungary-jail-for-coronavirus-misinformation-viktor-orban>
- , «Poland lower house approves controversial judges law», Published at BBC News, 20 December 2019 <https://www.bbc.com/news/world-europe-50874320>
- , «Poland: President vetoes media law», Published at Advanced Television, January 2022 <https://advanced-television.com/2022/01/04/poland-president-vetoes-media-law/>
- , «Poland: Tens of thousands march against the latest anti-abortion ban on 23 March» Published at International Campaign for Woman's right to Safe Abortion, March 2018 <https://www.safeabortionwomensright.org/news/poland-tens-of-thousands-march-against-the-latest-anti-abortion-bill-on-23-march/>
- , «Polish parliament passes controversial amendment to top court law», Published at EURACTIV, December 2015 <https://www.euractiv.com/section/justice-home-affairs/news/polish-parliament-passes-controversial-amendment-to-top-court-law/>
- , «The State of Emergency Must Be Limited in Time – says Transparency International Hungary», Published at Transparency International, 25 March 2020
- , «Κομισιόν: Πρόστιμο 69 εκατ. στην Πολωνία για την ανεξαρτησία των δικαστών», Published at Euronews, 20 January 2022 <https://gr.euronews.com/2022/01/20/ee-komision-prostimo-69-ekat-stin-polonia-gia-to-thema-aneksartisias-dikaston-nomothesia>
- , «Ο πειθαρχικός μηχανισμός στη δικαστική μεταρρύθμιση της Πολωνίας παραβιάζει το ευρωπαϊκό δίκαιο», Published at Euronews, 15 July 2021
<https://gr.euronews.com/my-europe/2021/07/15/o-peitharxikos-mixanismos-sti-dikastiki-metarrythmisi-polonias-paraviazei-europaiko-dikaio>
- ⊖ «Πρόστιμο 1 εκατ. € τη μέρα στην Πολωνία, για το πειθαρχικό όργανο του Ανώτατου Δικαστηρίου» Published at LIFO, 27 October 2021

<https://www.lifo.gr/now/world/ee-prostimo-1-ekat-eu-ti-mera-stin-polonia-gia-peitharhiko-organo-toy-anotatoy>

«Gridlock in Poland as thousands protest abortion ban», Published at EURACTIV, 27 October 2020 <https://www.euractiv.com/section/justice-home-affairs/news/gridlock-in-poland-as-thousands-protest-abortion-ban/>

«Gridlock in Poland as thousands protest abortion ban», Published at EURACTIV, 27 October 2020 <https://www.euractiv.com/section/justice-home-affairs/news/gridlock-in-poland-as-thousands-protest-abortion-ban/>

Adam Easton, «LGBT rights new threat for Poland’s rainbow families», Published at the BBC News, (updated) 17 March 2021 <https://www.bbc.com/news/world-europe-56412782>

Alicja Ptak, «Poland and EU have agreed “milestones” to unblock funds, says Polish government», Published at Notes from Poland, 13 May 2022 <https://notesfrompoland.com/2022/05/13/poland-and-eu-have-agreed-milestones-to-unblock-funds-says-polish-government/>

Benjamin Novak and Patrick Kingsley, «Hungary Creates New Court System, Cementing Leader’s Control of Judiciary», Published at the New York Times, 12 December 2018 <https://www.nytimes.com/2018/12/12/world/europe/hungary-courts.html>

Hannah Somerville, «What's it like to be LGBT in Hungary amid Orban's rights crackdown? », Published at Euronews, 04 October 2021 <https://www.euronews.com/my-europe/2021/07/23/what-s-it-like-to-be-lgbt-in-hungary-amid-orban-s-rights-crackdown>

Hannah Somerville, «What's it like to be LGBT in Hungary amid Orban's rights crackdown? », Published at Euronews, 04 October 2021 <https://www.euronews.com/my-europe/2021/07/23/what-s-it-like-to-be-lgbt-in-hungary-amid-orban-s-rights-crackdown>

Hernandez Anabel, «Poland: Parliament approves controversial media reform bill», Published at Financial Times, December 2021 <https://www.ft.com/content/16063ac4-710c-482e-aa0c-2409a32fb6cb>

Hernandez Anabel, «Poland: Parliament approves controversial media reform bill», Published at Financial Times, December 2021 <https://www.ft.com/content/16063ac4-710c-482e-aa0c-2409a32fb6cb>

<https://voices.transparency.org/the-state-of-emergency-must-be-limited-in-time-says-transparency-international-hungary-3f64db85735b>

Jan van der Made, «What can Europe learn from Orban's victory in Hungary's elections? », Published at RFI News, 9 April 2022
<https://www.rfi.fr/en/europe/20220409-what-can-europe-learn-from-orban-s-victory-in-hungary-s-elections-extreme-right-fidesz-party-media>

Lydia Gall, «Hungary's Latest Assault on the Judiciary: President Ader Should Reject Law That Sets up New Court System», Published at Human Rights Watch, 14 December 2018 <https://www.hrw.org/news/2018/12/14/hungarys-latest-assault-judiciary>

Peto A, Grzebalska W. «How Hungary and Poland Have Silenced Women and Stifled Human Rights», The Conversation [Internet], 2016 [cited 10 December 2018]
<https://theconversation.com/how-hungary-and-poland-have-silenced-women-and-stifled-human-rights-66743>

Piotr Maciej Kaczynski, «Poland: a LGBT- free zone? », Published at Euractiv, (updated) 21 October 2021
https://www.euractiv.com/section/politics/short_news/poland-a-lgbt-free-zone/

Piotr Maciej Kaczynski, «Poland's constitutional conundrum...explained», Published at EURACTIV, June 2016 (and updated on September 2021)
<https://www.euractiv.com/section/central-europe/opinion/polands-constitutional-conundrum-explained/>

Vladyiszlav Makszimov, «'Mother – woman, father – man' now a law in Hungary», Published at Euractiv, October 2020
<https://www.euractiv.com/section/politics/news/mother-woman-father-man-now-a-law-in-hungary/>

Zoltan Simon, «Hungary Chief Justice Asks Orban to Shield Court from Opposition», Published at Bloomberg, 15 December 2021

<https://www.bloomberg.com/news/articles/2021-12-15/hungary-chief-justice-asks-orban-to-shield-court-from-opposition>